

**RESMÎ BELGE HÜKMÜNDEKİ BELGELERDE
SAHTECİLİK SUÇU (TCK m. 210/1)**

Taha Yasin TURAN

**Yüksek Lisans Tezi
Dr. Öğr. Üyesi Cem ŞENOL
2019
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

Taha Yasin TURAN

**RESMİ BELGE HÜKMÜNDEKİ BELGELERDE SAHTECİLİK
SUÇU (TCK m. 210/1)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Cem ŞENOL**

ERZURUM-2019

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

20/08/2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "*Resmi Belge Hükmündeki Belgelerde Sahtecilik Suçu (TCK m.210/1)*" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun makale için altı ay, patent için iki yıl süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

20.08.2019

Taha Yaşar Turan

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

F-83/00/22.12.2016

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Cem Şenol danışmanlığında, Taha Yasin Turan tarafından hazırlanan bu çalışma 20/08/2019 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Kamu Hukuku Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Cem Şenol

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ömer Gedik

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Saydam

İmza:

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİKLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR, SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ, MUKAYESELİ HUKUK, BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN BENZER SUÇLARDAN FARKI

1.1. BELGEDE SAHTECİLİKLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	3
1.1.1. Belge Kavramı	3
1.1.2. Belgenin Unsurları	5
1.1.2.1. Yazılılık.....	5
1.1.2.2. Hukuken Anlamlı Bir İçeriğe Sahip Olma.....	7
1.1.2.3. Belirli Bir Düzenleyicisinin Olması.....	9
1.1.3. Belge Çeşitleri.....	11
1.1.3.1. Özel Belge.....	11
1.1.3.2. Resmi Belge	12
1.1.3.2.1. Belgenin Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenmiş Olması	14
1.1.3.2.2. Kamu Görevlisinin Belgeyi Görevi Nedeniyle Düzenlemesi	15
1.1.3.2.3. Kanunda Öngörülen Usul ve Şartlara Uyulması.....	15
1.1.3.3. Resmi Belge Hükmündeki Belge	16
1.1.3.3.1. Emre veya Hamiline Yazılı Kambiyo Senedi	17
1.1.3.3.1.1. Poliçe.....	22
1.1.3.3.1.2. Bono	23
1.1.3.3.1.3. Çek	25
1.1.3.3.2. Emtiyayı Temsil Eden Belgeler.....	27
1.1.3.3.3. Hisse Senedi.....	29
1.1.3.3.4. Tahvil.....	30
1.1.3.3.5. El Yazılı Vasiyetname	30
1.1.4. Sahtecilik Kavramı.....	31

1.1.5. Aldatma Kabiliyeti	32
1.1.6. Zarar İmkân ve İhtimali	35
1.1.7. Belgeye İlişkin Özel Durumlar	35
1.1.7.1. Elektronik Belge.....	35
1.1.7.2. Hukuken Geçerli Olmayan Belgeler	40
1.1.7.3. Kopya ve Suret Belgeler	41
1.2 BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	44
1.2.1. Roma Hukuku	44
1.2.2. Osmanlı Dönemi	45
1.2.3. Cumhuriyet Dönemi.....	46
1.3 YABANCI ÜLKE CEZA KANUNLARINDA BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARI.....	47
1.3.1. Almanya	47
1.3.2. Avusturya	48
1.3.3. Fransa	49
1.3.4. Hollanda	50
1.3.5. İspanya	50
1.3.6. İsviçre.....	51
1.3.7. İtalya.....	53
1.3.8. Polonya.....	54
1.3.9. Rusya.....	55
1.4 RESMÎ BELGE HÜKMÜNDEKİ BELGELERDE SAHTECİLİK SUÇUNUN BENZER SUÇLARDAN FARKI	55
1.4.1. Özel Belgede Sahtecilik Suçundan (TCK m.207) Farkı	55
1.4.2. Resmi Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek (TCK m.205) Suçundan Farkı	57
1.4.3. Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçundan (TCK m.209) Farkı.....	59
1.4.4. Dolandırıcılık Suçundan (TCK m.157) Farkı	61

İKİNCİ BÖLÜM

RESMİ BELGE HÜKMÜNDEKİ BELGELERDE SAHTECİLİK SUÇU (TCK m. 210/1)

2.1. RESMİ BELGE HÜKMÜNDEKİ BELGELERDE SAHTECİLİK SUÇU

(TCK m. 210/1).....	65
2.1.1. Genel Olarak	65
2.1.2. Suçla Korunan Hukuki Değer	67
2.1.3. Suçun Unsurları.....	68
2.1.3.1. Maddi Unsurlar	68
2.1.3.1.1. Fail	68
2.1.3.1.2. Mağdur	69
2.1.3.1.3. Suçun Konusu	70
2.1.3.1.4. Fiil	75
2.1.3.1.4.1 Resmi Belge Hükmünde Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek	77
2.1.3.1.4.2. Resmi Belge Hükmünde Belgenin Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirilmesi	82
2.1.3.1.4.3. Sahte Resmi Belge Hükmünde Belgenin Kullanılması	86
2.1.3.1.5. Netice	89
2.1.3.1.6. Nedensellik Bağı	89
2.1.3.1.7. Suçun Nitelikli Unsurları	90
2.1.3.1.7.1. Sahteciliğin Terör Amacıyla Yapılması.....	91
2.1.3.1.7.2. Belgede Sahtecilik Suçunun Bir Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağın İspatı veya Gerçek Bir Durumun Belgelenmesi Amacıyla İşlenmesi	92
2.1.3.2. Manevi Unsur.....	94
2.1.4 Hukuka Aykırılık	97
2.1.5. Kusurluluk.....	100
2.1.6. Hata	101
2.1.7. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	102
2.1.7.1. Teşebbüs.....	102
2.1.7.2. İştirak	103
2.1.7.3. Suçların İçtiması	106
2.1.7.3.1. Zincirleme Suç	106

2.1.7.3.2. Fikri İçtima.....	109
2.1.7.3.2.1.Aynı Nevi'den Fikri İçtima.....	109
2.1.7.3.2.2. Farklı Nevi'den Fikri İçtima	110
2.1.8. Suça İlişkin Soruşturma ve Kovuşturma.....	111
2.1.8.1. Soruşturma	111
2.1.8.2. Kovuşturma	112
2.1.8.3. Yaptırım	113
2.1.8.4. Zamanaşımı	115
SONUÇ.....	117
KAYNAKÇA	120
ÖZGEÇMİŞ.....	129

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****RESMİ BELGE HÜKMÜNDEKİ BELGELERDE SAHTECİLİK SUÇU (TCK m. 210/1)****Taha Yasin TURAN****Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Cem ŞENOL****2019, 129 sayfa****Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Cem ŞENOL
Dr. Öğr. Üyesi Ömer GEDİK
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SAYDAM**

Özel belgelerden bazıları ticari ve günlük hayatta önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple kanun koyucu tarafından bu belgelerin resmi belge hükmünde olduğu TCK m. 210/1’de düzenlenmiştir. Bu maddede sayılan belgelerde işlenen sahteciliğe TCK m. 204/1’de yer alan resmi belgede sahtecilik suçu uygulanacağı belirtilmiştir. Bu çalışmada TCK m. 210/1’de yer alan resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu incelenmektedir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde ilk olarak belge kavramına ilişkin temel hususlar, resmi belge hükmünde belgelerin çeşitleri, bu belgelerin taşınması gereken zorunlu unsurlar ve benzer suçlardan farkı Yargıtay kararlarından yararlanılarak incelenmiştir. Ayrıca yabancı ülke ceza kanunlarında belgede sahtecilik suçlarına kısaca yer verilmiştir. İlk bölümde öncelikle, bir yazının hangi unsurları taşınması durumunda TCK’ye göre belge niteliğini taşıyacağı ve resmi belge hükmünde belgelerin taşınması gereken zorunlu unsurlar incelenmiştir.

İkinci bölümde, bu suçun unsurları, özel görünüş biçimleri Yargıtay kararlarından yararlanılarak teorik ve pratik olarak incelenmiş, bu suça ilişkin soruşturma ve kovuşturma anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sahtecilik, belgede sahtecilik, resmi belge, resmi belge hükmünde belge, kamu güveni.

ABSTRACT**MASTER THESIS****THE CRİME OF FORGERY OF DOCUMENTS PRESUMED TO BE OFFİCİAL
DOCUMENTS (TCC Art. 210/1)****Taha Yasin TURAN****Advisor: Asst. Prof. Cem ŞENOL****2019, page:129****Jury: Asst. Prof. Cem ŞENOL
Asst. Prof. Ömer GEDİK
Asst. Prof. Mehmet SAYDAM**

Some of the special documents take an important place in commercial and daily life. For this reason, it is regulated by the legislator in the TCC article. 210/1 where these documents are presumed to be the official documents. It is stated that the forgery committed in the documents enumerated in this article will be subject to forgery of the official document stated in article 204/1 of the Turkish Criminal Code. In this study, the crime of forgery is examined in the documents which are presumed to be official document in TCC art. 210/1.

In the first part of this study, firstly, the basic issues related to the concept of document, the types of documents in the form of official documents, the obligatory elements of these documents and the difference from similar crimes are examined by using the decisions of the court of cassation. Also, forgery crimes in foreign country criminal laws are briefly mentioned in the study. The elements which a writing will carry as a document according to the TCC and the required elements of the documents which are presumed to be the form of official documents are also examined in this part.

In the second part, the elements of this crime and their special forms are examined theoretically and practically by using the decisions of the Court of Cassation and the investigation and prosecution of this crime are explained.

Key words: Forgery, forgery of documents, official document, documents which are presumed to be official document, public trust.

KISALTMALAR DİZİNİ

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	: Esas Numarası
EİK	: Elektronik İmza Kanunu
ET	: Erişim Tarihi
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İÜHFD	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar Numarası
m	: Madde
S	: Sayı
vd	: Ve diğerleri
Vd	: Ve devamı
TCK	: Türk Ceza Kanunu
Y	: Yargıtay
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
TMK	: 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu

GİRİŞ

Belgeler günlük yaşam içerisinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Belgeler, resmi belge, resmi belge hükmünde belge ve özel belge olmak üzere üçe ayrılır. Özel belgeler, resmi veya resmi belge hükmünde olmayan belgelerdir. Bu belgeler üzerinde işlenecek sahtecilikler TCK m. 207’de hüküm altına alınmıştır. Resmi belgeler, kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlenmekte ve bu belgelerin içeriğine kamu tarafından özel belgelerden daha fazla güven duyulmaktadır. Bu sebeple kanun koyucu resmi belgeler üzerinde işlenen sahtecilik fiillerini özel belgelerden farklı bir maddede hüküm altına alarak daha fazla yaptırım öngörmüştür. Belgelerin diğer bir çeşidi de resmi belge hükmünde belgelerdir. Bu belgeler kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlenmemekte olup niteliği itibariyle özel belgelerdir. Bu belgeler gerek ticari hayatta gerekse günlük yaşamda büyük bir öneme sahip olduğundan, kanun koyucu tarafından resmi belge hükmünde sayılır.

Uygulamada resmi belge hükmünde belgede sahtecilik sıklıkla mahkemelerin önüne gelmektedir. Bu belgelerde işlenecek sahtecilik fiillerine TCK m. 204/1’deki resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hüküm uygulanır. Dolayısıyla resmi belge hükmünde belgenin sahte olarak düzenlenmesi, başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve sahte belgenin kullanılması bu suçu oluşturur. TCK m. 207’de düzenlenen özel belgede sahtecilik suçundan farklı olarak resmi belge hükmünde belgede sahteciliğin oluşması için sahte olarak düzenlenen veya üzerinde sahtecilik yapılan belgenin ayrıca kullanılması aranmaz. Bu sebeple bir yazının hangi durumlarda resmi belge hükmünde olduğunun belirlenmesi sahtecilik suçunun oluşması bakımından önemlidir.

Bu çalışmanın konusunu resmi belge hükmündeki belgeler üzerinde işlenecek sahtecilik fiilleri oluşturmaktadır. Bu belgeler 765 sayılı TCK’nin 349. maddesinde sayılmıştı. 5237 sayılı TCK’de de benzer şekilde m.210/1’de sayılmakta olup bu belgelere el yazılı vasiyetname de eklenmiştir. Bu hükme göre resmi belge hükmünde belgeler, emre veya hamiline yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belgeler, hisse senedi, tahvil ve el yazılı vasiyetnamedir. Sayılan belgeler dışında resmi belgeler, TCK m. 210/2’de yer alan belgeler ile özel belgeler çalışma konumuzun dışında kalmaktadır.

Resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin birçok çalışma olmasına rağmen resmi belge hükmünde belgelerde, özellikle kambiyo senetlerinde sahtecilik yapılması az sayıda esere konu olmuştur. Bu çalışma ile eksiklik biraz da olsa giderilmeye çalışılmıştır.

Bu amaçla resmi belge hükmündeki belgelerde sahtecilik suçu, (TCK m. 210/1) iki bölüm halinde Yargıtay kararları da dikkate alınarak incelenecektir. Çalışmanın ilk bölümünde, bir yazının hangi unsurlara sahip olması durumunda TCK'ye göre belge vasfını kazanacağına ilişkin açıklamalar yapılacaktır. Daha sonra belge çeşitleri, özellikle konumuzu oluşturan resmi belge hükmündeki belge çeşitleri ele alınacaktır. Sayılan bu belgelerin her biri için kanunda sayılan zorunlu unsurların neler olduğu ve bu unsurlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda belgenin niteliği ele alınacaktır. Bu bölümde son olarak da yabancı kanunlarda düzenlenen belgede sahtecilik suçlarına kısaca yer verilip, benzer suçlardan ayrımı incelenecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, bu suçla korunan hukuki değerin ne olduğu öğretideki diğer görüşler de dikkate alınarak incelenecektir. Sonrasında bu suçun unsurları incelenecektir. Bu suçun manevi unsuru hakkında öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler Yargıtay kararları da dikkate alınarak incelenecektir. Bu bölümde son olarak suçun özel görünüş biçimleri olan teşebbüs, iştirak ve içtima incelendikten sonra bu suça ilişkin muhakeme koşulları incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİKLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR, SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ, MUKAYESELİ HUKUK, BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN BENZER SUÇLARDAN FARKI

1.1. BELGEDE SAHTECİLİKLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1.1. Belge Kavramı

Belgede sahtecilik suçları 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu¹'nda (TCK) 204-212. maddeler arasında düzenlenmiştir. Belge, belgede sahtecilik suçlarının kanuni tanımlarında yer alan fiillerin üzerinde gerçekleştirildiği nesne, dolayısıyla da bu suçların konusunu oluşturur². Bu sebeple, belgede sahtecilik suçlarının oluşması için üzerinde sahtecilik fiillerinin gerçekleştirildiği şeyin belge niteliğinde olması gerekir. Belge kavramının tanımlanması ve unsurlarının ortaya konulması, belgede sahtecilik suçlarına ilişkin maddelerin kapsamının belirlenmesi açısından önemlidir.

Belge kavramı: “*Bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim vb., vesika, doküman*” şeklinde tanımlanmaktadır³. Kavram 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁴'nın (HMK) 199. maddesinde de: “*Uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları bu Kanuna göre belgedir.*” şeklinde tanımlanmıştır⁵. Belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa (TCK) göre belge niteliğinde olması gerekir. Aşağıda açıklanacağı üzere belgede sahtecilik suçları açısından belge, verilen bu tanımlardan farklılık arz etmektedir.

¹ Resmi Gazete Tarihi: 12.10.2004, Sayı: 25611.

² Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, R. Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku (16.baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, 933; Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin Kerim Çakır, Ceza Hukuku Özel Hükümler (16.baskı), Adalet yayınevi, Ankara 2017,406; Ahmet Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları (m. 204-212), Adalet yayınevi, Ankara 2016, 206; Devrim Güngör, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Yetkin yayınları, Ankara 2010, 33-34.

³ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bc83aef747fa1.24559251 (ET: 18.10.2018).

⁴ Resmi Gazete Tarihi: 04.01.2011, Sayı: 27836.

⁵ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf> (ET: 31.10.2018).

TCK'ye göre belge niteliğine sahip olmayan bir yazı, belgede sahtecilik suçlarının olmasa da şartları olduğu takdirde dolandırıcılık veya başkaca suçların konusunu oluşturabilir.

765 sayılı TCK'de evrak sözcüğünün yerine 5237 sayılı TCK'de belge sözcüğü kullanılmıştır. “Belge” kavramı TCK'de tanımlanmamış, TCK m. 204 gerekçesinde ise bağlayıcı olmamakla birlikte sahtecilik suçları açısından belge kavramından: “Belge, eski dilimizdeki “evrak” kelimesi karşılığında kullanılmakta olup, yazılı kağıt anlamına gelmektedir... Kağıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir... Bir belgeden söz edebilmek için, kağıt üzerindeki yazının içeriğinin hukukî bir kıymet taşıması, hukukî bir hüküm ifade etmesi, hukukî bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir. ...Ayrıca belirtilmelidir ki, her ne kadar, belgeden söz edilen durumlarda yazılı bir kağıdın varlığı gerekli ise de; bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için, yazının kağıt üzerinde bulunması gerekmez. Bir metal levha üzerine yazı yazılması hâlinde de belgenin varlığını kabul etmek gerekir. Bu itibarla, araç plakaları da resmi belge olarak kabul edilmek gerekir.” şeklinde anlaşılmasının gerekeceği belirtilmiştir. Yargıtay belgeyi: “hukuki bir hüküm ifade eden ve bir hakkın doğmasına, hukuksal bir olayın, olgunun kanıtlanmasına yarayan yazıdır” şeklinde tanımlamıştır⁶. Yapılan açıklamalardan sonra belge kavramının: “Olayları nakleden, içerdiği irade beyanları hukuken değer taşıyan ve muayyen kimse tarafından oluşturulan her türlü yazı⁷” olarak tanımlanması isabetli olur. Söz konusu madde gerekçesinde yer alan belge ile ilgili bu genel açıklamalar sadece resmi belge değil, resmi belge hükmündeki belgeler ve özel belgeler bakımından da geçerlidir⁸. Bu sebeple TCK'de yer alan belgede sahtecilik suçları açısından belge kavramının TCK m.204 gerekçesi ve doktrin görüşleri çerçevesinde ele alınması gerekmektedir⁹.

⁶ Y11CD, E.2014/20564, K.2016/3267, (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 06.02.2019).

⁷ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 75.

⁸ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, *TCK şerhi* (4. Cilt), Turhan kitabevi, Ankara Nisan 2009, 4108.

⁹ Mahmut Koca, İbrahim Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (5.baskı), Adalet yayınevi, Ankara 2018, 714-715.

1.1.2. Belgenin Unsurları

Yukarıda verilen belge tanımı ve TCK m. 204 gerekçesi dikkate alındığında belgenin unsurları: Yazılılık, hukuken anlamlı bir içeriğe sahip olma ve belirli bir düzenleyicisinin olması şeklinde sayılabilir¹⁰.

1.1.2.1. Yazılılık

Belgenin yazılı olması gerekir¹¹. Bu husus TCK m. 204'ün gerekçesinde: “*Belge... yazılı kağıt anlamına gelmektedir.*” şeklinde belirtilmiştir. Yazı, “*Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazma işi.*” olarak tanımlanmaktadır¹². Bu sebeple her ne kadar yazılı olmayan fotoğraf¹³ veya video kaydı gibi araçlar ceza muhakemesinde belge olarak adlandırılıp delil olarak kullanılsa da belgede sahtecilik suçları açısından belge olarak kabul edilmez¹⁴. Yine, yazılılık unsurunun bir sonucu olarak, bir irade açıklamasını içeren ses kayıtları belge değildir¹⁵.

Belge üzerindeki yazının dili önemli olmasa da anlaşılabilir olması gerekir. TCK m. 204 gerekçesinde bu husus: “*Kağıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması... gerekir.*” şeklinde belirtilmiştir. Bu açıdan yazı yabancı dille, artık kullanılmayan dille veya görme engellilerin kullandığı kabartma harflerle de yazılabilir¹⁶. Önemli olan yazının içeriğinin anlaşılabilir olması veya en azından yazı üzerinde yapılacak incelemeyle anlaşılabilir olmasıdır¹⁷.

¹⁰ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 79. YCGK bir kararında belgenin unsurlarından: “*Belge unsurunu varlığı için, yazılı olma, içeriği bulunma ve düzenleyenin bilinmesi olarak açıklanan üç öğeyi de taşıması zorunludur. Bunlardan birinin eksikliği halinde, yazının belge sayılması mümkün değildir.*” şeklinde bahsetmiştir. YCGK, E.2016/1065, 2017/27 (karararama.yargitay.gov.tr. ET:06.02.2019).

¹¹ Sahir Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarında Varaka Mefhumu, *İÜHF*, 15(1), İstanbul 1949, 167-197, 169; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (13.baskı), Seçkin yayınevi, Ankara Eylül 2018, 831; Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (8.baskı), Yetkin yayınları, Ankara 2010, 485; Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Savaş yayınevi, Ankara 2018, 227; M. Yasin Arslan, *Uygulamada Sahtecilik Suçları*, Bilge Yayınevi, Ankara 2016, 33.

¹² http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bc83d3e88da28.42271974 (ET: 18.10.2018).

¹³ Fotoğrafla tespitin de yazılılık sayılması gerektiği yönünde bkz. Zeki Hafızogulları, Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar*, US-A yayıncılık, Ankara Eylül 2016, 167.

¹⁴ Güngör, 34.

¹⁵ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 78.

¹⁶ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 80.

¹⁷ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 81-83; Güngör, 35.

Yazının mutlak olarak el yazısıyla yazılmış olması şart değildir. Belge üzerindeki yazının daktilo veya bilgisayar gibi araçlarla da yazılması mümkündür. Ancak burada dikkat edilmelidir ki belgenin kanunda açıkça belli bir şekilde yazılması belirtilmişse belgenin geçerliliği açısından belirtilen şekilde yazılmalıdır¹⁸. Örneğin, 4271 sayılı Türk Medeni Kanunu¹⁹ m. 538'e göre, bir yazının el yazılı vasiyetname niteliğinde olması için, miras bırakanın el yazısıyla yazılması gerekir²⁰.

Bir şeyin belge sayılabilmesi için içeriğindeki yazının en azından bir süre kalıcı nitelikte olması gerekir. Bu sebeple yazının kalıcı bir şekilde yazılıp yazılmaması veya silinebilir olması yazı olma niteliğine zarar vermez²¹. Ancak yazının belirli bir süre kalıcı olması için zamana ve dış etkilere karşı dayanıklı olması gerekir. Bu bağlamda, kum veya kar üzerine yazılan bir irade beyanı, düzenleyicisi belli olsa dahi zamana ve dış etkilere karşı dayanıksız olacağından belge sayılmaz²².

Üzerine yazı yazılacak şeyin mutlaka kâğıt olması gerekmez. Bazı hallerde kâğıt dışındaki nesneler üzerindeki yazılar da belge olarak nitelendirilebilir. Bu durum TCK m. 204 gerekçesinde: *"bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için, yazının kâğıt üzerinde bulunması gerekmez. Bir metal levha üzerine yazı yazılması hâlinde de belgenin varlığını kabul etmek gerekir. Bu itibarla, araç plakaları da resmi belge olarak kabul edilmek gerekir."* şeklinde belirtilmiştir²³. Bu bağlamda demir, tahta, plastik madde üzerine yazılan yazılar belge olarak kabul edilir. Bu sebeple, plastik kimlik kartları²⁴, araç plakaları belgedir.

TCK m. 204 gerekçesinde bir şeyin belge sayılması içim taşınabilir olması şart olarak aranmamıştır. Öğretide ise bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre taşınamayan şeylerin üzerine yazılan yazıların da diğer unsurların varlığı halinde belge olarak nitelendirilmesi mümkündür²⁵. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre belgenin yazılı olduğu şeyin TCK'ye göre belgede sahtecilik suçunun konusunu

¹⁸ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 409.

¹⁹ Resmi Gazete Tarihi: 08.12.2001, Sayı: 24607.

²⁰ Türk Medeni Kanunu m. 538: *"El yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur."* <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> (ET:05.11.2018).

²¹ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 408.

²² Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 78.

²³ <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc>. (ET: 05.11.2018).

²⁴ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 78.

²⁵ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 78; Toroslu, 227; Güngör, 35-36.

oluşturabilmesi için taşınabilir olması gerekir²⁶. Yargıtay 21.CD de verdiği bir kararında belgenin taşınabilir olması gerektiğinden: “Resmi belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin, taşınabilen bir şey üzerine yazılıp da hukuki hüküm ifade eden bir olayı kanıtlamaya yarayan yazı olduğu...” şeklinde bahsetmiştir²⁷.

1.1.2.2. Hukuken Anlamalı Bir İçeriğe Sahip Olma

Yazılı bir şeyin belge sayılabilmesi için, hukuken anlamalı bir içeriğe sahip olması gerekir²⁸. Bu husus TCK m. 204 gerekçesinde: “Bir belgeden söz edebilmek için, kağıt üzerindeki yazının içeriğinin hukukî bir kıymet taşıması, hukukî bir hüküm ifade etmesi, hukukî bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir.” şeklinde ifade edilmiştir.

²⁶ Sahir Erman, *Sahtekârlık Suçları*, (Ticari Ceza Hukuku Cilt 3), Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atölyesi, İstanbul 1981, 291; Keskin Kaylan, (Belgelerde Sahtecilik Suçları) *Türk Ceza Hukuku Reformu 2. Kitap*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2004, 163-164; Faruk Erem, Nevzat Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (5. Baskı), Savaş Yayınları, Ankara 1987, 279; Erol Çetin, İsmail Malkoç, *Uygulamada Sahtekârlık Suçları, Bilgisayar Suçları, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat*, Adalet yayınevi, Ankara 1995, 136; Mert Asker Yüksektepe, *Bölge Adliye Mahkemeleri Ceza Daireleri ve Yargıtay İlamları ile Belgede Sahtecilik Suçları*, Aristo yayınevi, İstanbul Ocak 2018, 43; Sibel Cengiz, *Evrakta Sahtecilik Suçları*, US-A yayıncılık, Ankara 2007, 14; Hakkı Demirel, “Türk Ceza Kanunun Evrakta Sahtekârlık Cürmü Hakkındaki Hükümlerin Sistematik İzahı Üzerinde Bir Deneme”, *AÜHFD*, 13(1), 1956, 31-52, 32; Hüseyin Durdu, *Türk Ceza Yasasında Belgede Sahtecilik Suçları*, Adalet Yayınları, İzmir 1985, 17; Ertan Aydın, “Yetkili Kamu Görevlisinin Resmi Evrakta Sahtekârlık Suçu”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2006, 36 (tez.yok.gov.tr ET: 10.09.2018).

²⁷ Y.21.CD, E.2015/4125, K.2015/4545 (www.hukukturk.com ET:15.08.2019).

²⁸ Özbek, vd., 834; Arslan, 36; Koray Doğan, “Ceza Hukukunda Belge Kavramı”, *Ceza Hukuk Dergisi*, 5(14), Aralık 2010, 51-66; Demirel, 33; Belgeden söz edebilmek için hukuken anlamalı bir içeriğe sahip olmasına gerek olmadığını düşünenler de vardır. Bu görüştekilere göre böyle bir içeriğe sahip olmayan belge üzerinde sahtecilik yapılması durumunda ortada bir zarar olmayacağından gerçekleştirilen fiil sahtecilik suçu sayılmayacaktır. Bu konuda bkz Güngör 39, YCGK belgenin hukuken anlamalı bir içeriğe sahip olması gerektiğinden kararında: “Yazılı evrakın belge olarak kabul edilebilmesi için; hukuken korunmaya değer bir içeriğinin bulunması gerekir. Yoksa, hukuki bir değeri bulunmayan yazının belge değeri yoktur. Belgenin belirli bir düşünce veya olayın aktarımını ya da bir hukuki ilişkinin varlığı ya da yokluğunu gösterme gibi bir irade beyanını içermesi halinde hukuken korunduğu, delil niteliğinin bulunduğu kabul edilir. Yazılı bir evrakın belirli bir fikri veya maddi bir olayı içermesi tek başına belge olması için yeterli değildir. Bu yazının delil olarak kullanılabilir olması halinde hukuken korunması söz konusu olur. Bu nedenle, delil değerinden yoksun (hukuken anlamı olmayan bir yazıyı içeren) yazılı bir kağıt üzerinde yapılacak değişikliğin, herhangi bir zarar olasılığı da olmadığından, eylem sahtecilik olarak kabul edilemeyecektir. Bazı belgeler özellikle bir konuda delil olmak üzere oluşturulur; örneğin bir suç tutanağı, ilam, vekaletname veya borç senedi ya da sözleşme bu şekildedir. Bu tür belgelere ‘mahsus evrak’ denilmektedir. Buna karşın bazı belgeler böyle bir maksatla oluşturulmadıkları halde, hal ve şartlardaki değişiklikler nedeniyle delil niteliği kazanabilirler ki bunlara da ‘tesadüfi evrak’ denilir. Şu halde, bir irade açıklamasının hukuki bir sonuca yol açacak içerikte olması halinde, belgenin içerikle ilgili ögesinin gerçekleştiği düşünülmelidir. Örneğin tesadüfi evrakta sayılan bir aşk mektubu da içerdiği düşünceler bakımından boşanma davasında kanıt olarak kullanılabilir ve özel belge sayılır. Görüldüğü üzere yazılı bir varakanın hukuki sonuç doğurması ve belge sayılabilmesi, onun ispat gücünün bulunmasına bağlıdır. İspat gücü olmayan yazılar üzerindeki değişiklikler veya sahtecilikler, belge ögesinin (ve dolaylı olarak zarar olasılığının) bulunmaması nedeniyle belgede sahtecilik suçunu oluşturmaz.” şeklinde bahsetmiştir. YCGK, E.2016/1065, K.2017/27 (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 06.02.2019).

Dolayısıyla belge bir içeriğe sahip olmalı ve bu içerik de hukuken anlamlı bir içerik olmalıdır. Bir kâğıda örneğin, “*Bir gün 24 saattir.*” gibi hukuken anlamlı bir içeriğe sahip olmayan bir beyanın yazılması ve imzalanması durumunda bir belgeden söz edilemez²⁹.

Belgenin içeriğinden TCK m. 204’ün gerekçesinde: “*Kâğıt üzerindeki yazının... bir irade beyanı içermesi gerekir.*” şeklinde bahsedilmiştir. Her ne kadar madde gerekçesinde belgenin bir irade beyanı içermesi gerektiğinden bahsedilse de irade beyanı içermeyen, ancak bir şeyin gerçekliğini veya doğruluğunu ortaya koyan yazılar da belge sayılır³⁰. Örneğin, trafik polisleri tarafından düzenlenen kaza tespit tutanağı, belgedir³¹. Ancak bir kişi kısmen veya tamamen boş bir kâğıdı imzalarsa bu kâğıt, bir içeriği olmadığından belge vasfını haiz değildir³².

Yazılı bir içeriğin hukuken anlamlı olabilmesi için, hukuk alanında önemi olan bir olayı ispat edebilmesi gerekir³³. Yazının hukuk alanında önemli olmayan bir olayı ispat etmesi durumunda belgeden söz edilemez³⁴.

Belgede yer alan yazının içeriğinin hukuken anlamlı olup olmadığı, belgeyi düzenleyen kişinin niyetine bakılmaksızın objektif olarak belirlenir³⁵. Bu sebeple sübjektif olarak söz konusu amaçla yazılmasa dahi ispat için kullanılmaya elverişli olması yeterlidir³⁶. Örneğin bir hususu belgelemek amacıyla yazılmamış olsa dahi mektubun hukuk alanında önemli bir olayı ispata elverişli olması durumunda belge olarak kabul edilir³⁷.

²⁹ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 414.

³⁰ Güngör, 39-40.

³¹ Artuk vd., *TCK şerhi*, 4109.

³² Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 413; Yargıtay CGK da verdiği bir kararında bu tür şeylerin her ne kadar düzenleyeni belli olsa da içeriği bulunmadığı takdirde belge sayılmayacağını belirtmiştir. YCGK, E.2016/1065, 2017/27 (karararama.yargitay.gov.tr. ET:06.02.2019).

³³ Sahir Erman, Çetin Özek, *Ceza Hukuku Özel bölüm Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK m.316-368)*, “Globus” Dünya basımevi, İstanbul 1996, 336.

³⁴ Özbek vd., 834.

³⁵ Erman, *Varaka Mefhumu...*, 178.

³⁶ Toroslu, 230.

³⁷ Toroslu, 230.

1.1.2.3. Belirli Bir Düzenleyicisinin Olması

Belgeden bahsedebilmek için belgeyi düzenleyen kişinin belli veya belirlenebilir olması gerekir³⁸. Bu koşuldan TCK m. 204'ün gerekçesinde: “*Bu yazının belli bir kişiye izafe edilebilir olması gerekir. Ancak bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayali belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kağıt belge niteliği taşımaz.*” şeklinde bahsedilmektedir. Bu nedenle düzenleyeni belli olmayan anonim nitelikteki yazı bir irade beyanı içerse veya bir olayı nakletse de TCK bakımından belge değildir³⁹. Düzenleyeni belli veya belirlenebilir olmayan bir irade beyanının belge olmadığı Yargıtay tarafından: “*Sanığın kendisine yediemin olarak teslim edilen mallardan bir kısmını araç sürücülerine sahte sevk irsaliyeleri düzenleyerek verdiği iddia olunduğu olayda, suça konu irsaliyeler üzerindeki inceleme neticesinde belgelerde herhangi bir isim ve imza bulunmadığının görüldüğü, bu nedenle belgenin unsurlarının eksik olmasına bağlı olarak suçun maddi unsurunun oluşmadığı gözetilmeden sanığın beraatı yerine yazılı şekilde mahkûmiyete karar verilmesi...*”⁴⁰ şeklinde ifade edilmiştir.

Belgenin düzenleyicisi, genellikle belge üzerindeki imzadan anlaşılır⁴¹. İmza, genellikle öz adın ilk harfi ve soyadından oluşsa da irade beyanında bulunan kişinin belirleyebileceği başka unsurlardan da oluşabilir⁴². İmzanın, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu⁴³ m. 15'e göre borç altına giren kişinin el yazısıyla atması zorunludur. Ancak istisnai olarak imza, el yazısı dışında bir araçla da atılabilir. İmzanın bir araç vasıtasıyla atılabilmesi için örf ve adet tarafından bu durumun kabul edilmesi gerekir. Bu şekilde

³⁸ Tezcan, vd., 934; Özbek vd., 835; Arslan, 36; Metin Turan, *Belge Ceza Hukuku*, Adalet yayınevi, Ankara 2018, 94.

YCGK verdiği kararında belgenin düzenleyeni belli olması gerektiğinden: “*Yazılı materyalin belge olarak kabul edilebilmesi için, kim tarafından düzenlendiğinin belli olması gerekir. Kimin düzenlediği bilinmeyen yazıların belge niteliği bulunmamaktadır. Kimin düzenlendiğinin bilinmesi demek, fiilen yazıyı yazanın (örneğin sekreterin) değil, kim adına düzenlendiğinin bilinmesi anlamına gelmektedir. Düzenleyenin bilinir kılınması, düzenleyen kişinin adının metin içinde yazılması ile veya imza, remz, işaret gibi diğer bir unsur sayesinde gerçekleştirilebilir. Yazıyı düzenleyen kimliği ad ve soyadının veya firma adının yazılmasıyla ya da imza atılmasıyla bilinir hale getirilebilir. Başka deyişle zorunluluk yoksa, isim ve soyadın yazılması yeterli olup, imzanın bulunması şart değildir. Buna karşın ilgili mevzuat, bazı belgeler bakımından düzenleyenin bilinirliği konusunda belli bir şekil öngörmüş bulunabilir. Örneğin imza koşulu aranabilir (kambyo senetlerindeki gibi) bir işaret, amblem de gerekli görülebilir.*” şeklinde bahsetmiştir. YCGK, E. 2016/1065, K. 2017/27 (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 06.02.2019).

³⁹ Toroslu, 228.

⁴⁰ Y21CD, E2015/6092, K.2016/1804 (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 06.02.2019).

⁴¹ Toroslu, 228.

⁴² M. Kemal Oğuzman, Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1* (11. Bası), Vedat kitapçılık, İstanbul 2013, 150.

⁴³ Resmi Gazete Tarihi: 04.02.2011, 27836.

imza atılması özellikle çok sayıda kıymetli evrakın imzalanmasında söz konusu olmaktadır. İmza atacak kişinin görme engelli olması durumunda ise bu kişinin el ile imza atması yeterlidir. Ancak bu kişinin talep etmesi durumunda imzalarında şahit aranır⁴⁴.

Bir kişinin herhangi bir nedenle imza atamaması durumunda kambiyo senetleri haricinde, usulüne uygun olarak onaylanmış parmak izi, el ile yapılmış bir işaret veya mühür ile imza atılabilir⁴⁵.

Bir belgeyi maddi olarak oluşturan kişi her zaman belgenin düzenleyicisi olmayabilir⁴⁶. Örneğin, bir belgenin bilgisayar ortamında oluşturulup yazdırıldıktan sonra imzalanması durumunda söz konusu belgeyi bilgisayar ortamında oluşturan ve bu belgeyi imzalayan kişiler farklı ise belgenin düzenleyeni imzalayan kişidir.

Başkasına ait isim yazılarak veya tamamen hayali bir isim uydurularak sahte bir imza atılarak oluşturulan içerik, belli bir kişiye atfedilebildiğinden belge olarak kabul edilir.⁴⁷ Ancak bu sahte bir belgedir. Nitekim TCK m. 204 gerekçesinde: “*Bir kişinin, düzenlediği belgeye başkasının adını yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır; ancak, bu belge sahtedir. Belge altında adı yazılan ve adına imza konulan kişi, gerçek veya hayali bir kişi olabilir. Bunun, belgenin varlığına bir etkisi bulunmamaktadır.*” denilerek aynı hususa işaret edilmiştir.

Bir yazı düzenleyeni tarafından imzalanmadığı durumlarda yazının içeriğinden düzenleyenin anlaşılabilirdiği durumlarda da bu yazı belge niteliğindedir⁴⁸. Bu husus TCK m. 204 gerekçesinde de: “*Kağıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için, bu kişinin ad ve soyadının kağıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kağıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir.*” şeklinde ifade edilmiştir. Bu sebeple örneğin imza içermeyen ticari defterler gibi belgelerin diğer unsurlarından aidiyeti anlaşılabilir⁴⁹.

⁴⁴ Türk Borçlar Kanunu m. 15: “*İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur. İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve âdetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır. Görme engellilerin talepleri halinde imzalarında şahit aranır. Aksi takdirde görme engellilerin imzalarını el yazısı ile atmaları yeterlidir.*”

⁴⁵ Türk Borçlar Kanunu m. 16: “*İmza atamayanlar, imza yerine usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler. Kambiyo senetlerine ilişkin hükümler saklıdır.*”

⁴⁶ Güngör, 39.

⁴⁷ Erman, *Ticari Ceza Hukuku*, 293-294.

⁴⁸ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 717-718.

⁴⁹ Süleyman Ruhi Aydemir, “Evrakta Sahtekarlık Suçları (Yargıtay İçtihatları Doğrultusunda)”, *Mevzuat Dergisi*, 6(69), Eylül 2003 www.mevzuatdergisi.com (ET: 12.03.2019).

Ancak yazının kimin tarafından yazıldığıının okunması suretiyle değil de grafolojik bir incelemeyle belirlenmesi durumunda, belirli bir düzenleyicisinin olduğundan bahsedilmez⁵⁰. Bu sebeple belgenin düzenleyicisi belgeden belirlenemiyorsa veya başkaca delillerle belirlenmişse belgeden söz edilemez⁵¹.

1.1.3. Belge Çeşitleri

Hukuk sistemi içerisinde belgelerin çeşitlere ayrılmasının altında ispat gücünün farklı olması yatar⁵². Örneğin, 6100 sayılı HMK'ye göre özel belgeler, ancak yazı veya imzanın inkâr edilmemesi durumunda kesin delil olarak kullanılabilir⁵³. Buna karşın resmi belgelerin düzenlenme şartları Devlet tarafından belirlendiğinden bu belgelere duyulan güven daha fazladır. Bu sebeple resmi belgenin ispat gücü de özel belgeden daha fazladır. Kanun koyucu bu nedenle resmi belgede yapılan sahtecilik kamu düzenini özel belgede yapılan sahtecilikten daha çok sarsacağından resmi belge ve özel belge arasında hem suçun oluşumu hem de yaptırım bakımından ayırım yapmıştır⁵⁴.

5237 sayılı TCK'de de 765 sayılı TCK gibi belge resmi, özel ve resmi belge hükmündeki belge olmak üzere üçe ayrılmış, belgede sahtecilik suçları da bu ayrıma göre düzenlenmiştir⁵⁵. Geçerli bir belgenin TCK'de yer alan sahtecilik suçlarından hangisinin konusunu oluşturduğunun belirlenebilmesi için, söz konusu belgenin türünü belirlemek gerekir. Bu sebeple “resmi belge”, “resmi belge hükmündeki belge” ve “özel belge” kavramlarının ele alınması yararlı olacaktır.

1.1.3.1. Özel Belge

Resmi belge için gerekli unsurları taşımayan ve resmi belge hükmünde sayılmayan her türlü belge özel belgedir.

⁵⁰ Erman, *Varaka Mefhumi*, 176.

⁵¹ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 718.

⁵² Artuk vd., *TCK şerhi*, 4114.

⁵³ Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.209: “Adi bir senetteki yazı veya imza inkâr edildiğinde, bu konuda bir karar verilinceye kadar, o senet herhangi bir işleme esas alınmaz.”.

⁵⁴ Sahir Erman, “Evrakta Sahtekârlık Suçlarında Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir?”, *AÜSBFD*, 4(1), 1949, 127-154, 128; Erman, Özek, 370-372.

⁵⁵ Artuk vd., *TCK şerhi*, 4113.

Kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlenen belgeler resmi belgedir. Bu açıdan ilk olarak, kamu görevlisi olmayan kişiler tarafından düzenlenen belgeler özel belge sayılır. İkinci olarak, kamu görevlisi tarafından düzenlense bile kamu görevlisinin görevi dışında düzenlediği belgeler özel belge sayılır. Son olarak da resmi belge için gerekli formalitelere uygun düzenlenmeyen belgeler özel belge sayılır.

Resmi belge hükmünde belgelerin kendileri için kanunlarda öngörülen zorunlu unsurları taşıması gerekir. Kendisi için öngörülen zorunlu unsurları taşımayan belgeler ise ancak özel belge olabilir⁵⁶.

Bir özel belgenin sadece resmi makamlar tarafından onaylanması bu sebeple özel belgenin içeriğine ceza hukuku açısından resmi belge niteliği kazandırmaz. Böyle bir durumda onaylamaya ilişkin kısımlar resmi belge niteliğinde olurken bunun dışında kalan kısımlar özel belge niteliğindedir⁵⁷. Örneğin, bir özel belge noter tarafından onaylandığı takdirde noterin onayına ilişkin kısım (imza, tarih gibi) resmi belge kapsamındadırlar. Ancak böyle bir belgenin içeriği özel belge niteliğindedir⁵⁸.

1.1.3.2. Resmi Belge

Resmi belge, “*ancak bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği ve kanunda öngörülen usul ve formalitelere uygun olarak düzenlenen belgedir.*” şeklinde tanımlanabilir⁵⁹. Buna göre resmi belgenin üç unsuru olduğundan bahsedilebilir. Bu unsurlar: a- Kamu görevlisi tarafından düzenlenme, b- Kamu görevlisinin görevi gereği bu belgeyi düzenlemesi, c- Kanunda öngörülen usul ve formalitelere göre belgenin düzenlenmesidir⁶⁰.

⁵⁶ Yargıtay tarafından da bu husus: “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 776. maddesi uyarınca bonoda düzenlenme tarihinin yazılı bulunması zorunludur. Dosya arasında aslı bulunan suça konu bonoda tanzim tarihinin yazılı olmadığından anlaşılması nedeniyle, sanığa yüklenen fiilin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden, resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması,” şeklinde ifade edilmiştir. Y11CD, E.2017/14027, K.2019/3241, (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 22.08.2019).

⁵⁷ Güngör, 56-57.

⁵⁸ Güngör, 56-57.

⁵⁹ Tezcan, vd., 938.

⁶⁰ Niyazi Çiçek, “Hukuksal Geçerlilik Bakımından Resmi Belgelerin Biçimsel Özellikleri”, *Amme İdaresi Dergisi*, 40(4), Aralık 2007, 133-153, 140; Tezcan, vd., 938, aynı yönde bkz. Özbek vd., 336; Ahmet Tolga Ekinci, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara 2016, 21 (tez.yok.gov.tr ET:10.09.2018); YCGK, E.2014/196, K.2016/2107, (karararama.yargitay.gov.tr. ET:07.02.2019).

Resmi belgeler ispat gücü bakımından ikili bir ayrıma tabi tutulurlar: “*sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belge*” ve “*aksi sabit oluncaya kadar geçerli resmi belge*”⁶¹. Bu iki tür belgede yapılan sahtecilikler bakımından kanunda farklı yaptırım öngörülmüştür. Bu husus TCK m. 204/3’te “*Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır*” şeklinde ifade edilmiştir⁶².

Sahteliği sabit olana kadar geçerli resmi belgeler diğer resmi belgeler gibi bir resmi belgenin taşınması gerektiği tüm unsurları taşır. Ancak bu tür resmi belgeler diğer resmi belgelerden içerikleri ve düzenleyicileri nedeniyle kanun tarafından ispat yönünden daha güçlü kabul edilmiştir⁶³. Sahteliği ispat edilene kadar geçerli resmi belgeler ile aksi ispatlanana kadar geçerli resmi belgelerin ayrılması hususunda dikkate alınacak ölçüt bu konuda kanunda açık bir düzenleme olup olmadığıdır. Çünkü TCK m. 204/3’te “*Kanun hükmü gereği sahteliği sabit olana kadar geçerli belge*” şeklinde ifade edilmiştir⁶⁴. Örneğin 6100 sayılı HMK’nin 204. maddesinde ilamlar ve düzenleme şeklindeki noter senetlerinin sahteliği ispat edilene kadar geçerli resmi belge olduğu düzenlenmişken, beyan neticesinde onaylama şeklindeki resmi belgelerin aksi ispatlanana kadar geçerli resmi belge olduğu düzenlenmiştir⁶⁵.

⁶¹ YCGK verdiği bir kararında resmi belgelerin çeşitlerinden: “*Resmi belgeler ispat gücü bakımından; 'sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge' ve 'aksi sabit olana kadar geçerli belge' şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrım 765 sayılı Yasada da yapılmış ve 339/1, 342/2-4. maddelerinde cezalandırmada farklılıklar yaratılmıştır. Benzeri bir ayrıma 5237 sayılı Kanunun 204/3. maddede de yer verilmiş, ispat gücü yüksek olan belgeler bakımından cezanın artırılması öngörülmüştür.*” şeklinde bahsetmiştir. YCGK, E.2015/412, K.2015/286. (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 06.02.2019).

⁶² Resmi belgelerle ilgili öğretide bir başka ayrım da biçim ve içerik yönünden yapılmaktadır. Bu ayrıma göre resmi belgeler: biçim ve içerik yönünden resmi belge ve sadece biçim yönünden resmi belge olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu iki tür resmi belge de kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlenmektedir. Biçim ve içerik yönünden resmi belgeler kamuyu ilgilendiren bir içeriğe sahiptir. Örneğin, mahkeme kararları, yakalama tutanağı böyledir. Sadece biçim yönünden resmi belgelerde ise bu belgelerin içeriği kamuyu ilgilendirmemektedir. Örneğin resmi noter senetleri böyledir. (Güngör, 59, Toroslu, 231-232).

⁶³ Soyaslan, 489-490.

⁶⁴ Mahmut Koca, İbrahim Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (3.baskı), Adalet yayınevi, Ankara 2016, 678; Güngör, 58-59; Çağda Nur Turhan, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2016, 34 (tez.yok.gov.tr ET: 10.09.2018).

⁶⁵ Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 204: “*İlamlar ile düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahteliği ispat olunmadıkça kesin delil sayılırlar. İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgeler, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılırlar.*”.

1.1.3.2.1. Belgenin Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenmiş Olması

Bir belgenin resmi belge niteliği kazanabilmesi için ilk koşul, bu belgenin bir kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş olmasıdır⁶⁶. Buna göre: Kamu görevlisi kavramı TCK m. 6’da “*Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*” anlaşılr⁶⁷.

Bir kişinin kamu görevlisi sayılıp sayılmaması açısından uygulanacak ölçüt yapılan işin kamusal faaliyet olup olmamasıdır⁶⁸. 5237 sayılı TCK’de kamu görevlisi kavramı kamusal faaliyet yürüten kişilerin tamamını kapsamaktadır. Kamusal faaliyet, kanunlarda belirtilen şekilde bir hizmetin kamu adına yürütülmesi olarak ifade edilebilir⁶⁹. Kamu adına yürütülen bu hizmet ücretli, ücretsiz, sürekli veya geçici olabilir⁷⁰.

Bazı belgeler bir bölümü kamu görevlisi tarafından diğer bir bölümü de kamu görevlisi olmayan kişiler tarafından yazılarak düzenlenebilir. Örneğin, gümrük giriş ve çıkış beyannameleri bu şekilde düzenlenmektedir. Bu belgelerin çifte nitelik taşıdığı belirtilmektedir. Yani kamu görevlisi tarafından düzenlenen bölüm resmi belge kabul edilirken kamu görevlisi olmayan kişi tarafından düzenlenen bölümü ise özel belge niteliğindedir⁷¹. Yine kamu görevlisi olan bir doktor tarafından yazılan reçeteler de örnek gösterilebilir. Bu reçete üzerinde eczane tarafından ilaç alındığına ilişkin kısım

⁶⁶ Çiçek, 140.

⁶⁷ Kamu görevlisi hakkında detaylı bilgi için bkz. Hüseyin Aydın, “Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”, *Ankara Barosu Dergisi*, 68(1), 2010, 109-128; Sami Selçuk, “Yönetim ve Ceza Hukuklarında Memur Kavramı”, *Yargıtay Dergisi*, 23(90), Ocak-Nisan 1997, 21-45.

⁶⁸ Artuk, vd., *TCK şerhi*, 4116; TCK m.6 gerekçesinde kamu görevlisi hakkında: “765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki “memur” tanımının doğurduğu sakıncaları aynen devam ettirecek nitelikte olan tanım, Tasarı metninden çıkarılarak; memur kavramını da kapsayan “kamu görevlisi” tanımına yer verilmiştir. Yapılan yeni tanıma göre, kişinin kamu görevlisi sayılması için aranacak yegane ölçüt, gördüğü işin bir kamusal faaliyet olmasıdır.” açıklaması yapılmıştır.

⁶⁹ TCK m.6 gerekçesinde kamusal faaliyet: “Bilindiği üzere, kamusal faaliyet, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir.” Şeklinde ifade edilmiştir.

⁷⁰ TCK m.6 gerekçesine göre: “Bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş, ücret veya sair bir maddi karşılık alıp almamalarının, bu işi sürekli, süreli veya geçici olarak yapmalarının bir önemi bulunmamaktadır.”.

⁷¹ Erman, Özek, 383-384.

doldurulabilir. Böyle bir reçetede kamu görevlisi doktor tarafından düzenlenen kısım resmi belge niteliğinde, eczane tarafından doldurulan kısım da özel belge niteliğindedir⁷².

1.1.3.2.2. Kamu Görevlisinin Belgeyi Görevi Nedeniyle Düzenlemesi

Bir belgenin kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş olması resmi belge sayılması için yeterli değildir. Kamu görevlisinin bu belgeyi görevi nedeniyle düzenlemesi de gerekir⁷³. Bunun içinse kamu görevlisi tarafından düzenlenen bir belgenin resmi belge niteliğinde olabilmesi için kamu görevlisinin görevi ile düzenlenen belge arasında nedensellik bağı bulunması gerekir⁷⁴.

Kamu görevlisinin görevi dışında düzenlediği belge özel belgedir⁷⁵. Örneğin kamu görevlisi bir doktor tarafından verilebilecek sağlık raporunun, il sağlık müdürlüğünde çalışan bir memur tarafından düzenlenmesi durumunda bu memur her ne kadar kamu görevlisi olsa da sağlık raporunu görevi dışında düzenlediği için, bu belge resmi belge niteliğinde değildir.

Kamu görevlisi tarafından görevi dışında belge düzenlense de görevli kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş görüntüsü verilerek belge düzenlenmesi durumunda resmi belgede sahtecilik suçu oluşur. Böyle bir durumda sahte resmi belge düzenleyen kamu görevlisi açısından, kamu görevlisi olmayan kişi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu söz konusu olur. Yukarıdaki örnekte il sağlık müdürlüğünde çalışan memur sanki doktor tarafından verilmiş gibi bir sağlık raporu düzenlerse bu durumda ortada sahte bir sağlık raporu yani sahte bir resmi belge vardır. Bu durumda da söz konusu memur sağlık raporunu düzenlemeye yetkili olmadığından kamu görevlisi olmayan bir kişinin resmi belgede sahtecilik suçu söz konusu olur.

1.1.3.2.3. Kanunda Öngörülen Usul ve Şartlara Uyulması

Kamu görevlisinin görevi gereği düzenleyeceği resmi belge için kanunda öngörülen usul veya şartlara uygun düzenlenmesi de gerekir. Aksi takdirde kendisi için öngörülen usul veya şartlara uygun düzenlenmeyen belge, resmi belge niteliğinde

⁷² Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 422.

⁷³ Toroslu, 231; Erman, "...Resmi Evrak Tabiriden...", 131.

⁷⁴ Erman, *Ticari Ceza Hukuku*, 342; Erman, Özek, 374.

⁷⁵ Güngör, 55.

değildir. Yargıtay da üzerinde mühür bulunmayan nüfus cüzdanının resmi belge için gerekli şartlar bulunmadığından resmi belge niteliğinde olmadığı yönünde karar vermiştir⁷⁶.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu da bir kararında resmi belgelerin şekle tabi olup olmamaları hususunu: *“Resmi belgenin mutlaka belirli bir şekle uygun olması veya bazı unsurları taşıması şartı yoktur. Fakat, mevzuat gereği belirli usul ve şekil şartlarının aranması söz konusu olabilir. Örneğin resmi vasiyetnamenin kanunda belirtilen şekle uygun olarak düzenlenmesi zorunludur (MK. m. 532-536). Bu takdirde belirtilecek unsurların yer almaması, belgenin resmi belge sayılmasını önleyebilir. Belgenin usul ve şekil koşullarına uygun olması gerektiği bir kararda da açıklanmıştır. Buna karşın, görevlinin yetkisi kapsamında düzenlenmiş olan resmi belgenin birtakım unsurları olmadığı halde, varmış gibi gösterilmesi halinde de, resmi belgede sahtecilikten söz edilir. Yine, belgenin birden fazla görevli tarafından imzalanması gerekli ise (örneğin kurul halinde verilen karar veya raporların tüm üyelerce imzalanması gereklidir), imza eksikliği, belge sayılmasını önleyecektir”* şeklinde ifade etmiştir⁷⁷.

Yabancı ülke makamlarınca düzenlenen yabancı resmi belgeler Türkiye’de resmi belge olarak kabul edilmesi, bu belgeler hangi devlet tarafından verilmiş ise devletin yetkili organları tarafından veya ilgili konsolosluk tarafından onaylanmasıyla mümkündür⁷⁸.

1.1.3.3. Resmi Belge Hükmündeki Belge

Resmi belge hükmündeki belgelerin neler olduğu TCK m. 210’da sayılmıştır. Buna göre: emre veya hamiline yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil ve vasiyetname resmi belge hükmünde belgedir.

Anlaşılabacağı üzere sayılan belgeler niteliği itibariyle özel belgelerdir. Ancak kanun koyucu ticari hayatta önemli bir yere sahip olduğundan bu belgeleri resmi belge

⁷⁶ “Suça konu olup, aslı dosya içerisinde bulunan sahte nüfus cüzdanı üzerinde heyet olarak yapılan incelemede, nüfus cüzdanı üzerine yapıştırılan fotoğraf üzerinde bulunması gereken mühür izlerinin mevcut olmaması nedeniyle suça konu belgenin, belgede sahtecilik suçu açısından "resmi belge" unsurlarını taşımadığı cihetle, yasal unsurları itibariyle oluşmayan "resmi belgede sahtecilik" suçundan sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi... ”. Y21CD, E.2015/12197, K.2015/2900 (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 06.02.2019).

⁷⁷ YCGK, E. 2016/1065, K. 2017/27 (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 06.02.2019).

⁷⁸ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 112-113.

hükmünde belge sayarak onlara daha güçlü bir koruma sağlamak istemiştir. Bu husus TCK madde 210 gerekçesinde: “*Madde, ticarî hayatta büyük yer tutan ve basit bir ciro ile veya buna bile gerek görülmeksizin tedavül eden bazı evrakı daha ciddî bir şekilde korumak maksadına yöneliktir. Madde ile sayılan özel belgelerde sahtecilik yapılması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir.*” şeklinde ifade edilmiştir.

Resmi belge hükmündeki belgeler yukarıda sayılan özel belge niteliğine sahip belgelerden oluşur. Sayılan belgelere ilişkin de kanunlarda özel şartlar öngörülmüş olabilir. Dolayısıyla resmi belge hükmünde belgeden bahsedebilmek için, sayılan belgenin kendi türü için kanunda öngörülen şart veya zorunlu unsurları da taşıması gerekir. Kanunda öngörülen böyle bir şart veya zorunlu unsurunda eksiklik olan belge yukarıda sayılan belgelerden biri olamayacağından resmi belge hükmünde belge değil, adi senet niteliğinde olabilir⁷⁹.

TCK m. 210’da belirtilen kambiyo senetleri veya emtiayı temsil eden belgeler ilgisine imzalı ancak boş olarak verilmiş olabilir. İmzalı fakat boş bir şekilde verilen böyle bir kâğıt belge vasfını kazanmaz. Dolayısıyla bu şekilde verilen belgenin veriliş amacından farklı biçimde doldurulması söz konusu olduğunda belgede sahteciliğe ilişkin hükümler değil, TCK m. 209’da yer alan açığa imzanın kötüye kullanılmasına ilişkin hüküm uygulama alanı bulur⁸⁰.

1.1.3.3.1. Emre veya Hamiline Yazılı Kambiyo Senedi

Kambiyo senetleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunun⁸¹ (TTK) “*Kıymetli Evrak*” isimli üçüncü kitabında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre de Türk hukukunda, poliçe, bono ve çek olmak üzere üç çeşit senet kambiyo senedi vardır. Bu senetler mülga

⁷⁹ YCGK kambiyo senetlerinin zorunlu unsurları taşınamaması durumunda özel belge sayılacağına ilişkin: “*Kimi özel belgelerin (hisse senedi, kambiyo senedi, tahvil vs.) kanun tarafından resmî belge gibi kabul edildiğini (m.210/1) hatırlamak gerekir. Fakat resmî belge sayılan belgelerdeki unsur eksikliği nedeniyle bu niteliğini kaybetmesi durumunda, özel belge sayılmaktadır. Örneğin bono veya çekin yasal öğelerinin eksik bulunması durumunda özel belge kabul edilmektedir.*” şeklinde karar vermiştir. YCGK, E.2017/335, K.2018/524, (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 07.02.2019).

⁸⁰ TCK m.210 gerekçesinde açığa atılan imza hakkında: “*Kambiyo senedi veya emtiayı temsil eden evrak, imzalı ve boş olarak faile tevdi edilmiş olup da, fail, bunu tevdi maksadından farklı bir şekilde doldurmuşsa, o takdirde açığa atılan imzanın, kötüye kullanılmasına ilişkin yaptırım uygulanacaktır. Çünkü, bu durumda, tevdi edilen kâğıt, imzalı ve fakat boş olarak verildiği için, henüz belge niteliğini kazanmamıştır.*” açıklamaları yapılmıştır.

⁸¹ Resmi Gazete Tarihi: 14.02.2011, Sayı: 27846.

6762 sayılı Mülga Ticaret Kanununda⁸² “*Ticari Senetler*” olarak isimlendirilmiştir. Bu sebeple, söz konusu senetler için uygulamada ve öğretide ticari senet terimi de kullanılmaktadır⁸³.

Kambiyo senetleri devir bakımından, nama yazılı senetler, emre yazılı senetler ve hamiline yazılı senetler olmak üzere üç gruba ayrılır⁸⁴.

Kanun koyucu bunlardan emre veya hamiline yazılı kambiyo senetlerini resmi belge hükmünde belge saymıştır. Emre yazılı senetler TTK m. 824’te düzenlenmiştir. Bu düzenleme: “*Emre yazılı olan veya kanunen böyle sayılan kıymetli evrak, emre yazılı senetlerdendir.*” şeklindedir. Emre yazılı senetler için verilen tanıma göre bir senedin emre yazılı senet sayılabilmesi için ilk olarak, senet metninde açıkça emre düzenlendiği yazılmış olabilir. İkinci olarak da senet metninde açıkça emre düzenlenmediği yazmasa bile bu senet kanunda emre yazılan senet olarak düzenlenmişse emre yazılı senet olarak kabul edilir. Bu yüzden belli bir kişinin adına düzenlenen kanunen emre yazılı bir senet metninde ayrıca emre yazılı olduğu da yazılmışsa bu ibarenin silinmesi veya çizilmesi söz konusu senedi nama yazılı hale getirmez⁸⁵.

Hamiline yazılı senet TTK m. 658’te: “*Senedin metninden veya şeklinden, hamili kim ise o kişinin hak sahibi sayılacağı anlaşılan her kıymetli evrak, hamile veya hamiline yazılı senet sayılır.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Bir senedin hamiline yazılı senet olarak nitelendirilebilmesi için ilk olarak, kanun koyucu tarafından söz konusu senedin hamiline yazılı olarak düzenlemesine izin verilmiş olmalıdır. İkinci olarak da söz konusu senedin herhangi bir gerçek veya tüzel kişi adına düzenlenmemiş olması gerekir. Diğer yandan bir kişi adına düzenlenmiş olsa dahi kanun tarafından izin verildiği halde senede hamiline veya hamile kaydı eklenerek de hamiline yazılı senet düzenlenebilir⁸⁶.

Kambiyo senetleri olan poliçe, bono ve çek kanunen emre yazılı senetlerdir. Bu senetler nama yazılı olarak düzenlenebilirler. Çek hamiline yazılı olarak da

⁸² Resmi Gazete Tarihi: 09.07.1956, Sayı: 9353.

⁸³ Sami Karahan, Hayri Bozgeyik, Tahir Saraç, Mücahit Ünal, *Kıymetli Evrak Hukuku* (1.baskı), Mimoza yayınları, Konya 2013, Saraç, 141.

⁸⁴ Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen, Arslan Kaya, *Kıymetli Evrak hukuku*, On iki levha yayınevi, İstanbul 2015, 57.

⁸⁵ Ünal (Karahana/Arı/Bozgeyik/Saraç), 88-89.

⁸⁶ Ülgen vd., 75.

düzenlenebilir. Ancak, lehtar, poliçe ve bono için zorunlu şekil şartı olarak öngörüldüğünden bu kambiyo senetleri hamiline yazılı olarak düzenlenemez⁸⁷. Kanun koyucu TCK m. 210/1’de emre veya hamiline yazılı kambiyo senetlerinin resmi belge hükmünde olacağını belirtmiştir. Bu açıdan nama yazılı kambiyo senetleri TCK m. 210/1 kapsamında değildir.

Bu konuda değinilmesi gereken bir başka husus, kıymetli evrakın türünün değiştirilmesi durumunda TCK m. 210/1’in kapsamına girip girmeyeceğidir. Tedavüle çıkarıldıktan sonra kıymetli evrakın türünün değiştirilmesi tahvil olarak adlandırılmaktadır. Tahvil, kanuni tahvil ve iradi tahvil olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kanuni tahvil, bir kanun hükmü ile kıymetli evrakın türünün değiştirilmesidir⁸⁸. İradi tahvil de ise tarafların iradesi, yani kıymetli evrak ile kendisine hak verilen ve borç yüklenen kişilerin iradesi ile kıymetli evrakın türünün değiştirilmesidir⁸⁹. Bu husus TTK m. 650’de düzenlenmiştir⁹⁰.

Kıymetli evrakın türünün değiştirilmesi durumunda, yani emre veya hamiline yazılı kıymetli evrakın kanunun izin verdiği takdirde nama yazılı hale dönüştürülmesi veya tam tersi durumda, nama yazılı kıymetli evrakın kanunun izin verdiği takdirde emre veya hamiline dönüştürülmesi durumu söz konusu olabilir. Nama yazılı kambiyo senedinin emre veya hamiline yazılı kambiyo senedine dönüştürüldüğü tarihten itibaren bu kambiyo senedi resmi belge hükmünde belge niteliği kazanacağından böyle bir kambiyo senedi üzerinde türünün değiştirilmesinden sonra yapılacak sahtecilikler TCK m. 210 kapsamındadır. Emre veya hamiline yazılı kambiyo senedi nama yazılı senede dönüştürüldükten sonra yapılacak sahtecilik fiilleri, TCK m. 210 kapsamına girmez. Yukarıda açıklandığı üzere resmi belge hükmünde belgeler niteliği itibarıyla özel belge olduklarından, bu şekilde tür değiştirme yoluyla nama yazılı hale getirilen kambiyo senetlerinde yapılacak sahtecilik fiilleri koşulları oluştuğu takdirde TCK m. 207’de yer alan özel belgede sahtecilik suçunu oluşturur. Ancak burada dikkat edilecek husus, emre

⁸⁷ Ünal (Karahana/Arı/Bozgeyik/Saraç), 83-93.

⁸⁸ Ünal (Karahana/Arı/Bozgeyik/Saraç), 112.

⁸⁹ Ünal (Karahana/Arı/Bozgeyik/Saraç), 114.

⁹⁰ TTK m. 650: “*Nama veya emre yazılı senet, ancak kendisine hak verdiği ve borç yüklediği tüm kişilerin muvafakıyla hamile yazılı senede dönüştürülebilir. Bu muvafakatın doğrudan senet üzerine yazılması gerekir. Hamile yazılı senetlerin nama veya emre yazılı senede dönüştürülebilmesi hususunda da aynı kural geçerlidir. Bu son hâlde hak veya borç sahibi kişilerden birinin muvafakatı bulunmazsa bu dönüştürme, ancak dönüştürmeyi yapan alacaklı ile onun haklarına doğrudan doğruya halef olan kişi arasında hüküm ifade eder.*”.

veya hamiline yazılı kambiyo senedi türü değiştirilerek nama yazılı hale getirildiğinde dönüştürme tarihinden önce bu kambiyo senedi üzerinde sahtecilik fiili yapılmış olabilir. Bu durumda tür değiştirmeden önce ortada bir resmi belge hükmünde belge olduğundan yapılan sahtecilik TCK m. 210/1’de yer alan resmi belge hükmündeki belgelerde sahtecilik suçunu oluşturabilir.

Emre yazılı kambiyo senetlerinin devri ele alındığında, bu senetlerin devri ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla olmaktadır. *Ciro* ise: “*Emre yazılı senetlerde, senedin içerdiği hakkı devretmeye yönelik yazılı bir irade beyanı*” şeklinde tanımlanabilir. *Ciro*, senedin ön veya arka yüzüne yapılabilir⁹¹. Senedin ön yüzü ve arka yüzü bir belge olarak düşünülür⁹². Bu sebeple de emre yazılı poliçenin, emre yazılı bononun ve emre yazılı çekin devri için yapılan “*ciro*” üzerinde yapılan sahteciliğin de koşulları olduğu takdirde TCK m. 210/1’e göre resmi belge hükmündeki belge üzerinde sahtecilik suçunu oluşturabilir. Nitekim Yargıtay 15. Ceza dairesi de⁹³: “*sanığın, hesap sahibinin elinden rızası dışında çıkan 30/08/2008 tarih ve 7.500 TL bedelli çeki temin edip, arkasına ... ve katılan ... adına sahte ciolar oluşturduktan sonra bu çeki faktoring sözleşmesi kapsamında katılan ...’ye verdiği, çek bedelinin ödenmemesi üzerine başlatılan icra takibi sonucunda katılan ...’ın mallarının haczedildiği anlaşılmakla; sanığın eylemlerinin nitelikli dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik suçlarını oluşturduğunu takdir eden mahkemenin kabul ve uygulamasında bir isabetsizlik görülmemiştir.*” şeklinde verdiği kararda ciroda sahteciliğin TCK m. 210/1 kapsamında olduğu yönünde karar vermiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre *ciro*, “*alonj*” denilen bir kâğıt üzerine de yapılabilir⁹⁴. Kambiyo senetlerinde senedin arka yüzünde *ciro* için yer kalmamış olabilir. Böyle bir durumda *ciro*, *alonj* adı verilen bir kâğıt üzerine de yapılabilir⁹⁵. Ayrıca *alonj*, senedin arka yüzünün devamı sayılmaktadır⁹⁶. Yargıtay’ın da “*alonj üzerine yapılacak her türlü işlemin senedin arkasına yazılmış sayılır*” yönünde görüşü

⁹¹ Hüsnü Turanlı, “Türk Hukukunda Alonj”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 3(1), Ocak 2017, 119-128, 124; Ali Bozer, Celal Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku* (7.baskı), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara Ekim 2017, 324.

⁹² Turanlı, 122.

⁹³ Y15CD, E.2015/13149, K.2018/7734, karararama.yargitay.gov.tr (ET:15.03.2019).

⁹⁴ TTK m. 683: “*Cironun poliçe veya poliçeye bağlı olan ve “alonj” denilen bir kâğıt üzerine yazılması ve ciranta tarafından imzalanması gerekir.*”.

⁹⁵ Turanlı 121-122, Vural Seven, “Kambiyo Senetlerinde (Poliçe, Bono ve Çek) “Alonj””, *İzmir Barosu Dergisi*, 82(1), Ocak 2107, 55-77, 61.

⁹⁶ Turanlı, 122.

bulunmaktadır⁹⁷. Dolayısıyla emre veya hamiline yazılı kambiyo senedine eklenen “alonj” üzerinde yapılan sahteciliklerinde TCK m. 210/1 uyarınca TCK m. 204’te yer alan resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağını düşünmekteyiz⁹⁸. Nitekim Yargıtay da verdiği bir kararından alonjdan şu şekilde bahsetmiştir⁹⁹:

“Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesinden alınan raporlar bir arada değerlendirildiğinde sanık savunmaları, katılan ve tanık beyanları ile Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesinden alınan raporlar nazara alınarak, sanığın 115.000,00 TL bedelle dükkkanı katılana devrettiğini, senedin 71.000 TL bedelli olarak kendisine verildiğini savunması, senedin keşidecisi olan’in alonj yazısında senedin 71.000 TL bedelli olduğunu belirtmesi, katılanın aleyhine icra takibine geçilmeden önce senet hakkında şikayette bulunması, katılanın Alanya 3. İcra Müdürlüğü’nün 2005/5409 E. sayılı dosyasına yaptığı şikayette yalnızca protesto çekilmeden takip yapılamayacağını belirtmesi, senedin bedeli ve tahrifatla ilgili itirazının bulunmaması, 14/09/2007 tarihli Adli Tıp Fizik İhtisas Dairesinin raporunda senette yapılan değişikliklerin katılanın eli ürünü olduğunun belirtilmesine karşın, Adli Tıp Genişletilmiş Fizik İhtisas Dairesi’nin 23/02/2010 tarihli raporunda 7 rakamının farklı kalemle yapıldığı ve aynı kalemle bedelin yazıyla yazıldığını, kimin yazdığı hususunda değişikliklerin teşhise elverişli bulunmadığının tespit edilmesi hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde sanığın atılı suçları işlediğine yönelik şüphe bulunduğu, şüpheden sanığın yararlanacağına yönelik ceza yargılama hukukunun evrensel ilkesi gözetildiğinde sanık hakkında nitelikli dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik suçlarından mahkumiyetine yeterli, kesin, inandırıcı ve her türlü kuşkudan uzak delil elde edilememesi gerekçesine dayanan beraat hükümlerinde bir isabetsizlik görülmemiştir.” söz konusu Yargıtay kararında da görüldüğü üzere alonj üzerindeki bedelin değiştirilmesi hakkında resmi belgede sahtecilik suçundan yargılama yapılmış olup Yargıtay da bu hususta aksi bir görüşte bulunmamıştır.

Hamiline yazılı çekin devri ise zilyetliğin geçirilmesi ile olmaktadır. Bunun dışında ayrıca bir ciroya veya devir beyanına ihtiyaç yoktur¹⁰⁰. Buna rağmen çekin arkasına ciro yapılmış olabilir. Böyle bir durum çekin hamiline yazılı olmasına bir zarar

⁹⁷ Seven, 71.

⁹⁸ Aynı yönde bkz. Erman, Özek, 413.

⁹⁹ Y15CD, E.2016/4080, K.2017/6298, karararama.yargitay.gov.tr (ET:12.03.2019).

¹⁰⁰ Ülgen vd., 259.

vermez. Yani söz konusu çeki emre yazılı hale getirmez. Ancak ciro eden kişiyi başvurma hükümleri gereğince sorumlu kılar¹⁰¹. Kanun tarafından hamiline yazılı çekin ciro edilmesine bir sonuç bağladığı için böyle bir ciro üzerinde yapılacak sahtecilikler hakkında da TCK m. 210/1 uyarınca TCK m. 204'te yer alan resmi belgede sahtecilik suçunun tatbik edilebileceğini düşünmekteyiz.

1.1.3.3.1.1. Poliçe

Poliçe, TTK'de 671-775 maddeleri arasında düzenlenmiş olup kanunda tanımı yapılmamıştır. Poliçe, poliçe kelimesini içeren, belirli bir kişiye karşı düzenleyen tarafından içerisinde yazılı tutarı belirli bir kişinin emrine ödenmesini yazdığı senet olarak tanımlanabilir¹⁰².

Poliçenin unsuları TTK m. 671'de: Senet metninde “*poliçe*” kelimesinin yazılması, belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havale, ödeyecek kişinin (muhatapın) adı, vade, ödeme yeri, kime veya kimin adına ödenecek ise onun adı, düzenleme tarihini ve yeri, düzenleyenin imzası olarak sayılmıştır.

Kanunda sayılan poliçeye ait unsurlardan birini içermeyen senedin poliçe niteliğinde olmadığı her zaman söylenemez. İlk olarak, TTK m. 672'ye göre poliçede vadeye ilişkin bir bilgi yer almamış olabilir. Bu durumda söz konusu poliçe görüldüğünde ödenmesi şart edilmiş sayıldığından (TTK m. 672/2), ikinci olarak da poliçede düzenleme yeri gösterilmemişse poliçe düzenleyenin adının yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayıldığından (TTK m. 672/4), poliçede zorunlu unsur değildir.

Yapılan açıklamalardan sonra poliçenin varlığı için aranacak zorunlu unsurlar şu şekilde sayılabilir¹⁰³: a-) “*Poliçe*” kelimesi, b-) Belirli bir meblağın kayıtsız şartsız havalesi c-) Muhatapın (ödeyecek kişinin) adı ve soyadı, d-) Lehtarın (alacaklının) adı soyadı, e-) Düzenleyenin imzası, f-) Düzenleme tarihi.

Yukarıda sayılan unsurları taşıyan ve emre yazılı bir poliçe, TCK m. 210/1 kapsamında resmi belge hükmünde belge olarak değerlendirilir. Dolayısıyla ancak böyle

¹⁰¹ TTK m. 791: “*Hamiline yazılı bir çek üzerine yapılan ciro, cirantayı, başvurma hakkına dair hükümler gereğince sorumlu kılar da senedin niteliğini değiştirerek onu emre yazılı bir çek hâline getirmez.*”.

¹⁰² Tanım ve poliçe hakkında detaylı bilgi için bkz. Hasan Pulaşlı, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları* (5.baskı), Adalet yayınevi, Ankara 2017, 127 Vd.

¹⁰³ Pulaşlı, 127-139.

bir poliçe üzerinde yapılacak sahtecilik fiillerine resmi belgede sahtecilik suçu hükümleri uygulanır.

1.1.3.3.1.2. Bono

Bono, TTK'de 776-779 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu maddelerde bononun tanımına yer verilmemiş, TTK m. 778'de niteliğine uygun düştüğü takdirde bonoya da uygulanak poliçe hükümleri belirtilmiştir.

Bono, belirli miktarda paranın ödenmesi taahhüdünü içeren senetler olarak tanımlanmaktadır¹⁰⁴. Öğretide bono yerine emre yazılı senet ifadesi de kullanılmaktadır¹⁰⁵.

Bononun unsurları TTK m. 776'da, senet metninde “*bono*” veya “*emre yazılı senet*” kelimesinin yazılması, kayıtsız ve şartsız belirli bir bedel ödeme vaadi, vade, ödeme yeri, kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adı, düzenleme yeri ve tarihi, düzenleyenin imzası olarak sayılmıştır.

Kanunda sayılan bonoya ait unsurlardan birini içermeyen senedin bono niteliğinde olmadığı her zaman söylenemez. İlk olarak, TTK m. 777'ye göre bonoda vadeye ilişkin bir bilgi yer almamış olabilir. Bu durumda söz konusu bono görüldüğünde ödenmesi şart edilmiş sayıldığından (TTK m. 777/2), ikinci olarak da bonoda düzenleme yeri gösterilmemişse bono düzenleyenin adının yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayıldığından (TTK m. 777/4), bonoda zorunlu unsur değildir. Dolayısıyla bononun varlığına ilişkin zorunlu unsurlar¹⁰⁶: a-) “*Bono*” veya “*emre yazılı senet*” kelimesi, b-)

¹⁰⁴ Bozgeyik (Karahana/Arı/Saraç/Ünal), 323.

¹⁰⁵ TTK m. 776: “*Bono veya emre yazılı senet*”; Bono hakkında ayrıntılı bilgi için bkz Ülgün Vd. 130 Vd.

¹⁰⁶ Pulaşlı, 238-241.

Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedeli ödeme vaadi, c-) Lehtarın (alacaklının) adı ve soyadı¹⁰⁷, d-) Düzenleyenin imzası, e-) Düzenleme günü¹⁰⁸.

Yukarıda sayılan unsurları taşıyan ve emre yazılı bir bono TCK m. 210/1 kapsamında resmi belge hükmündedir¹⁰⁹.

¹⁰⁷ Yargıtay, alacaklının adının senette bulunmaması hakkında:“...Suç tarihinde yürürlükte bulunan 6762 sayılı TTK'nin 688. (6102 sayılı Kanun'un 776.) maddesinin 5 ve 6. fıkraları uyarınca, senet metninde bulunması gerekli zorunlu unsurlardan olan “kime ve kimin emrine ödenecek ise onun ad ve soyadının” bulunmaması halinde senedin özel belge niteliğinde olacağı, dosyada mevcut suça konu senetler üzerinde lehtarın adının bulunmadığının ve bu bölümün boş olduğunun anlaşılması karşısında; sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK'nin 207. maddesi uyarınca özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden, yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması...” şeklinde karar vermiştir. Y11CD, E.2017/11153, K.2018/9961, (karararama.yargitay.gov.tr) (ET:06.03.2019).”;

Yargıtay bir kararında kambiyo senedinin zorunlu unsurlarından:“Kambiyo senetlerinde yapılan sahteciliğin resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için ilgili kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen bütün unsurlarını taşıması gerekli olup Yargıtay İBK'nun 14.12.1992 tarih ve 1/5 sayılı kararında da açıklandığı üzere; kambiyo senetlerinde bulunması zorunlu olan ödeme yerinin ve lehdarın bir duraksamaya meydan vermeyecek biçimde açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Suça konu 09.10.2011 düzenleme tarihli bononun dosyada bulunan fotokopisinde borçlu kaşesinde düzenleme yerine ilişkin kayıt bulunmaması lehtar ismi olarak “.... Çiğ Köfteci” yazılı olması karşısında, eylemin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağının gözetilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi, yasaya aykırı...” şeklinde bahsetmiştir. Y11CD, E.2014/16427, K.2016/3946 karararama.yargitay.gov.tr (ET:07.03.2019).

¹⁰⁸ Yargıtay verdiği bir kararında düzenleme günü hakkında :“Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 14.12.1992 tarih ve 1/5 ve Ceza Genel Kurulunun 24.03.1998 gün ve 51/106 sayılı kararlarında açıklandığı üzere; kambiyo senetlerinde yapılan sahteciliğin resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için, ilgili kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanununda öngörülen bütün unsurları taşıması gerekir. Yasal unsurları taşımayan bir kambiyo senedinde sahtecilik yapılması halinde fiil, özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacaktır. Türk Ticaret Kanununun 688/6 ve 689/4. (suç ve karar tarihinden sonra yürürlüğe giren 6102 sayılı TTK'nin 776 ve 777.) maddeleri uyarınca bonoda tanzim yerinin, tanzim tarihinin ve borçlu adının yazılı bulunması zorunludur. Buna göre inceleme konusu dosya içerisinde fotokopileri mevcut suça konu bonoların, düzenleme tarihini ihtiva etmemeleri ve mahkeme tarafından asılları incelenerek düzenleme tarihinin bulunduğuna ilişkin bir tespitin yapılmadığı anlaşıldığından; bono asılları yeniden incelenerek düzenleme tarihlerinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi, düzenleme tarihleri yok ise, sanığın fiilinin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden ve bonoların asılları dosya içerisinde bulundurulmadan, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması” açıklamalarını yapmıştır. Y11CD, E.2017/5405, K.2017/7384 karararama.yargitay.gov.tr (ET: 07.03.2019).

¹⁰⁹ Yargıtay bir kararında kambiyo senetlerinin zorunlu unsurları taşıması gerektiği hususunda: “...Sanığın, 30.12.2007 ödeme tarihli, borçlusu kendisi, alacaklısı katılan olan, 3500 euro bedelli senedi katılanın elinden alarak, borçlu imzalarını ihtiva eden kısmını yırttığı iddia ve kabul olunduğu olayda, suça konu senedin, resmi belge sayılabilmesi için ilgili kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen bütün unsurlarını taşıması gerekli olup, dosya içerisinde bulunan suça konu bono fotokopisinin incelenmesinde, keşide yeri olmadığı gibi borçlunun adresinin yazıldığı bölümde de idari birim bulunmadığı anlaşıldığından, unsurların eksikliği halinde bononun özel belge niteliğinde olacağı ve sanığın eyleminin TCK'nin 208/1. maddesinde düzenlenen özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunu oluşturacağı göz önünde bulundurularak, Ordu 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2008/188 esas sırasında kayıtlı dava dosyasının içerisindeki Ordu 2. İcra Müdürlüğünün 2008/1038 sayılı icra dosyasında yırtılmadan önceki halinin onaylı sureti bulunduğu belirtilen senet fotokopisi getirtilerek, Türk Ticaret Kanunu'nun 688/6 ve 689/4. (suç tarihinden sonra yürürlüğe giren 6102 sayılı TTK'nin 776 ve 777.) maddeleri uyarınca bonoda bulunması zorunlu unsurları taşıyıp taşımadığı değerlendirilerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun taktir ve tayini yerine eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi ...” açıklamaları yapmıştır. Y11CD, E.2917/6030, K.2018/9819 (karararama.yargitay.gov.tr) (ET: 06.03.2019).

1.1.3.3.1.3. Çek

Çek, TTK’de 780-823. maddeleri arasında ve 5941 sayılı Çek Kanunu¹¹⁰nda düzenlenmiştir. Çek Kanununa göre, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler, yani TTK hükümleri uygulanır (ÇK m. 1/2). Bu kanunlarda çekin tanımı yapılmamıştır. Öğretide çek, kanuni şekil şartlarına sahip olan ve sadece bir bankaya hitaben yazılan özel havale senedi olarak tanımlanmaktadır¹¹¹.

Çekin unsurları TTK m. 780’de; senet metninde “çek” kelimesi, kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale, ödeyecek kişinin (muhatabın) ticaret unvanı, ödeme yeri, düzenleme tarihi ve yeri, düzenleyenin imzası, banka tarafından verilen seri numarası ve karekod olarak sayılmıştır.

5941 sayılı Çek Kanunu’nun 2. maddesinde çek defterlerinin bankalar tarafından basılabileceği belirtilerek çek defterlerine ilişkin unsurlara yer verilmiştir¹¹². Yine aynı maddenin 9. fıkrasında da Çek Kanunu’nda yer alan unsurların bulunmaması da TTK’deki şartları taşıdığı takdirde ortada geçerli bir çek olacağı düzenlenmiştir¹¹³. Dolayısıyla TTK’deki unsurların bulunması durumunda Çek Kanunu’ndaki unsurların bulunmaması çekin geçerliliğini etkilemeyeceğinden, çekin varlığı için gerekli asgari unsurlar TTK’de sayılan unsurlardır. Çekin geçerliliği için aranan bu unsurlar şunlardır: a-) “Çek” kelimesi, b-) Belirli bir bedelin kayıtsız şartsız ödenmesi emri, c-) Muhatabın (Ödeyecek

¹¹⁰ Resmi Gazete Tarihi: 20.12.2009, Sayı: 27438.

¹¹¹ Tanım ve çek hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), 331 Vd.

¹¹² Çek Kanunu m. 2: “(5) Çek defterleri bankalarca bastırılır. (6) Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’na Resmî Gazete’de yayımlanacak tebliğle düzenlenir. Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılır. Hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir. Çek yapraklarının üzerinde “hamiline” ibaresi matbu olarak yer alır. (7) Çek defterinin her bir yaprağına; a) Çek hesabının numarası, b) Çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, c) Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı, ç) Çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası, d) (Ek: 31/1/2012-6273/1 md.) Çekin basıldığı tarih, e) (Ek: 15/7/2016-6728/61 md.) Çek hesabı sahibi gerçek kişi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası; tüzel kişilerde ise varsa Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) numarası, f) (Ek: 15/7/2016-6728/61 md.) Çek hesabı sahibi ile düzenleyenin farklı kişiler olması hâlinde, ayrıca düzenleyenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, yazılır.”.

¹¹³ Çek Kanunu m. 2: “(9) Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez.”.

kişinin) ticaret unvanı, d-) Ödeme yeri, e-) Düzenleme tarihi ve yeri¹¹⁴, f-) Düzenleyenin imzası.

Yukarıda sayılan unsurlara ek olarak da çekin Türkiye’de bulunan bankalar tarafından basılması durumunda, çekte, banka tarafından verilen seri numarası ve karekodun bulunması gerekir (TTK m. 780). Çekin geçerliliği için sayılan unsurları taşıyan ve emre veya hamiline yazılan çekler, TCK m. 210/1 kapsamında resmi belge hükmündedir. Dolayısıyla böyle bir çek üzerinde yapılacak sahtecilikler resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturur¹¹⁵.

¹¹⁴ Yargıtay çekin Türk Ticaret Kanununda yer alan unsurları taşıması gerektiği hususunu bir kararında: “.... yetkilisi ... tarafından şirket adına çek karnesi almaya, çek keşide etmeye ve sair hususlarda Bakırköy 28. Noterliğince düzenlenen vekaletnameyle yetki verilen sanığın katılan ...'ye ait işyerine fason dikim işi yaptırdığı, yapılan işe karşılıkne ait 20/02/2009 keşide tarihli 38.243 TL bedelli çekin şirket adına sanık tarafından keşide yeri Firuzköy olarak yazılarak imzalandıktan sonra katılana verildiği, çek bedelinin ödenmemesi üzerine katılan tarafından şirket aleyhine kambyo senetlerine mahsus icra takibine başlandığı, takibe dayanak çekteki keşide yerinin idari birim olmaması nedeniyle kambyo senedi vasfını taşımadığından bahisle icra takibinin iptali istemiyle şikayette bulunulduğu ve Küçükçekmece 1. İcra Hukuk Mahkemesi tarafından şikayetin kabul edilerek takibin iptaline karar verildiği, böylelikle sanığın yapılan iş karşılığında verdiği çekte keşide yeri olarak Firuzköy yazdığı ve TTK hükümlerine göre keşide yerinin yazılmasının çekin zorunlu unsurlarından olduğu ve idari birim olması gerekmesine rağmen kasıtlı olarak il veya ilçe olmadığından idari birim vasfını taşımayan Firuzköy yazarak şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında dolandırıcılık suçunu işlediği iddia olunan somut olayda ...” şeklinde açıklamıştır. Y15CD, E.2017/1710, K.2017/19856, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 07.03.2019);

Yargıtay bir kararında keşide yerinin açık ve anlaşılır olması gerektiği hususunda: “Kambyo senetlerinde yapılan sahteciliğin resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için ilgili kambyo senedinin Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen bütün unsurlarını taşıması gerekli olup Yargıtay İBK'nun 14.12.1992 tarih ve 1/5 sayılı kararında da açıklandığı üzere; kambyo senetlerinde bulunması zorunlu olan keşide yerinin bir duraksamaya meydan vermeyecek biçimde açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Suça konu 15.07.2010 tarihli çekin keşide yeri bölümünde “K.TEPE” ibaresinin bulunması karşısında, gösterilen keşide yerinin, hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde anlaşılabilir il, ilçe, bucak, köy gibi bir idari birim adını ifade etmediği, bu itibarla, suça konu çekin özel belge niteliğinde bulunduğu ve eylemin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde “resmi belgede sahtecilik” suçundan sanığın mahkûmiyetine hükmolunması ...” şeklinde karar vermiştir. Y11CD, E2017/4390, K.2017/6850, karararama.yargitay.gov.tr (ET:07.03.2019);

Yargıtay verdiği bir kararında düzenleme tarihi bulunmayan çekin özel belge sayılacağı hususunda: “Sanığın nitelikli dolandırıcılık ve özel belgede sahtecilik suçlarından mahkûmiyetine ilişkin hükümler, sanık tarafından temyiz edilmekle, dosya incelenerek gereği düşünüldü, Sanığın katılardan aldığı büyükbaş hayvanlar karşılığında dava konusu 6000 TL bedelli sahte olarak oluşturulmuş, düzenleme tarihi bulunmayan çeki katılana verdiğinin iddia ve kabul edildiği olayda, sanığın üzerine atılı nitelikli dolandırıcılık ve özel belgede sahtecilik suçlarını işlediğine dair mahkemenin mahkûmiyet yönünde kabulünde isabetsizlik görülmemiştir.” şeklinde karar vermiştir. Y15CD, E.2016/2709, K.2017702, karararama.yargitay.gov.tr (ET:07.03.2019).

¹¹⁵ Yargıtay, keşide yeri bulunmayan çeki özel belge olduğu yönünde karar vermiştir: “...Sanık hakkında özel belgede sahtecilik suçundan kurulan mahkûmiyet hükmüne yönelik yapılan temyiz itirazlarının incelenmesinde: Dosya kapsamında toplanan delillere göre sanığın müştekiden satın aldığı araç karşılığında keşide yeri bulunmayan sahte çek vererek atılı suçu işlediğine ilişkin mahkemenin kabul ve uygulamasında bir isabetsizlik görülmemiştir...” Y15CD, E,2015/10980, K,2018/5329, karararama.yargitay.gov.tr (ET:06.03.2019).

1.1.3.3.2. Emtiaı Tensil Eden Belgeler

Emtia senetleri TTK'nin kıymetli evraka ilişkin üçüncü kitabında düzenlenmiştir. Buna göre emtiayı temsil eden belge olarak TTK'nin 832-849. maddeleri arasında “*makbuz senedi ve varant*”, TTK'nin 856-858. maddeleri arasında “*taşıma senedi*”, TTK'nin 1228-1241. maddeleri arasında “*konşimento*” düzenlenmiştir¹¹⁶.

Makbuz senedi, eşya üzerindeki mülkiyet hakkını temsil eden, varant ise eşya üzerindeki rehin hakkını temsil eden kıymetli evrak olup uygulamada bu kıymetli evrak türleri üretici veya tüccarlara tarım ürünlerinin teslimi karşılığında verilen bir belgedir¹¹⁷. Yine makbuz senedi ve varant umumi mağaza sıfatına sahip olmayan müesseseler tarafından düzenlenemez. Umumi mağazalar ise Gümrük ve ticaret bakanlığının izniyle kurulur¹¹⁸. Makbuz senedinin şekil şartları TTK m. 834'te şu şekilde sayılmıştır: a-) Tevdi edenin adı, mesleği ve yerleşim yeri, b-) Tevdiin yapıldığı umumi mağazanın ticaret unvanı ile merkezi, c-) Tevdi olunana malların tabi olması gereken, resim, harç ve vergilerin ödenip ödenmediği ve sigorta edilip edilmediği, d-) Ödenmiş veya ödenecek ücretler ve giderler, e-) Senedin kimin adına veya emrine ödeneceğini gösteren bir ibare, f-) Umumi mağaza sahibinin imzası.

Varant açısından da makbuz senedine ilişkin şekil şartları geçerli olmakla beraber TTK m. 835'e göre makbuz senedine bağlanmış olması gerekir¹¹⁹.

Taşıma senedinin 6762 sayılı TTK'de emre yazılı olmak şartıyla gönderene, taşıyıcı tarafından verilen nüshası kıymetli evrak olarak nitelendirilmiştir. Ancak 6102 sayılı TTK'de kıymetli evrak olarak nitelendirilmemiştir¹²⁰. TCK m. 210'da ve madde gerekçesinde de belirtildiği üzere emtiayı temsil eden belgelerin resmi belge hükmünde sayılması için kıymetli evrak niteliğinde olması gerekmez. Bu sebeple taşıma senedi, kıymetli evrak niteliğinde olmasa da TCK m. 210 kapsamındadır¹²¹.

¹¹⁶ Bozer, Göle, 472; emtiayı temsil eden belgeler olarak rehin senedi, banka tasarruf cüzdanları, cari hesaplar, posta çekleri, seyahat çekleri, nakliye poliçeleri de sayılmıştır. Bu konuda bkz. Ali Parlar, Muzaffer Hatipoğlu, *Türk Ceza Kanunu Yorumu* (Cilt:3), Seçkin yayınevi, Ankara 2008, 3124.

¹¹⁷ Bozgeyik (Karahana/Arı/Saraç/Ünal), 402.

¹¹⁸ Bozgeyik (Karahana/Arı/Saraç/Ünal), 402.

¹¹⁹ Bozgeyik (Karahana/Arı/Saraç/Ünal), 402.

¹²⁰ Bozer, Göle, 472.

¹²¹ Yargıtay'ın :“Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü'nün yürütmüş olduğu çalışmalar sonucu genel olarak ihracat Beyannamelerinin bağlandıkları özet beyan ile yurt dışı edilmedikleri ve fiilen ihracat gerçekleştirmediği halde usulsüz olarak kapatılmış olduklarının bildirilmesi üzerine Halkalı Gümrük

TTK m. 857 gerekçesinde bu maddede yazılan içeriğe ilişkin hususların taşıma senedinin varlığına ilişkin asgari mecburi şartlar olduğu belirtilmiştir¹²². Buna göre taşıma senedinin içeriği TTK m. 857’de sayılmıştır: a-) Düzenleme yeri ve tarihi, b-) Gönderenin adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi, c-) Taşıyıcının adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi, d-) Eşyanın teslim alınacağı yer ve gün ile teslim edileceği yer, e-) Gönderilenin adı, soyadı veya ticaret unvanı ile adresi, f-) Gerektiğinde bildirim adresi, g-) Eşyanın türünün olağan işareti ile ambalajın çeşidi ve tehlikeli mallarda bunlara ilişkin mevzuatta öngörülen, diğer durumlarda ise genellikle tanınan işaretleri, h-) Taşınacak paketlerin sayısı, işaretleri ve numaraları, ı-) Eşyanın net olmayan ağırlığı veya başka şekilde beyan edilen miktarı, i-) Taşımanın yapılacağı süre, j-) Kararlaştırılan taşıma ücreti ve teslimde kadar ortaya çıkacak giderler ile taşıma ücretinin gönderenden başka biri tarafından ödenecek olması halinde buna ilişkin kayıt, k-) Teslimde ödemeli taşımalarda teslimde ödeme kaydı ve ödenecek tutar, l-) Eşyanın gümrük ve diğer resmi işlemlerine ilişkin talimatlar, m-) Varsa taşımanın üstü açık ya da öngörülmemiş bir araçta veya güvertede yapılabileceğine ilişkin sözleşme.

Konşimento, TTK’nin “Deniz Ticareti” başlıklı beşinci kitabında düzenlenmiştir. TTK m. 1228’e göre konşimento: *“bir taşıma sözleşmesinin yapıldığını ispatlayan, eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını veya gemiye yüklendiğini gösteren ve taşıyanın eşyayı, ancak onun ibrazı karşılığında teslimle yükümlü olduğu senettir.”* şeklinde tanımlanmıştır.

Konşimento, emre yazılı, nama yazılı veya hamiline yazılı olarak düzenlenebilir. Konşimentonun düzenlenmesi zorunlu olmayıp yükletenin talebine bağlıdır. Yükleten, konşimentonun birden fazla nüsha halinde düzenlenmesini isteyebilir. Bu durumda

Müdürlüğü tarafından yapılan incelemede, sanık ...'ün yetkilisi olduğu isimli firma adına tescilli.....,,,tarih ve sayılı ihracat beyannameleri ile sanık ... ve sanık ...'in yetkileri ve ortakları oldukları isimli firma adına tescillitarih ve sayılı ihracat beyannamesi muhteviyatı eşyaların fiilen taşınmadığı halde farklı eşyalara ilişkin düzenlenen beyannamelere konu özet beyanlardaki taşıma senedine "yavru beyanname" olarak bağlanarak kapatıldıklarının tespit edildiği, bu sebeple açılan soruşturma sonucunda bu sanıklar yanında müşavir firma Gümrük çalışanları olan ve gümrük işlemlerini yapan ..., ... ve ... ile nakliye firması olan çalışanları olan ... ve ... hakkında, yine 5 adet beyannamenin onay işlemlerini yapan ve haklarında soruşturma izni verilmiş olan ... ve ... hakkında 5607 sayılı Kaçakçılık Kanunu'na ve TCK'nun 204/1. maddesine muhalefet ettikleri iddiasıyla cezalandırılmaları için kamu davası açıldığı...” kararında taşıma senedi hakkında resmi belgede sahtecilikten dolayı dava açılmıştır. Y7CD, E.2018/5037, K.2018/12254, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 01.04.2019).

¹²² TTK m. 857: *“CMR m. 6 ve 1998 tarihli Kanunla değişik Alm.TK’nun 857 nci paragrafı esas alınarak düzenlenmiştir. Birinci fıkra, taşıma senedinin asgari mecburi içeriğini göstermektedir. Bu özellikle ikinci fıkradan anlaşılmaktadır.”*

düzenlenen nüshaların konşimento ile aynı içeriğe sahip olması gerekir. Ayrıca bu nüshalar üzerine konşimentonun kaç nüsha düzenlendiği belirtilmelidir. Düzenlenen bu nüshalar bir borcu temsil etmektedir¹²³.

Konşimentonun unsurları TTK m. 1229'da sayılmıştır¹²⁴. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise TTK m. 1228/1'deki unsurların bulunması durumunda m. 1229/1'de içeriğine ilişkin unsurlardan bir veya bir kaçının bulunmaması konşimentonun geçerliliğini etkilemeyeceği belirtilmiştir. Bu sebeple Konşimentonun geçerliliği açısından TTK m. 1228 dikkate alındığında konşimentonun unsurları şu şekilde sayılabilir: a-) Bir taşıma sözleşmesi yapıldığını ispatlaması, b-) Eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını veya gemiye yüklendiğini göstermesi, c-) Taşıyanın eşyayı ancak onun ibrazı karşılığında teslimine yükümlü senet olması.

1.1.3.3.3. Hisse Senedi

Hisse senetleri, pay senetleri olarak da isimlendirilir¹²⁵. TTK'de hisse senetleri "pay senetleri" başlığı altında 484-501. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Anonim şirketlerdeki hissedarlık hakkının bağlandığı kıymetli evrak niteliğinde olan senet, hisse senedi olarak ifade edilir¹²⁶.

Hisse senetleri hamiline veya nama yazılı olarak düzenlenebilir (TTK m. 484). TTK m. 487'de hisse senetlerinin şekil şartları şu şekilde sayılmıştır: a-) Şirket unvanı, sermaye tutarını, kuruluş tarihini ve bu tarihteki sermaye tutarını, b-) Çıkarılan hisse senedinin tertibini, tescil tarihini, c-) Hisse senedinin türünü, itibari değerini ve kaç payı

¹²³ Bozer, Göle, 485-486.

¹²⁴ TTK m. 1229: " (1) Konşimento, aşağıdaki kayıtları içerir: a) Yüklemenin beyanına uygun olarak gemiye yüklenen veya yüklenmek üzere teslim alınan eşyanın genel olarak cinsini, tanınması için zorunlu olan işaretlerini, gerektiğinde tehlikeli eşya niteliğinde olup olmadığı hakkında açık bir bilgiyi, koli veya parça sayısı ile ağırlığını veya başka suretle ifade edilen miktarını. b) Eşyanın haricen belli olan hâl ve durumunu. c) Taşıyanın adı ve soyadını veya ticaret unvanını ve işletme merkezini. d) Kaptanın adı ve soyadını. e) Geminin adını ve tabiiyetini. f) Yüklemenin adı ve soyadını veya ticaret unvanını. g) Yükleme tarafından bildirilmişse, gönderilenin adı ve soyadını veya ticaret unvanını. h) Navlun sözleşmesine göre yükleme limanını ve taşıyanın eşyayı yükleme limanında teslim aldığı tarihi. i) Navlun sözleşmesine göre boşaltma limanını veya buna ilişkin talimat alınacak yeri. j) Konşimentonun düzenlendiği yer ve tarihi. k) Taşıyan veya onu temsilen hareket eden kişinin imzasını. l) Navlunun gönderilen tarafından ödeneceğine dair kayıtları, ödenecekse bunun miktarını. m) Navlun sözleşmesinde açıkça kararlaştırılmışsa, eşyanın boşaltma limanında teslim olunacağı tarih ve süreyi. n) Sorumluluk sınırlarını genişleten her şartı. o) Taraflarca uygun görülen diğer kayıtları. "

¹²⁵ Bozer, Göle, 465.

¹²⁶ Asuman Turanboy, *Varakasız Kıymetli Evrak*, Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (T. İş Bankası A.Ş. Vakfı) yayınları, Ankara 1998, 79.

içerdiği, d-)Şirket adına imza atmaya yetkili olanlardan en az ikisi tarafından imzalanması, e-) Hisse senedi nama yazılı ise, bu şartlara ek olarak sahiplerinin adı ve soyadı, veya ticaret unvanını, yerleşim yerini, hisse senedinin ödenmiş olan miktarını da içermesi gerekir.

1.1.3.3.4. Tahvil

6762 sayılı mülga TTK’de tahvil: “*Anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine (Tahvil) denir*” şeklinde tanımlanmıştı. Ancak 6102 sayılı TTK’de tahvilin tanımına yer verilmemiştir. Ancak Borçlanma Araçları Tebliği (VII-128.8)¹²⁷,nde 2017 yılında yapılan değişiklikle: “*İhraççıların bu Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip sattığı ve nominal değerinin vade tarihinde veya vade tarihine kadar taksitler halinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren, vadesi 365 gün veya daha uzun olan borçlanma aracı*” şeklinde tanımlanmıştır. Tahvilin söz konusu tebliğde belirtildiği gibi düzenlenmesi gerekir.

TTK’nin çeşitli hükümlerinde (158, 463, 465, 466, 504, 661, 668, 1015, 1016) ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu¹²⁸,nda da tahvile ilişkin çeşitli düzenlemeler mevcuttur. TTK m. 504’e göre tahviller, aksi ön görülmedikçe genel kurul kararıyla çıkarılabilir.

1.1.3.3.5. El Yazılı Vasiyetname

Vasiyetname, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 531-544. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu maddelere göre vasiyetname, resmi, el yazılı ve sözlü olmak üzere üç şekilde yapılabilir¹²⁹. TCK m. 210/1’de sadece el yazılı vasiyetnameler resmi belge hükmünde saymıştır. Bu husus TCK m. 210 gerekçesinde: “*el yazılı vasiyetnamelerde gerçekleştirilen sahtecilik dolayısıyla, resmî belgede sahtecilik hükümlerinin uygulanacağı açıklanmıştır. Burada söz konusu olan vasiyetname, noter huzurunda yapılmamış olanlardır. Noterin, talep üzerine düzenlediği vasiyetname bir resmî belge*

¹²⁷ Resmi Gazete Tarihi: 07.06.2013, Sayı: 28670.

¹²⁸ Resmi Gazete Tarihi: 30.12.2012, Sayı: 28513.

¹²⁹ Bilge Öztan, *Miras Hukuku* (8. Baskı), Turhan kitabeyi, Ankara 2017, 189.

olduğundan bu madde kapsamında zikredilmesine gerek yoktur. Burada geçen vasiyetname, ölen kişinin meydana getirdiği el yazısı ile yapılmış veya onun beyanı üzerine özel kişilerce saptanmış vasiyetnamelerdir.” şeklinde ifade edilmiştir.

El yazılı vasiyetnamenin geçerliliği için gerekli olan zorunlu şartlar TMK m. 538’de şu şekilde sayılmıştır¹³⁰: a-) Yapıldığı gün, ay ve yıl, b-) Başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılması, c-) Mirasbırakan tarafından imzalanması.

1.1.4. Sahtecilik Kavramı

Sözlük anlamıyla “sahte” kavramı: “*Bir şeyin aslına benzetilerek yapılan, düzme, düzmece*” veya “*uydurma*” anlamına gelirken, “sahtecilik” veya “sahtekârlık” kavramları da “*sahte işler yapma, düzmecilik*” anlamına gelir¹³¹. Ceza hukukunda ise sahtecilik kavramı, gerçeğin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilerek farklı şekilde gösterilmesi şeklinde ifade edilebilir¹³².

Sahtecilik kavramı geniş ve dar anlamda olmak üzere ikiye ayrılır. Bir ceza yaptırımı ile cezalandırılan bütün yalan şekilleri, geniş anlamda sahtecilik kavramının kapsamına girer. Bir diğer yaklaşımda, hileye veya yalana başvurularak işlenen bütün suçlar sahtecilik suçu kapsamında değerlendirilir¹³³. Dar anlamda sahtecilik ise toplum tarafından bireylere güvenme ödevi yüklenen para, mühür, resmi belge ve kişilerin rıza beyanlarını içeren belgeler gibi belirli şekil ve alametlerin gerçekte olduklarından farklı gösterilmesine yönelik hareketler ile bunlar üzerinde yapılan hilelerdir¹³⁴.

Resmi belgede sahtecilik suçları açısından öğretide maddi sahtecilik ve fikri sahtecilik olmak üzere ikili bir ayrım da yapılmaktadır. Bu ayrıma göre maddi sahtecilik belgenin maddi varlığının değişikliğe uğramasıdır¹³⁵. TCK m. 204/1’de resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi veya gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde

¹³⁰ El yazılı vasiyetname hakkında detaylı bilgi için bkz. Öztan, 189 Vd.

¹³¹ www.tdk.gov.tr (ET: 24.12.2018).

¹³² Sahtecilik kavramı öğretide; “*gerçeğin hileli şekilde değiştirilmesi*” veya “*gerçeğin tahrif edilerek olduğundan farklı gösterilmesi*” şeklinde de tanımlanmıştır. Bkz. Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 40.

¹³³ Erman, Özek, 1; Durdu, 16.

¹³⁴ Erman, Özek, 4-5.

¹³⁵ Toroslu, 234-235; Kaylan, 165; Arslan, 35.

değiştirilmesi maddi sahteciliğe örnektir¹³⁶. Yine, usulüne uygun bir vasiyetname üzerinde değişiklik yapılması maddi sahteciliğe örnek olarak gösterilebilir¹³⁷.

Fikri sahtecilikte ise değişiklik belgenin maddi varlığına ilişkin olmayıp fikri içeriği üzerindedir¹³⁸. Resmi belgede fikri sahtecilik, TCK m. 204/1’de kamu görevlisinin gerçeğe aykırı belge düzenlemesi şeklinde ifade edilmiştir. Yani fikri sahteciliğin söz konusu olabilmesi için kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenlemesi gerekir. Dolayısıyla resmi belgede maddi sahtecilik herkes tarafından işlenebilir. Ancak resmi belgede fikri sahtecilik ise ancak kamu görevlisi tarafından işlenebilir (TCK m. 204/2)¹³⁹.

5237 sayılı TCK göz önüne alındığında gerek fikri sahtecilik gerekse maddi sahtecilik hakkında aynı yaptırım öngörüldüğünden, bu ayrımın yapılmamış olması ceza sorumluluğunu etkilemez¹⁴⁰.

1.1.5. Aldatma Kabiliyeti

Belgede üzerinde gerçekleştirilen sahteciliğin belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturabilmesi için yapılan sahteciliğin aldatma kabiliyetinin olması gerekir¹⁴¹. “İğfal kabiliyeti” , “Aldatma yeteneği” veya “Aldatma gücü” olarak da ifade edilen aldatma kabiliyeti, belge üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiillerinin üçüncü kişileri aldatıcı nitelikte olması yani söz konusu belgenin, gerçekliğine üçüncü kişileri inandırabilecek nitelikte olmasıdır¹⁴².

Bu husus Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 09.10.2012 tarihli kararında şu şekilde belirtilmiştir: “*Belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için sahteciliğe konu olan belgenin hukuki sonuç doğurabilecek ve ilk bakışta dikkati çekmeyecek biçimde*

¹³⁶ Güngör, 75.

¹³⁷ Toroslu, 234-235.

¹³⁸ Güngör, 75; Toroslu, 234-235; Arslan, 35.

¹³⁹ Güngör, 78.

¹⁴⁰ Güngör, 78.

¹⁴¹ Reşad Bayramoğlu, “Evrakta Sahtekârlık”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1(2), 1944, 11-14, 11; Cihan Can, “Resmi Evrakta Sahtekârlık Suçunda Aldatma (İğfal) kabiliyeti”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(3), Mayıs-Haziran 2013, 285-290, 285; Durdu, 21; Arslan, 38; Yargıtay, sahteciliğin aldatma kabiliyetine sahip olması hususunda: “*Belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için, sahteciliğe konu belgenin aldatma yeteneğinin de bulunması gerekir.*” Şeklinde karar vermiştir. YCGK, E.2017/240, K.2018/626, 681 (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 12.03.2019).

¹⁴² Artuk, vd., *TCK şerhi*, 4097-4098; Arslan, 39.

düzenlenmesi, belirli kişileri aldatabilecek nitelikte olması ve bu konunun objektif olarak saptanmasının gerekli bulunduğu, ayrıca sahtecilik suçlarında asıl bilirkişinin mahkeme olduğu ve belgedeki sahteciliğin aldatma yeteneği taşıyıp taşımadığını maddi ögeye göre belirlemek ve takdir etmek yetkisinin de mahkemeye ait bulunduğu gözetilmeden, suça konu belge duruşmaya getirtilip incelenmeksizin ve aldatma yeteneği taşıyıp taşımadığı tartışılıp tutanaklara yansıtılmadan, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizliklerinden bozulmasına karar verilmiştir.¹⁴³”.

Aldatma kabiliyeti TCK m. 204 gerekçesinde şu şekilde belirtilmiştir: “Sahtelikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmesi gerekir.”.

Belge üzerinde yapılacak sahteciliğin aldatma kabiliyetine sahip olup olmadığının objektif olarak belirlenmesi gerekir¹⁴⁴. Bu belirleme de mahkeme tarafından yapılır¹⁴⁵. Mahkeme tarafından dava konusu belgenin aldatma kabiliyetinin olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapmadan karar verilmesi durumunda ise Yargıtay tarafından yapılacak temyiz incelemesinde söz konusu belgenin dosya içerisinde bulunması durumunda, aldatma kabiliyeti Yargıtay tarafından da incelenebilmektedir¹⁴⁶.

¹⁴³ YCGK, E.2011/8-335, K.2012/1804, (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 12.03.2019).

¹⁴⁴ Gökçen, 139; Can, 286.

¹⁴⁵ Kaylan, 166; Yargıtay, aldatma kabiliyetinin hâkim tarafından belirleneceği hususunda: “Bilimsel bir düşünce karşısında, aynı derecede bilimsel bir düşünce ile tercihte bulunmak zorunludur. Kaldı ki, bir senedin aldatma gücü olup olmadığının belirlenmesini öncelikle senetle doğrudan ilişki kuran karar yargıçlarının saptaması ve gerektiğinde aydınlatıcı bilgi almak için bilirkişiye başvurmaları ile bir imzanın taraflara ait olup olmadığını belirlemek gibi bütünüyle teknik ve bilimsel bir konuda düşünce almak ayrı şeylerdir.” Y6CD 17.11.1987, 8033/9561 (Özkeper, Taşdemir, 109); “belgede sahtecilik suçlarında aldatma yeteneği bulunup bulunmadığının takdirinin de hakime ait olması nedeniyle” şeklinde kararlar vermiştir. Y11CD E.2019/1859, K.2019/4172 (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 21.08.2019).

¹⁴⁶ Yargıtay bir kararında sahteciliğin aldatma kabiliyetine sahip olup olmadığını kendisi değerlendirmiştir: “Sanıkların, tamamen sahte olarak “Askerliğe elverişli değildir” içerikli belgeyi düzenlediklerinin iddia ve kabul edildiği olayda; mahkemece suça konu belge aslının duruşmaya getirtilip incelenmek suretiyle, özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması, aldatıcı nitelikte olup olmadığının kararda tartışılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiği gözetilmemiş ise de; Hava Kuvvetleri Komutanlığı Komutanlığı tarafından Askeri Savcılığa gönderilen ihbar yazısı ekinde yer alan belge üzerinde heyetimizce yapılan gözlem neticesinde suça konu belgenin unsurlarının tam ve aldatma yeteneğinin bulunduğu, böylece suçun yasal unsurlarının oluştuğu belirlenerek yapılan incelemede; Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin tahkikat neticelerine uygun olarak tecelli eden kanaat ve takdirine, tetkik olunan dosya içeriğine göre sanıklar müdafilerinin, yerinde görülmeyen sair temyiz itirazlarının reddine, Y21CD, E 2015/9264, K.2017/681 (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 06.02.2019)

Mahkeme tarafından yapılan değerlendirmede ilk görünüşte anlaşılabilen açık seçik bir sahtecilik mevcutsa kendisi de bu belgenin aldatma kabiliyetine sahip olmadığına karar verebilir. Aldatma kabiliyetinin mahkeme tarafından belirlenemeyeceği durumlarda bilirkişi incelemesinden faydalanılır¹⁴⁷.

Sahteciliğin ilk bakışta anlaşılacak ölçüde kaba biçimde yapılması, başkalarını aldatabilecek nitelikte bulunmaması durumunda vasıtada elverişsizlik vardır. Bu durumda yapılan sahtecilikle kamu güveni sarsılmamış olacağından sahtecilik suçu oluşmaz¹⁴⁸. Belge üzerinde yapılan sahteciliğin aldatma kabiliyetinden yoksun olduğunun anlaşılması nedeniyle sahtecilik suçu söz konusu olmasa da koşulları bulunduğu takdirde dolandırıcılık suçunun oluşabileceği ifade edilmiştir¹⁴⁹.

Belge üzerinde yapılacak sahteciliğin, gerçekte aldatma kabiliyetine sahip olmadığı durumda ilgili personelin dikkatsizliği veya ihmali neticesinde böyle bir belgeyi işleme koyması söz konusu olabilir. Yukarıda da bahsedildiği gibi, aldatma yeteneği objektif olarak belirleneceğinden, aldatma yeteneği bulunmayan ancak dikkatsizlik veya ihmal nedeniyle işleme konulan belge sırf bu sebeple aldatma yeteneğine sahip olduğu söylenemez¹⁵⁰. Yargıtay, sahte resmi belgenin kullanılması durumunda, belgenin

¹⁴⁷ Mustafa Ekinci, Sinan Esen, *Açıklamalı İçtihatlı Sahtecilik, Hırsızlık, Gasp, Dolandırıcılık, Emniyeti Suiistimal, Bilişim Alanında Suçlar ile Müşerek Hükümler*, Adalet yayınevi, Ankara 2003, 4.

¹⁴⁸ Remzi Gündüz, Veysel Gültaş, 5237 sayılı *Türk Ceza Kanunu ile 213 sayılı Vergi Usul Kanununda Belgelerde ve Faturalarda Sahtecilik Suçları*, Bilge yayınevi, Ankara 2013, 55.

¹⁴⁹ Ekici, Esen, 5.

¹⁵⁰ Yargıtay bir kararında kişinin dikkatsizliği veya özensizliğinin tek başına aldatma kabiliyetinin varlığı için yeterli olmadığını belirtmiştir: “Sahte belgenin ilk bakışta dikkati çekmeyecek biçimde düzenlenip, belirli bir kişiyi değil birçok kişiyi aldatabilecek nitelikte olması ve aldatma gücünün objektif olarak saptanması gerekir. Bu nedenle örneğin, memurların bilgisizliği ve ihmalleri nedeniyle kandırıcılık yeteneği olmayan belge üzerinde işlem yapmaları belgeye hukuki geçerlilik kazandırmaz. Daha önceden var olan subjektif bir bilgi, belge üzerinde var olan aldatma yeteneğini ortadan kaldırıcı etkiye sahip değildir. Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232-250 sayılı kararında da, aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiği, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili işgalin, aldatma yeteneğinin varlığını göstermeyeceği belirtilmiştir. Bu noktada sahteciliğe konu olan belgenin aldatma yeteneği olup olmadığının tartışılması ve belirlenmesi öncelikle yargılamayı yürüten mahkemeye ait olup, hâkim olayın çıkış, oluş ve akışını, düzenlenen belgelerle yapılan işlemleri göz önüne alarak, sahteciliğin kolaylıkla anlaşılıp anlaşılamayacağını bizzat saptamalı ve sonucuna göre belgelerde aldatma yeteneği olup olmadığını takdir ve tespit etmelidir. Görüldüğü gibi, mahkemeye, suçun konusunu oluşturan belgenin aslı getirtilerek resmî belgede bulunması gereken başlık, sayı, tarih, imza, mühür gibi zorunlu öğelerin incelenmesinde, nesnel olarak aldatma gücü olup olmadığının saptanmasında, duraksama hâlinde ise; mahkemeye yardımcı olma ve aydınlatma bakımından konusunda uzman bilirkişinin görüşüne başvurulmasında zorunluluk bulunmaktadır.” YCGK, E.2015/2069, K.2017/467, (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 08.02.2019).

sunulacağı makamın bu belgeyle yetinmeyip işin gerçeğini araştırma yükümlülüğünün olması durumunda bu belgenin aldatma yeteneğinin bulunmadığını kabul etmektedir¹⁵¹.

1.1.6. Zarar İmkân ve İhtimali

Zarar imkân ve ihtimali, 765 sayılı TCK'de belgede sahtecilik suçunun oluşması için aranmaktaydı¹⁵². Bu husus söz konusu TCK m. 339'da: "...bundan dolayı umumi ve hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse" şeklinde ifade edilmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçları açısından ise zarar imkân ve ihtimali aranmamaktaydı. Çünkü resmi belgelere herkes güven duyduğundan bu belgelerde yapılan sahteciliğin kamu güvenini sarsacağı ifade edilmekteydi¹⁵³.

5237 sayılı TCK'de sahtecilik suçunun oluşması için yapılan sahtecilikle zarar imkân ve ihtimalinin gerçekleşmesi aranmamaktadır¹⁵⁴. Nitekim 5237 sayılı TCK'de zarar imkân ve ihtimali madde metninde yer almamaktadır.

1.1.7. Belgeye İlişkin Özel Durumlar

1.1.7.1. Elektronik Belge

İnternetin günlük hayatımızda yaygınlaşmasıyla beraber, aynı ortamda bulunmayan kişiler arasında internet üzerinden sözleşme veya bankacılık işlemleri

¹⁵¹ "Suç konusu mezuniyet belgesi Askerlik şubesine verilerek sanık hakkında kısa devre askerlik kararı aldırılmış olmasına göre, bu gibi işlemlerde mükelleflerin getirdikleri belgelerin yeterli olup olmadığı, askerlik şubelerinin ayrıca mükellefin durumunu okuldan sormalarının mutad olup olmadığı araştırılarak sadece bu belge ile yetinilmediği takdirde mezuniyet belgesinin iğfal yeteneğinin bulunmayacağını gözetilmemesi," Y6CD, 26.3.1986, 1890/3280 (Özkepir, Taşdemir, 110);

Suç konu raporun sunulduğu merci tarafından yapılacak tahkikatta gerçek hemen ortaya çıkacağına göre, belgenin iğfal kabiliyeti bulunmadığı ve eylemin TCK'nun 240. Maddesine uyan suçu oluşturup oluşturmadığı tartışılıp sonucuna nazaran hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemesi", Y6CD, 1.11.1989, 5988/8436 (İsmail Malkoç, Sahtecilik ve Mala Karşı Suçlar, Seçkin yayınevi, Ankara 1990, 44)

¹⁵² Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 152.

¹⁵³ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 435.

¹⁵⁴ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 152; Adalet Komisyonu raporunda zarar imkân ve ihtimali hakkında şu açıklamalar yapılmıştır: "Yürürlükteki 765 sayılı Türk Ceza Kanununun yansıması olarak Hükümet Tasarısında yer alan kamu güvenine karşı suçlarda, gerek içerik gerek sistematik bakımdan önemli değişiklikler yapılmıştır. Özellikle belgede sahtecilik suçuyla bağlantılı olarak Tasarıda yer verilen "bu fiillerden dolayı genel veya özel bir zarar meydana geldiğinde" (madde 279) veya "bu fiilden dolayı genel veya özel bir zarar meydana gelebildiğinde" (madde 284) gibi ifadeler, madde metinlerinden çıkarılmıştır. Zira, sahtecilik olgusu gerçekleştikten sonra, bir "genel veya özel zarar" ın meydana gelmesini veya gelmesi ihtimalini aramaya artık gerek yoktur. Aslında bu hükümler sahtecilik suçundan dolayı sorumluluktan kurtulmak için kötüye kullanılmaya müsait bir durum oluşturmaktadır."

yapılmaya başlanmıştır. Gelişen teknolojiyle beraber kanunların da bu teknolojiye ayak uydurması ihtiyacı bu gibi işlemlerin elektronik ortamda yapılmasını sağlayacak düzenlenmeleri beraberinde getirmiş, bunun sonucu olarak da 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu¹⁵⁵ (EİK) kabul edilmiştir¹⁵⁶.

Elektronik belge, elektronik ortamda sayısal olarak kodlanmış elektronik veriler olarak ifade edilebilir¹⁵⁷. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunun 3. maddesinde elektronik veri: “*Elektronik, optik veya benzeri yollarla üretilen, taşınan veya saklanan kayıtları İfade eder*” şeklinde tanımlanmıştır. Elektronik belgelere örnek olarak, bir bankanın internet şubesi vasıtasıyla yapılan işlemlere ait dekontlar veya internet üzerinden yapılan alışverişe ilişkin e-maile gönderilen fatura bilgileri gösterilebilir. Bu tür verilerden 6100 sayılı HMK’nın 199. maddesinde: “*Uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları bu Kanuna göre belgedir.*” şeklinde bahsedilmiştir.

Elektronik belgeler maddi bir varlığa sahip değildir. Bu belgeler bir veri taşıyıcısına kayıtlı olarak bulunur. Ayrıca bu belgeler doğrudan algılanamayıp bir veri taşıyıcısının ekranından faydalanılarak okunabilir. Elektronik belgeler bu yönüyle yazılı belgelerden farklıdır¹⁵⁸.

Elektronik belgeler, elektronik olarak imzalanmadan oluşturulabildiği gibi elektronik imza vasıtasıyla da oluşturulabilir. Elektronik imza, EİK m. 3/b’de “*Başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veriyi ... ifade etmektedir*” şeklinde tanımlanmıştır. Elektronik imzanın, parmak izi gibi biyometrik, PIN kodu veya elle atılan imzanın elektronik ortama aktarılarak kullanılması gibi görünüm şekilleri mevcuttur. Elektronik imza çeşitlerinden bazıları ise basit elektronik imza, güvenli elektronik imza,

¹⁵⁵ Resmi Gazete Sayı: 23.01.2004, Sayı: 25355.

¹⁵⁶ İnci Biçkin, “Elektronik İmza Kanunu ve Getirdiği Düzenlemeler”, *Yargıtay Dergisi*, 30(3), Temmuz 2004, 351-362, 352.

¹⁵⁷ Mine Erturgut, *Medeni Usul Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi*, Yetkin yayınları, Ankara 2004, 29; Mine Erturgut, “Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-belge ve E-imza”, *Bankacılar Dergisi*, 15(48), Mart 2004, 66-79, 66.

¹⁵⁸ Güngör, 46.

gelişmiş elektronik imza ve akredite edilmiş sertifika hizmet sağlayıcıları bakımından verilen elektronik imzadır¹⁵⁹.

Elektronik olarak imzalanan belgeler “*elektronik imzalı belge*” olarak isimlendirilir. Düzenleyicileri tarafından elektronik olarak imzalanan bu belgeler, bir irade açıklaması içerir. Ayrıca bu belgelerin ses veya resim içerebilmesi de mümkündür¹⁶⁰.

Kanun koyucu belirli şekilde oluşturulan elektronik belgeyi diğerlerinden daha üstün tutmuştur. Burada belirlenen ölçüt elektronik belgenin güvenli elektronik imza ile oluşturulup oluşturulmadığıdır. Güvenli elektronik imza ile usulüne uygun olarak oluşturulan elektronik belgeler, elle atılan imzalar ile aynı sonucu doğurmaktadır. Nitekim husus Türk Borçlar Kanunu m. 15’te şu şekilde ifade edilmiştir: “*İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur*”. Yine aynı husustan EİK m. 5’te: “*Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur*” şeklinde belirtilmiştir.

Güvenli elektronik imza, bu yolla imzalanan verilerde değişiklik veya ekleme yapılmasını yahut yeniden bu verilerin oluşturulmasını önlediğinden, bu tür verilerde sahtecilik yazılı belgelere oranla daha zordur¹⁶¹. Nitekim kanun koyucu da güvenli elektronik imza ile usulüne uygun olarak oluşturulan elektronik imzalı belgelerin ispat gücünün diğer elektronik belgelere oranla daha yüksek olduğunu HMK m. 205’te belirtmiştir. Bu maddeye göre: “*Mahkeme huzurunda ikrar olunan veya mahkemece inkâr edenden sadır olduğu kabul edilen adi senetler, aksi ispat edilmedikçe kesin delil sayılırlar. Usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler, senet hükmündedir.*”.

Bir elektronik imzanın güvenli elektronik imza olduğundan bahsedilmesi için bazı şartlar aranır. Buna göre güvenli elektronik imza: a-münhasıran imza sahibine bağlı olmalı, b-güvenli elektronik imza oluşturma aracıyla oluşturulmalı, c-güvenli elektronik imza oluşturma aracı sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunmalı, d-imza sahibinin

¹⁵⁹ Erturgut, 68-70.

¹⁶⁰ Erturgut, *Medeni Usul Hukukunda Elektronik Belgelerin...*, 124; Erturgut, 71.

¹⁶¹ Güngör, 47.

kimliği nitelikli elektronik sertifikaya dayanılarak belirlenebilmeli, e-imzalandıktan sonra veride herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespiti mümkün olmalı¹⁶².

Güvenli elektronik imza hususunda değinilmesi gereken bir diğer nokta bütün işlem ve sözleşmelerin güvenli elektronik imza kullanmak suretiyle yapılamadığıdır. Bu husus EİK madde 5'te :*“Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile banka teminat mektupları dışındaki teminat sözleşmeleri, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez”* şeklinde ifade edilmiştir. Buna göre örneğin, TMK m. 532'de resmi vasiyetnamenin resmi memur tarafından düzenlenmesi gerektiğinden resmi vasiyetname güvenli elektronik imza ile düzenlenemez¹⁶³.

5070 sayılı Elektronik İmza Kanun'un 16. maddesinde imza oluşturma verilerinin izinsiz kullanılması, 17. maddesinde de elektronik sertifikalarda sahtecilik cezalandırılmıştır¹⁶⁴.

Güvenli elektronik imza ile oluşturulan bir belge üzerinde sahtecilik yapılması durumunda hangi suçun oluşacağı noktasında farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre, kanunda belge tanımı yapılmadığından ve elektronik belge de yazılı, düzenleyeni belli, anlaşılabilir bir içeriğe sahip ve taşınabilir olduğundan, yani bir belgenin tüm özelliklerine sahip olduğundan TCK'deki sahtecilik maddeleri uygulanabilir¹⁶⁵. Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre 5237 sayılı TCK'de elektronik verilerin belge kavramına dâhil olduklarına dair bir norm olmadığından ve ayrıca bu konuda özel bir

¹⁶² EİK m. 4: *“Güvenli elektronik imza; a) Münhasıran imza sahibine bağlı olan, b) Sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulan, c) Nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlayan, d) İmzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan, Elektronik imzadır.”*

¹⁶³ Türk Medeni Kanunu m. 532: *“Resmî vasiyetname, iki tanığın katılmasıyla resmî memur tarafından düzenlenir. Resmî memur, sulh hâkimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir.”*

¹⁶⁴ Elektronik İmza Kanunu m. 16: *“Elektronik imza oluşturma amacı ile ilgili kişinin rızası dışında; imza oluşturma verisi veya imza oluşturma aracını elde eden, veren, kopyalayan ve bu araçları yeniden oluşturanlar ile izinsiz elde edilen imza oluşturma araçlarını kullanarak izinsiz elektronik imza oluşturanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis ve elli günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılırlar”, m. 17. “Tamamen veya kısmen sahte elektronik sertifika oluşturanlar veya geçerli olarak oluşturulan elektronik sertifikaları taklit veya tahrif edenler ile bu elektronik sertifikaları bilerek kullananlar, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır.”*

¹⁶⁵ Nurullah Tekin, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar” , *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 5(19), Ekim 2014, 903-941, 935; Arif Gözel, “Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Belge ve Elektronik Belge”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 2005,143-201, 190-191; Kubilay Taşdemir, *Belgede Sahtecilik Suçları*, Ertem Basım, Ankara 2013, 296-298; Baştürk, Arslan, 195-219; Güngör, 50-51.

düzenleme de olmadığından TCK'ye göre belge kabul edilemez. Dolayısıyla da böyle bir elektronik veri üzerinde sahtecilik TCK'deki sahteciliğe ilişkin kurallar uygulanmaz¹⁶⁶. Bu bağlamda elektronik belgelerde sahteciliğin doğrudan cezalandırılabilmesi yönünde TCK'ye bir hüküm eklenmesi isabetli olur. Buna örnek olarak, belgede sahteciliğe ilişkin hükümlerin elektronik belgeler için de geçerli olduğuna dair 547 sayılı İtalyan Ceza Kanununa 491-bis maddesi eklenmesi gösterilebilir¹⁶⁷. İsviçre veya Almanya'da olduğu gibi “*belge*” kavramı disk, teyp gibi teknolojik aletleri de kapsar hale de getirilebilir¹⁶⁸. Kanunlar Genel Müdürlüğünce yayımlanan 2015 tarihli kanun taslağında da TCK m. 244'e 5. fıkra eklenerek bu maddenin 2. ve 3. fıkrasındaki fiilleri gerçekleştirerek oluşturulan veri ile sahte bir belge düzenleyen kişi hakkında ayrıca belgede sahtecilik suçların ilişkin hükümler uygulanacağına ilişkin düzenleme yer almaktaydı¹⁶⁹. Ancak söz konusu düzenleme yasalaşmamıştır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında, bilgisayar verilerini belgenin yazılılık unsuru taşımadığını, bu gibi verilerin TCK m. 244'te yer alan bilişim sistemine ilişkin suçu oluşturacağını belirtse de kararın devamında elektronik belgelerin Türk Borçlar Kanunu m. 15 gereğince güvenli elektronik imzayla imzalanması durumunda belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturabileceği anlaşılmaktadır: “...gerçeğe aykırı şekilde düzenlenip sanık ...'ın e-posta adresinden bankaya gönderilen ödeme listelerinin ise elektronik imza ile imzalanmamış olması nedeniyle resmi belge niteliğinin bulunmaması karşısında, sanıklara atılı kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun unsurlarının oluşmadığının, yine gerçeğe aykırı olarak düzenlenen ödeme listelerinin elektronik imza ile imzalanmamış olması nedeniyle bu belgelerin gerçeğe uygun şekilde düzenlenerek maliyeye gönderilen ödeme listelerinin içeriğini sahteletirecek nitelikte bulunmadığının kabulü gerekmektedir.”¹⁷⁰.

Resmi belge hükmündeki belgeler açısından güvenli imza hususu ayrıca ele alındığında bu konuya ilişkin düzenleme TTK m. 1526'da yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre, poliçenin, bononun, çekin, makbuz senedinin, varantın, elektronik

¹⁶⁶ Çetin Arslan, İhsan Baştürk, “Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), 2013,195-219; Gökhan Taneri, *Uygulamadan Örnek Hükümlerle Sahtecilik Suçları*, Savaş yayınevi, Ankara Ocak 2017, 162.

¹⁶⁷ Güngör, 52.

¹⁶⁸ Arslan, Baştürk, 195-219.

¹⁶⁹ Gözel, 192.

¹⁷⁰ YCGK, E. 2016/1065, K. 2017/27 (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 06.02.2019).

imza ile yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Yine sayılan bu belgelere ilişkin; kabul, aval, ciro işlemleri de güvenli elektronik imza ile yapılamamaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre ise konşimentonun elektronik olarak imzalanması mümkündür. Ayrıca taşıma senedinin de elektronik olarak imzalanmasının mümkün olduğu söylenebilir¹⁷¹.

1.1.7.2. Hukuken Geçerli Olmayan Belgeler

Hukuken geçerli olmayan belgelerin sahtecilik suçuna konu olup olmayacaklarına ilişkin doktrinde birçok görüş ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre geçersizlik yazının belge niteliğini etkilemez. Yani geçersiz olduğu açık bir belge de farklı sahteciliklere konu olabilir. Bu konuda verilen örnekte sahte imza ile oluşturulan kıymetli evrakın bir başkasına ciro edilmesidir. Bu durumda imzası sahte olan kıymetli evrak hükümsüz iken bir zarar doğurmaya elverişli olduğundan sahtecilik suçuna konu olabilir¹⁷².

Diğer bir görüşe göre de, her belge değil, kamu tarafından güven duyulan belgeler ceza hukuku tarafından korunur. Bu sebeple hukuken geçerli olmayan belgenin sahteciliğe konu olup olmadığını hükümsüzlüğün türüne göre değil, bu belgeye kamunun güven duyup duymayacağına göre belirlemek gerekir. Yani, geçerli olmayan belge kamu güvenini bozup bozmadığına bakmak gerekir. İptal edilene kadar geçerli olan belgelerde iptal kararına kadar geçerli bir belge vardır. Dolayısıyla bu belgeler iptal edilene kadar belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturur. Ancak burada belirtmek gerekir ki hukuken yok hükmünde olan bir belgeye kamunun güven duyması beklenemeyeceğinden bu belgelerin sadece zarara yol açabileceğinden bahisle sahtecilik suçuna konu olmaması gerektiği belirtilmiştir¹⁷³. Bu belgeler açısından geçersizliğinin belgeden anlaşılıp anlaşılabilmesine bakmak gerekir. Bir belgenin geçersizliği belgeden anlaşılacağı durumlarda bu belge üzerinde yapılan sahtecilikler cezalandırılmalıdır. Fakat belge

¹⁷¹ TTK m. 856: “El yazısı ile imzalanmış taşıma senetlerinin suretlerindeki imza, damga veya mühür şeklinde ya da basılı olabilir. Bir nüsha gönderene aittir, diğeri eşyaya eşlik eder, üçüncüsü taşıyıcıda kalır.”.

¹⁷² Güngör, 40-41; Toroslu, 230.

¹⁷³ Hasan Tahsin Gökcan, “Resmi Belgede Sahtecilik”, *Ankara Barosu Dergisi*, 67(3), Yaz 2009, 93-126, 119-120; Güngör, 42-44.

üzerinden geçersizliğin anlaşıldığı durumlarda ise bu belge üzerindeki sahtecilikler cezalandırılmamalıdır¹⁷⁴.

Bu konuda ağılıktaki görüşe göre ise belgenin sahtecilik suçuna konu olup olmayacağının belirlenmesinde hükümsüzlüğünün türüne bakılması gerekmektedir. Buna göre de hukuken sonuç doğurması için gerekli olan esaslı unsurlardan birinin bulunmaması sebebiyle yok hükmünde bir belge sahtecilik suçuna konu olamaz. Ancak bir belge kendiliğinden geçersiz değil de yargı veya idare gibi yetkili organlarca verilecek bir kararla geçersiz olabiliyorsa geçersizliğine karar verilene kadar ortada geçerli bir belge gibi hüküm ve sonuç doğurur. Dolayısıyla böyle bir belgeye geçersiz kılınıncaya kadar güven duyulacağından bu belge üzerinde işlenecek sahtecilik fiillerinin cezalandırılması gerekir¹⁷⁵.

1.1.7.3. Kopya ve Suret Belgeler

765 sayılı TCK’de belge kavramıyla ilgili asıl, tasdikli suret gibi kavramlara ilişkin hükümler yer almaktaydı. Ancak 5237 sayılı TCK’de bu tür kavramlara yer verilmemiştir¹⁷⁶. Bu sebeple bir belgenin kopyası veya suretinin belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturup oluşturamayacağının ele alınması gerekmektedir.

Bir belgenin kopyası oluşturulabilir. Bu kopya her ne kadar orijinal belgenin içeriği hakkında bilgi verse de ceza hukuku anlamında belge vasfını kazanamaz. Dolayısıyla gerçekte orijinaline ilişkin doğru bilgiler içeren bir belge üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiilleri veya orijinal metin yanlış aktarılacak şekilde oluşturulan belge üzerinde yapılacak sahtecilik fiilleri sahtecilik suçunu oluşturmaz¹⁷⁷.

Kamu görevlisi veya diğer kişiler tarafından orijinaline uygun olduğu tasdik edilmesiyle oluşturulan belgeler basit kopyadan farklıdır. Orijinaline uygun olan yazı ilgili kişilerle tasdikiyle belge vasfı kazanır. Dolayısıyla içerik itibarıyla orijinaline uygun olmayan bir belgenin, resmen tasdik edilmesi durumunda da TCK m. 204’te yer alan resmi belgede sahtecilik suçu oluşur. Bir belgenin tercüme edilerek tercümesinin tasdik edildiği durumlarda da tasdik edilmiş kopya söz konusu olur. Yine tasdik edilmiş bir

¹⁷⁴ Gökcan, 119-120; Güngör, 42-44.

¹⁷⁵ Bu yöndeki görüş için bkz. Güngör, 41-42.

¹⁷⁶ Soyaslan, 493.

¹⁷⁷ Gökcan, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 83.

kopyada söz konusu kopya beyanın bir parçası olduğundan içerikte yapılacak bir değişiklik belgede sahtecilik suçu oluşturur¹⁷⁸.

Orijinalinin yerine kullanılabilecek olan hukuken kabul edilen belirli kopyalar da hukuken orijinali ile aynı değerdedir. Buna örnek olarak, bir ticari mektubun kopyasının mahkeme evrakına eklenmesi verilebilir. Yine karbon kopyası oluşturulmuş veya tekrar oluşturulan mahkemelerin yargılamaya ilişkin dosyalarındaki belgeler de basit birer kopya olmadığından belge niteliğindedir¹⁷⁹.

Belgenin, basit bir kopyası veya fotokopisi niteliğinde olmayan nüshaları da belge olarak kabul edilir¹⁸⁰. Çünkü bu tür nüshalar orijinal irade beyanını yansıtmaktadır. Örneğin, araya karbon kâğıdı konularak veya söz konusu belgenin tekrar düzenlenmesi şeklinde oluşturulan belgenin nüshası belge vasfındadır¹⁸¹.

Fotokopi belgelerin durumu ele alındığında, bir belgenin fotokopisi her ne kadar orijinalini temsil etse de çoğunlukla belge olarak kabul edilmez. Çünkü böylesi bir belge kamunun güven duyduğu bir belge değildir. Bu sebeple de bir belgenin fotokopisi üzerinde yapılacak tahrifat veya gerçek belgenin fotokopisi çekilerek sahtecilik yapılması kural olarak fotokopi belge niteliği taşımadığından, belgede sahtecilik suçu söz konusu olmaz¹⁸². Nitekim Yargıtay 11. Ceza Dairesi verdiği bir kararda bu yönde görüş

¹⁷⁸ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 411; Yargıtay, tasdik edilmiş kopya hakkında: “*Sanığın işe girmek amacıyla ibraz ettiği belgeler arasında yer alan Mazıdağı Noterliği tarafından onaylanmış görünen sahte Meslek Lisesi Diploma fotokopisine dair Mazıdağı Noterliği’nin 17.03.2014 tarihli cevabi yazısı ile söz konusu belgenin noterlikçe onaylandığının anlaşılması ve tüm dosya kapsamına göre belgenin aldatma kabiliyetinin bulunduğu ve sanığın üzerine atılı resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları itibarıyla oluştuğu gözetilmeden belge aslı bulunmadığından bahisle beraat kararı verilmesi...*” şeklinde karar vermiştir. Y11CD, E.2016/383, K.2018/5427, karararama.yargitay.gov.tr. (ET:12.03.2019).

¹⁷⁹ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 83.

¹⁸⁰ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 718-719.

¹⁸¹ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 719.

¹⁸² Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 84-86; Yargıtay onaysız fotokopinin belge niteliğinde olmadığı hakkında: “*suça konu ... numaralı sahte işletme tescil belgesini Ziraat Odasına ibraz ederek resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia ve kabul olunduğu olayda; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere, onaysız fotokopi niteliğinde olup suret belge özelliği taşımayan belgelerin hukuki sonuç doğurmaya elverişli olmadığı ve aldatıcılık niteliği bulunmadığı cihetle, sanık ...’in beyanlarından ve ... Ziraat Odası Başkanlığı’nın cevabi yazılarından suça konu belge aslının bulunmadığının, yalnızca fotokopiden ibaret olduğunun anlaşılması karşısında, unsurları itibarıyla oluşmayan sahtecilik suçundan sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,*” şeklinde karar vermiştir. Y11CD, E.2017/10572, K.2018/10364 karararama.yargitay.gov.tr. (ET:12.03.2019); “*Sanığın 14.05.2014 tarihli duruşmada dosyaya aslını sunduğu "10 yıl" olarak tahrif edilmiş olan kira sözleşmesinin fotokopisi ile AKEDAŞ’a müracaat edip elektrik aboneliği yaptırmak sureti ile sahte belgeyi kullandığı iddia olunan davada; kuruma belgenin fotokopisinin sunulmuş olması; kurumdan gelen fotokopinin onaylı olmaması; Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 14.10.2003 tarih ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere, onaysız fotokopi niteliğinde olup suret belge özelliği taşımayan belgenin hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı ve aldatıcılık niteliği bulunmadığı cihetle;*

belirtmiştir: “Somut olayda; adli sicil kaydının aslında herhangi bir değişiklik ve tahrifat bulunmamaktadır. Sanığın fiili, işe girmek için Beykoz Adli Sicil Bürosundan aldığı sabıka kaydının renkli fotokopisini çıkarıp, fotokopi üzerinde yer alan mahkûmiyetlerinin bulunduğu bölümü kapatıp tekrar fotokopisini çıkardıktan sonra, bilgisayar ortamında “YUKARIDA KİMLİK BİLGİLERİ BULUNAN KİŞİNİN ADLİ SİCİL VE ARŞİV KAYDI YOKTUR” ibaresini yazmak ve bu belgeyi işe gireceği iş yerine vermekten ibarettir. Değişiklik onaysız fotokopi üzerinde yapıldığından, sahtecilik suçu oluşmaz. Suç konusu onaysız fotokopinin renkli veya siyah beyaz olması sonucu değiştirmez. Bu durumda belgenin aldatma niteliği olup olmamasının da bir önemi yoktur.¹⁸³”.

Yargıtay’ın fotokopi üzerinde de inceleme yapılacağı yönünde kararına da rastlamak mümkündür. Örneğin: “fotokopilerde bazı grafolojik tanı unsurları kayba uğramakta ise de; fotokopi belgelerin net olması halinde üzerinde inceleme yapılması mümkün bulunduğundan sanığın veya onun adına belgeyi (kira sözleşmesini) ibraz edenin olay tarihinden önceki günlere ait imza ve yazı örnekleri temin edilerek adli tıp kurumuna gönderilip bilirkişi incelemesi yaptırılarak yazı ve imzaların kime ait olduğu saptanıp sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi...¹⁸⁴”.

Fotokopi vasıtasıyla imzanın, bir metnin altına yerleştirilmesi de söz konusu olabilir. Bu durumda da bir belgeden bahsedilmez. Ancak burada belirtilmelidir ki fotokopi makinası sahte bir belge oluşturmak için kullanılmış ise sahtecilik suçuna konu olabilir¹⁸⁵. Örneğin, elektronik ortamda yazıldıktan sonra yazıcıdan çıkarılıp imzalanmak suretiyle bir belge oluşturulabilir. Bu belgeye orijinalinde olmayan bir irade beyanının fotokopi makinası yardımıyla eklenmesi yoluyla sahtecilik suçu işlenebilir.

Telefaksın durumu ise tartışmalıdır. Fotokopide, orijinal belgenin içeriği kopyalanmak suretiyle orijinal belgenin bir kopyası oluşturur. Ancak faksta gönderen kişinin tanımlandığı bir irade beyanı söz konusudur. Dolayısıyla belgenin bütün özelliklerini taşıyan telefaks, tasdik edilmiş kopya gibi değerlendirilir¹⁸⁶. Bu açıdan

yüklenen suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, sanığın beraati yerine yazılı şekilde özel belgede sahtecilik suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması...”Y11CD, E.2016/845, K.2018/6803 karararama.yargitay.gov.tr. (ET:12.03.2019).

¹⁸³ Y11CD, E.2017/1996, K.2018/9472 (karararama.yargitay.gov.tr. ET: 07.02.2019).

¹⁸⁴ Y11CD, E.2006/7226, K.2007/4889 (Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 87).

¹⁸⁵ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 84-87.

¹⁸⁶ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 412.

telefaks hususunda dikkat edilecek nokta düzenleyicinin belirli olması ve irade beyanı içermesidir. Yoksa bir irade beyanı içermeyen telefaks belge olarak kabul edilmez. Aynı şekilde ücret karşılığında faks hizmeti sunan bir yerden bir irade beyanına ilişkin faks çekildiği durumda da gönderenin belirlenmesi hususunda sorun yaşanacağından böyle bir faks belge kabul edilmez.

1.2. BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.2.1. Roma Hukuku

“Sulla” zamanında belgelerde ve paralarda tahrifatın cezalandırılması amacıyla “*Lex Cornelia de Falsis vel Nummaria*” da çeşitli suçlar düzenlenmiştir. Bu suçlar, sahte vasiyetname evrakı düzenlenmesi, vasiyetnamede tahrifat yapılması, sahte para basılması, yalan yere tanıklık yapılması ve tanıklara rüşvet verilmesidir. Burada düzenlenen suçları işleyenler hakkında ateş ve su kullanmama yaptırımı uygulanmaktaydı¹⁸⁷. Roma hukukunda diğer belgelerden önce vasiyetnamelerde sahtecilik düzenlenmiştir. Bunun sebebi olarak o zamanki Roma’da toplum ve hukuk hayatında vasiyetnamelerin oynadığı rol gösterilebilir. Bir kişinin ölümünden sonra da vasiyetname üzerinde yapılan sahteciliklerin tespit edilip ortaya çıkarılmasındaki zorluğun vasiyetnamelerde sahteciliğin düzenlenmesinde etkili olduğu söylenebilir¹⁸⁸.

Bu düzenlemelerden sonra sahtecilik suçlarının kapsamı genişlemiştir. Bu genişlemede farklı düzenlemeler, Senato tarafından verilen kararlar, mahkemeler tarafından verilen kararlar ve hukukçuların yorumu etkili olmuştur. Böylece, vasiyetnameler dışındaki diğer belgeler de sahtecilik suçu kapsamına alınmıştır. Bu suçlara uygulanacak yaptırım hâkimin takdirine bırakılmakla birlikte failin sınıfı, rütbesi ve mesleği yaptırım açısından ayırım yapılmıştır. Üst sınıf mensubu bir kişinin sahtecilik suçu işlemesi durumunda bu kişi sürgüne gönderilirken alt sınıfta mensubu bir kişinin sahtecilik suçu işlemesi durumunda madenlerde çalıştırılması veya bu kişi hakkında verilen ölüm cezası bu ayırma örnek olarak gösterilebilir¹⁸⁹.

¹⁸⁷ Halide Gökçe Türkoğlu, *Roma Ceza Hukuku* (2. Baskı), Seçkin yayınevi, Ankara Nisan 2017, 53-54.

¹⁸⁸ Erman, *Sahtecilik Suçları*, 202-203; Sahir Erman, “Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, Tarihçesi ve Müşterek Unsurları”, *İÜHFM*, 16(1-2), 1950, 157-201, 160-161.

¹⁸⁹ Türkoğlu, 54-55.

1.2.2. Osmanlı Dönemi

Osmanlı döneminde İslam hukuku ve Örfî hukuk uygulanmaktaydı. İslam hukuku, uhrevî cezaların yanı sıra insanları doğru yola sevk etmek, toplum halinde yaşayan insanlar arasındaki ihtilafların halledilmesi gibi sebeplerle suç hakkında cezalar da öngörülmüştür. İslam hukukunun yanında ise kanunnamelere dayanan örfî hukuk uygulanmıştır¹⁹⁰. Bu sebeple sahtecilik suçlarının İslam hukukunda gelişim sürecine ilişkin ayrı bir başlık açılmayıp Osmanlı dönemi içerisinde incelenecektir.

İslam ceza hukukunda en yaygın sınıflandırmada suçlar üçe ayrılır. Bu suçlar had, kısas ve tazir suç ve cezalarıdır. Tazir suçları; yasaklanan ve/veya günah olduğu belirtilen ancak bunlar için uygulanacak yaptırımın belirlenmediği suçlardır¹⁹¹. Hadd ve kısas suçları dışında kalan belgede sahtecilik suçları kanunnamelerle düzenlenen suçlar arasında yer alır¹⁹². Belgede sahtecilik suçunu işleyen kişi hakkında şiddetli tazir ve uslanıncaya kadar hapis cezası uygulanır¹⁹³. Örneğin, Kanuni Sultan Süleyman'ın; sahte fermanlar, sürgün emirleri ve tayin emirleri gibi sahteciliklerin çoğalmasıyla bu fiiller için baş, kol, parmak kesmek ve on yıl kürek çekmek gibi cezalar getirdiği ifade edilmiştir¹⁹⁴.

Osmanlı döneminde belgede sahtecilik suçlarına ilişkin tespit edilen ilk düzenleme 1840 tarihli (hicri1256) Kanun-ı Ceza'dır. Bu düzenlemenin Zeyli On Dördüncü Faslında resmi ve özel belgede sahtecilik suçlarında bahsedilmekteydi. Örneğin üçüncü maddesinde: “*Sair nasın evrakına taklid eden sahtekâr dahi üç sene müddet için küreğe vaz'oluna*” şeklinde ifade edilmişti¹⁹⁵. Daha sonra 1851 tarihli Ceza Kanununda III. Fasl m. 12'de sahtecilik düzenlenmişti. Bu maddeye göre resmi belgeyi, senedi veya mürur tezkeresini taklit edenler veya tahrif edenler 4 aydan 4 seneye kadar kürek, pranga veya sürgün, özel belgede sahtecilik yapılması durumunda ise aynı tür cezalar 2 aydan 3 seneye kadar uygulanması düzenlenmişti¹⁹⁶. 1858 tarihli (hicri 1274)

¹⁹⁰ Ahmet Gökçen, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Müeyyideleri*, İstanbul 1989, 3-4.

¹⁹¹ Mustafa Avcı, *Türk Hukuk Tarihi Dersleri*, Mimoza yayınları, Konya 2012, 119.

¹⁹² Yılmaz Yurtseven, “Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(3-4), 2001,265-292, 276.

¹⁹³ Avcı, 212-217.

¹⁹⁴ Faruk Güçlü, *Osmanlıdan Günümüze Sahtecilik*, Tekoed yayınları, Ağustos 2005, 13.

¹⁹⁵ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 45.

¹⁹⁶ Avcı, 217.

Ceza Kanunname-i Humayun'da da sahtecilik suçuna ilişkin düzenlemeler mevcuttu. Bu kanundaki hükümler çoğunlukla Fransız Ceza Kanundan alınmış olup önceki düzenlemelere göre ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemede sahtekârlık suçları 148-162. maddeler arasında düzenlenmişti¹⁹⁷.

1.2.3. Cumhuriyet Dönemi

Bu dönemde ilk olarak 765 sayılı Türk Ceza Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanun İtalyan Ceza Kanunu'ndan iktibas edilmiştir. Yürürlükte kaldığı süre boyunca da pek çok kez değişikliğe uğramıştır¹⁹⁸. 765 sayılı TCK'de sahtecilik suçları “Cürümler” başlıklı ikinci kitap Ammenin İtimadı Aleyhinde Cürümler başlıklı altıncı bab “Evrakta sahtekârlık” başlıklı üçüncü fasılda ve “Hüviyet cüzdanı ve nüfus teskeresi, pasaport, ruhsatname, ilmühaber, şahadetname ve beyannamelerde sahtekârlık” başlıklı dördüncü fasılda 339 ve 357. maddeler arasında düzenlenmiştir. Dördüncü faslın başlığından da anlaşılacağı üzere bazı belgelerde yapılacak sahtecilik ayrı ayrı düzenlenmiştir. Örneğin, 765 sayılı TCK m. 350'de: “1- Hüviyet cüzdanlarını nüfus tezkerelerini, pasaportları ve ruhsatnameleri taklid edenler veya bunların yazılarını değiştirenler; Bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.” şeklinde sayılan belgelerde sahtecilik cezalandırılmıştır.

Resmi belgede sahtecilik de çeşitli maddelerde düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK'nin 339. maddede¹⁹⁹ memurun resmi belgenin aslında sahteciliği, 340. maddede²⁰⁰ kamu memurun resmi belgenin özünde sahteciliği, 341. maddede²⁰¹ memurun belgenin

¹⁹⁷ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 45.

¹⁹⁸ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C:I (13. tıpkı bası), Beta yayınevi, İstanbul Kasım 1997, 133-134.

¹⁹⁹ 765 sayılı TCK m. 339: “Bir memur memuriyetini icrada tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzim eder veya hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eyler ve bundan dolayı umumi ve hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkûm olur. Eğer işbu varaka sahteliği ispat edilmedikçe muteber olan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası beş seneden on iki seneye kadar verilir. Evrakın musaddak suretleri kanunen zayi olan asılları makamına kaim olmak lazım geldiği takdirde mezkûr suretler hakkında asılları gibi muamele olunur.”

²⁰⁰ 765 sayılı TCK m. 340: “Bir memur memuriyetini icra halinde bir varaka tanzim veya tahrir ederken hakikate muvafık olmıyan keyfiyet ve ifadeleri sahîh ve huzurunda cereyan etmiş gibi gösterir, yahut zaptına memur olduğu ifadeleri zaptetmez, yahut bu ifadeleri değiştirir ise bundan dolayı umumi veya hususi bir zarar tevellüt edebildiği takdirde baladaki maddede yazılı olan cezalar ile cezalandırılır.”

²⁰¹ 765 sayılı TCK m. 341: “Bir memur aslı mevcut olmıyan resmi bir varakanın musaddak suretini tasni ve kanuni şekline uydurarak ita eyler veyahut aslını değiştirip mahvetmeksizin işbu asla mugayir bir suret verir ise üç seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezası görür. Eğer işbu varaka sahteliği ispat olunmadıkça muteber addolunan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası dört seneden eksik olamaz. Eğer sahtekarlık resmi evrak münderecatının sıhhatini tasdik esnasında irtikap olunmuş ise bundan dolayı

onaylı suretinde sahteciliği ve belgenin içeriğine ilişkin onaylı özetlerde sahteciliği, 342. maddede²⁰² bireyin resmi belgenin aslında sahteciliği ve belgenin onaylı suretinde sahteciliği düzenlenmiştir.

765 sayılı TCK'nin 349. maddesinde, bu maddede sayılan belgelerin resmi belge hükmünde olacağı şu şekilde düzenlenmiştir: *“Emre veya hamile yazılı olarak tanzim edilen kambiyo senetleri, emtiayı temsil eden evrak yahut ortaklık veya alacaklılık sağlayarak belli bir meblağı temsil eden hisse senetleri, tahviller ve Hazine bonoları gibi kıymetler ile bunlar dışında kalan kıymetli evrak ve mali değerleri temsil eden veya ihraç edenin mali yükümlülüklerini içeren her türlü evrak resmi varaka hükmündedir.”*

Bu dönemde 765 sayılı TCK'den sonra 5237 sayılı TCK'de sahtecilik suçları *“Özel Hükümler”* başlıklı ikinci kitap *“Topluma Karşı Suçlar”* başlıklı üçüncü kısım *“Kamu Güvenine Karşı Suçlar”* başlıklı dördüncü bölümde 197-212. maddeler arasında düzenlenmiştir.

1.3. YABANCI ÜLKE CEZA KANUNLARINDA BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARI

1.3.1. Almanya

Alman Ceza Kanunu'nda belgede sahtecilik suçları, Özel Hükümlerin yirmi üçüncü bölümünde *“Belgede Sahtecilik”* başlığı altında 267-282. maddeler arasında düzenlenmiştir. Bu kanunun 267. maddesinde: *“Her kim, hukuki ilişkilerde aldatmak amacıyla gerçek dışı bir belge düzenler, gerçek dışı bir belgeyi tağyir eder veya gerçek dışı veya sahte belgeyi kullanırsa, beş yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde düzenlenmiştir²⁰³. Bu düzenlemenin üçüncü fıkrasında çeşitli

umumi veya hususi bir zarar tevellüt edebildiği takdirde fail hakkında bir seneden beş seneye kadar hapis cezası verilir.”.

²⁰² 765 sayılı TCK m. 342: *“Bir kimse resmen memur olmadığı halde 339 uncu maddede gösterilen suretlerle resmi bir varakada sahtekarlık yaparsa iki seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır. Eğer vesika kanunen sahteliği isbat olunmadıkça muteber olan resmi evrak kabilinden ise dört seneden on seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur. Ve eğer sahtekarlık aslın vücudunu farzederek yahut sahih olan aslına mugayir surette yazarak veyahut sahih bir sureti tahrif eyliyerek resmi bir varakanın sureti üzerinde işlenmişse bir seneden üç seneye kadar ağır hapse mahkûm olur. Eğer mezkûr varaka kanunen sahteliği isbat olunmadıkça muteber addolunan evrak kabilinden ise verilecek ceza iki seneden beş seneye kadar ağır haptir.”.*

²⁰³ Feridun Yenisey, Gottfried Plagemann, Alman Ceza Kanunu (Genişletilmiş 2. Baskı), Beta yayınevi, İstanbul Mayıs 2015, 392-402.

nitelikli hallerde yer verilmiş olup, bu hallerden birinin mevcut olması durumunda verilecek cezanın altı aydan on yıla kadar olacağı belirtilmiştir. Aynı fıkrada belirtilen fiilleri kamu görevlisinin bu sıfatıyla mevkiini veya yetkilerini kötüye kullanarak işlemesi durumu da nitelikli hal olarak belirlenmiştir²⁰⁴.

Bunun dışında da resmi belgede sahtecilik suçu düzenlenmemiş olup 271. maddede “*Resmi Belgeleri Dolaylı Olarak Gerçek Dışı Düzenleme*” suçuna yer verilmiştir. Bu suçta da resmi belgenin düzenlenmesinde verilen gerçek dışı beyan ve bu şekilde belgenin başkalarını aldatmak amacıyla kullanılması cezalandırılmıştır. Bu madde, verilere veya kütüklere gerçek dışı beyanların kaydedilmesini de kapsar. Alman Ceza Kanunu’nun 273. maddesinde resmi kimlikler de değişiklik yapılması 274. maddesinde de belgeyi gizleme ve sınır işaretlerini değiştirme cezalandırılmıştır²⁰⁵.

Alman Ceza Kanunu’nda kıymetli evraka ilişkin düzenleme “*Para ve Kıymetli Damgalarda Sahtecilik*” başlıklı özel kitabın sekizinci bölümünde yer alır. Kıymetli evrak başlıklı 151. maddede bu husus: “*Baskısı ve kâğıt cinsi özel olarak taklit edilmeye karşı korunmuş olan aşağıda sayılan kıymetli evrak, 146,147, 149 ve 150. Maddeler anlamında eşdeğerdedir; 1. Senetlerde belli bir miktarda paranın ödenmesi vaat edilmiş olması koşulu ile, hamiline yazılı senet ile sair toplu halde çıkarılmış olan, emre yazılı senetlerden bir kısmını oluşturan senetler; 2. Hisse senetleri; 3.Sermaye yönetim şirketleri tarafından düzenlenmiş pay senetleri*” şeklinde düzenlenmiştir. 152. maddede ise yabancı ülkede geçerli olan kıymetli evraka da 151. maddenin uygulanacağından bahsedilmektedir²⁰⁶.

1.3.2. Avusturya

Avusturya Ceza Kanunu’nda belgede sahtecilik suçları 223-231. maddeleri arasında yer almakta olup “*Belge ve Delillere Karşı Suçlar*” başlığı altında düzenlenmiştir²⁰⁷.

Avusturya Ceza Kanunu’nun 223. maddesinde: “*Hukuk alanında bir hakkın, hukuki ilişkinin veya bir olayın ispatı amacıyla sahte bir belge tanzim veya gerçek bir*

²⁰⁴ Yenisey, Plagemann, 392-402.

²⁰⁵ Yenisey, Plagemann, 395-397.

²⁰⁶ Yenisey, Plagemann, 251-254.

²⁰⁷ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 52.

belgeyi tağyir etmek veya bu amaçla bu tür belgeyi kullanmak suçtur” şeklinde ifade edilmiştir²⁰⁸. Söz konusu maddedeki suçun yerli resmi belge, yerli resmi belgeye eşit tutulan belge kanun, iki taraflı sözleşme, ölüme bağlı tasarruf veya aynı kanunun 237. maddesinde belirtilen kıymetli belge üzerinde işlenmesi durumunda verilecek cezanın artırılması 224. maddede öngörülmüştür. Yine, belgeyi taklit eden veya değiştiren kişinin hukuken kullanılmadan önce kendi isteğiyle bu belgeyi yok etmesi durumunda ya da kullanma tehlikesini giderirse cezalandırılmayacağı 226. maddede düzenlenmiştir²⁰⁹.

1.3.3. Fransa

Fransız Ceza Kanunu’nda sahtecilik suçları kamu güvenini sarsan suçlar arasında “*Belgede Sahtecilik*” başlığı altında madde 441-1 ile 441-12. maddeler arasında düzenlenmiştir. Bu kanunun 441-1. maddesine göre belge üzerinde zarara neden olacak herhangi bir hileli değişiklik yapılması durumunda veya diğer ifade ile araçlarının hileli bir şekilde değiştirilerek bir hakkın kanıtlanması ya da bu ifade araçlarının hileli bir şekilde değiştirilerek yasal sonuçları olan bir durum hakkında delil elde edilmesi durumunda üç yıl hapis ve 45.000 avro para cezası ile cezalandırılmıştır. Yine bu sahte belgenin kullanılması da aynı maddeye göre cezalandırılır²¹⁰.

Belgede sahteciliğin kamu kurumu tarafından hak sağlamak amacıyla verilen kimlik belgesi, ehliyet veya yetki belgesi üzerinde gerçekleştirilmesi durumunda beş yıl hapis cezası ve 75.000 avro para cezası verileceği düzenlenmiştir (m.441-2). Gerçekliği onaylanan belge veya resmi belge üzerinde sahtecilik yapılması durumunda veya böyle bir belgenin kullanılması durumunda on yıla kadar hapis cezası ve 150.000 avro para cezası verileceği düzenlenmiştir. (m.441-4). Yine aynı maddede böyle bir sahteciliğin kamu görevlisi veya kamu hizmetini yapan kişiler tarafından görevleri sırasında yapılması durumunda yahut bu kişiler tarafından böyle bir sahte belgenin kullanılması durumunda cezanın on beş yıla ve 225.000 avro para cezasına yükseltilmesi düzenlenmiştir²¹¹.

²⁰⁸ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 53.

²⁰⁹ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 53.

²¹⁰ Fransa Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz. www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019). Cezalar için bkz. Fransa Ceza Kanunu m. 131-1 Vd.

²¹¹ Fransa Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

1.3.4. Hollanda

Hollanda Ceza Kanunu'nda belgede sahtecilik suçları “*Belgede Sahtecilik, Yanlış Bilgi Sağlama ve Bilgi Verme Zorunluluğunun İhlali*” başlığı altında 225 Vd. paragraflarda düzenlenmiştir. Buna göre belgede sahtecilik paragraf 225/1’de, bir kişinin, bir durumu kanıtlamak kastıyla sahte belge düzenleyip veya bir belgeyi tahrif edip, bu belgeyi kendisi veya başkaları tarafından gerçekmiş veya tahrif edilmemiş gibi kullanması durumunda altı yılı geçmemek üzere hapis ve beşinci kategoride²¹² yer alan para cezasıyla cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Yine aynı paragrafın ikinci fıkrasına göre bir kişinin kasten sahte veya tahrif edilmiş bir belgeyi kullanması durumunda da aynı ceza ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Aynı zamanda sahte veya tahrif edilmiş bir belgeyi kasten başkasına verenin veya bulunduranın da aynı ceza ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir. 225. paragrafın son fıkrasında ise 1 ve 2. paragraflardaki fiillerin terör amacıyla işlenmesi durumunda cezanın artırılacağı öngörülmüştür²¹³.

Belgede sahteciliğin belirli belgeler üzerinde işlenmesi durumunda yedi yılı geçmemek üzere hapis veya beşinci kategoride yer alan para cezasının verileceği 226. paragrafta düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre örneğin, sahtecilik suçunun borçlanma araçları, herhangi bir devletin borç sertifikaları (hazine bonoları), kıymetli evrak üzerinde gerçekleşmesi durumunda söz konusu ceza öngörülmüştür²¹⁴.

1.3.5. İspanya

İspanya Ceza Kanunu'nda belgede sahtecilik suçları “*Sahtecilik Hakkında*” başlıklı on sekizinci başlığın “*Belgede Sahtecilik Hakkında*” isimli ikinci bölümünde 390-399. maddelerinde düzenlenmiştir. Resmi belgede sahtecilik “*Kamusal, Resmi ve Ticari belgelerin ve Telekomünikasyon Hizmetleri Tarafından İletilen Bildirilerin Sahteciliği Hakkında*” başlıklı 390. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre kamu görevlisi veya yetkili kişinin görevini yerine getirirken gerçekleştirdiği sahtecilikler cezalandırılmaktadır. Yani bu kişilerin görevleri sırasında, belgeye ilişkin temel unsurlar

²¹² Hollanda Ceza Kanunu paragraf 23/4’de beşinci kategori; 1 Ocak 2012 tarihi itibarıyla 78.000 avro olacağı düzenlenmiştir.

²¹³ Hollanda Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²¹⁴ Hollanda Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

veya gereklilikleri değiştirmesi, belgenin orijinalliği konusunda hataya yol açacak şekilde bir kısmının veya tamamının taklidini yapması, ilişkinin tarafı olmayan kişilerin aracılık etmesini talep etmek suretiyle veya yapılan açıklama veya ifadelerden farklı açıklama ve ifadelere dayanmak suretiyle sahtecilik yapması ve gerçeği yanlış beyan etmesi cezalandırılmıştır. Söz konusu kişilerin görevleri sırasında sayılan fiilleri işlemeleri durumunda üç yıldan altı yıla kadar hapis, altı aydan yirmi dört aya kadar para cezası ve iki yıldan altı yıla kadar özel kısıtlama yaptırımını uygulanabilecektir²¹⁵.

Yetkili kişinin veya kamu görevlisinin ağır ihmalinin 390. maddede belirtilen bir sahteciliğe sebebiyet vermesi veya başkalarının bu sahteciliği işlemesine neden olması madde 391’de düzenlenmiştir. Bu maddede yer alan fiillere altı aydan on iki aya kadar para cezası ve altı aydan bir yıla kadar da kamuda istihdamın veya memuriyetin askıya alınması yaptırımları öngörölmüştür. 390. maddede yer alan sahteciliklerin özel şahışlar tarafından işlenmesi durumunda ise bu kişiler altı aydan üç yıla kadar hapis ve altı aydan on iki aya kadar para cezası ile cezalandırılır²¹⁶.

Özel belgede sahtecilik 395 ve 396. maddelerde düzenlenmiştir. 395. maddedeki düzenlemeye göre de 390. maddedeki fiiller esas alınmıştır. Buna göre; bir başkasına zarar vermek için 390. maddedeki fiilleri işleyenlerin altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı öngörölmüřtür²¹⁷.

Sertifikalar üzerinde sahtecilik 397-399. maddeler arasında düzenlenmiştir. Mükerrer 399. maddede ise kredi kartı, bankamatik kartı veya seyahat çeklerinde sahtecilik düzenlenmiştir²¹⁸.

1.3.6. İsviçre

İsviçre Ceza Kanunu’nun “*Terimler ve Tanımlar*” başlıklı üçüncü bölümünde 110. maddenin dördüncü fıkrasında “*resmi belge*” kavramı tanımlanmıştır. Bu tanıma göre; “*Resmi belge, yasal ilişkinin durumunu kanıtlama niyetiyle tasarlanan yazılı*

²¹⁵ İspanya Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²¹⁶ İspanya Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²¹⁷ İspanya Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²¹⁸ İspanya Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

eserlerdir. Görüntüdeki veya veri taşıyıcısındaki kayıtlar aynı amaca hizmet etmeleri şartıyla resmi belgeye eşdeğerdir.”²¹⁹.

Belgede sahtecilik suçları İsviçre Ceza Kanunu’nun “*Özel Hükümler*” isimli ikinci kitabının “*Sahtecilik*” isimli on birinci başlığı altında 251 ile 257. maddeler arasında düzenlenmiştir. Belgede sahtecilik yan başlıklı 251. maddede maddi kayba neden olmak, başkalarının haklarına zarar vermek veya kendisine yahut başkasına haksız yarar sağlamak amacıyla bir kişinin belgede sahtecilik yapması suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre bir kişi sayılan amaçlarla sahte belge düzenlerse, orijinal bir belgeyi tahrif ederse, orijinal bir belge üretmek için başkasına ait bir imzayı veya işareti kullanırsa beş yılı geçmemek üzere hapis veya para cezasına hükmedilmektedir. Yine aynı amaçlarla sahte veya tahrif edilmiş bir belgeyi aldatmak için kullanan kişi hakkında da aynı cezaya hükmedilecektir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında ise küçük vakalarda üç yılı geçmemek üzere hapis veya para cezası verilebileceği düzenlenmiştir²²⁰.

Sertifikalarda sahtecilik 252. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre örneğin, kendisinin veya bir başkasının konumunu ilerletmek amacıyla sahte kimlik belgesi düzenleyen veya orijinal kimlik belgesini tahrif eden veya böyle bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde kullanan kişinin üç yılı aşmamak üzere hapis veya para cezasıyla cezalandırılacağı öngörülmektedir. 253. maddede ise hileli davranışlarla sahte sertifika edinme, 254. maddede belgenin yok edilmesi düzenlenmiştir. 255. maddede ise yabancı resmi belgelerin akıbeti düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre yabancı resmi belgeler hakkında da 251-254. maddeler uygulanacaktır²²¹.

Belgede sahtecilik suçlarına ilişkin başka düzenlemeler de “*Resmi veya Mesleki Göreve Karşı Suçlar*” isimli on sekizinci başlık altında düzenlenmiştir. 317. maddede kamu görevlisinin belgede sahteciliği düzenlenmiştir. Bu maddeye göre sadece kamu görevlisi değil, resmi yetkiye dayanarak hareket eden kişiler tarafından da söz konusu maddedeki suç işlenebilir. Bu vasıfları taşıyan herhangi bir kişi kasten bir belgede sahtecilik yaparsa veya bir belgede tahrifat yaparsa üç yılı aşmamak üzere hapis veya para

²¹⁹ İsviçre Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²²⁰ İsviçre Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²²¹ İsviçre Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

cezasına hükmedilir. Yine, böyle bir kişinin başkanına ait el yazısını veya orijinal imzayı kullanarak kasten sahte belge düzenlemesi hakkında da aynı ceza öngörülmüştür. Bu maddede sayılan vasıfları taşıyan kişinin hukuki öneme sahip sertifikalarda sahtecilik yapması da aynı şekilde cezalandırılmıştır. Aynı maddenin 2. fıkrasında da kişinin ihmali harekette bulunması durumunda ise bu kişi hakkında para cezası öngörülmüştür. 318. maddede ise herhangi bir doktor, diş hekimi veteriner hekim veya ebe tarafından kasten sahte sağlık raporu düzenlenmesi suç olarak düzenlenmiştir²²².

1.3.7. İtalya

765 sayılı TCK ile büyük ölçüde örtüşen İtalyan Ceza Kanunu'nda belgede sahtecilik suçları ikinci kitabın “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*” başlıklı yedinci bölümünün “*Belgede Sahtecilik*” başlıklı üçüncü kısmında 476 Vd. maddelerinde düzenlenmiştir²²³.

Bu kanunda resmi belgede sahtecilik suçu kamu görevlisi olan kişiler açısından fikri sahtecilik veya tasdikli suretlerde sahtecilik gibi farklı maddelerde düzenlenmiştir. Kamu görevlisi olmayan kişilerin veya kamu görevlisi olup da görevleri dışında kamu görevlisi kişilerin belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği 476, 477 ve 478. maddelerdeki fiilleri işlemeleri durumunda bu maddelerde öngörülen cezalarda indirim yapılacağı düzenlenmiştir. Aynı kanunun 491. maddesinde resmi belge hükmündeki belgelerden: “*Önceki maddelerde öngörülen sahtecilikler el yazılı vasiyetname veya devredilebilir hisse senedi ve benzeri kâğıtlar ile ilgili ise 485. maddedeki özel belgede sahtecilik yerine 476/1 ve 482. maddelerdeki cezalar ile cezalandırılır. Kişi, söz konusu belge üzerindeki sahtecilik ve tahrifat fiillerine iştirak etmeksizin bu belgeyi kullanırsa, 489. maddedeki resmi sahte belgelerin kullanılmasında öngörülen ceza ile cezalandırılır*” şeklinde bahsedilmiştir²²⁴.

²²² İsviçre Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²²³ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 56.

²²⁴ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 57-60.

1.3.8. Polonya

Polonya Ceza Kanunu'nun açıklamalar bölümünün 14. maddesinde belge: *“içeriği yasal değeri olan duruma, yasal bir ilişkiye veya bir hakkı kanıtlamaya ilişkin veya belirli bir hakkı içeren herhangi bir nesne veya bilgisayar veri taşıyıcısındaki kayıt”* olarak tanımlanmıştır²²⁵.

Belgede sahtecilik suçları temel olarak *“Belgelerin Güvenliğine Karşı Suç”* başlığı altında madde 270 ile 277 arasında düzenlenmiştir. 270. maddeye göre gerçek bir belge olarak kullanmak amacıyla belgede sahtecilik yapılması, yani tahrif edilmesi, değiştirilmesi veya taklit edilmesi düzenlenmiştir. Bu maddeye göre sayılan fiilleri işleyen veya böyle bir belgeyi kullanan kişi hakkında üç aydan beş yıla kadar para cezası, özgürlüğün kısıtlanması veya özgürlükten yoksun bırakılması yaptırımını uygulanabilir²²⁶.

271. maddede ise kamu görevlisi veya bir belge düzenlemeye yetkili diğer kişiler tarafından gerçeğe aykırı içeriğin onaylanması suç olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre söz konusu fiili işleyen kişiler üç aydan beş yıla kadar özgürlüklerinden mahrum bırakılır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında belgenin önemi açısından ayrıma gidilmiştir. Buna göre de az öneme sahip bir içeriğin onaylanması durumunda para cezası veya özgürlüğün kısıtlanması yaptırımını uygulanır²²⁷.

Belgede sahteciliğe ilişkin düzenlemeler Polonya Ceza Kanunu'nda çeşitli maddelerde de yer alır. Örneğin, *“Ticari İşlemlere Karşı Suçlar”* başlığı altında da belgede sahteciliğe ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Bu başlık altında 297. maddede kendisi veya bir başkası için borç, banka kredisi, kredi garantisi, hibe, sübvansiyon, kamu ihalesi almak amacıyla sahte belgeler sunulması veya gerçek olmayan bir durumu kanıtlayan belge sunulması da suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçu işleyen kişiler ise 3 aydan 5 yıla kadar özgürlüklerinden mahrum bırakılır²²⁸.

²²⁵ Polonya Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²²⁶ Polonya Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²²⁷ Polonya Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²²⁸ Polonya Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

1.3.9. Rusya

Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nda belgede sahtecilik suçları çeşitli maddelerde düzenlenmiştir. Resmi belgelerde sahtecilik bu kanunun 327. maddesinde *“Devlet ödülleri, mühürler, damgalar ve belgelerin sahteciliği, üretimi veya sahtecilik yapılan böyle bir belgenin satılması”* başlığı altında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre kullanmak amacıyla hak veren veya yükümlülüğü sonlandıran kimlik belgesi veya herhangi bir resmi belgede sahtecilik yapılması suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçu işleyen kişi iki yıla kadar özgürlüğünden yoksun kılınabilir, zorunlu olarak bir işte çalıştırılabilir veya özgürlüğü kısıtlanabilir yahut altı aya kadar tutuklanabilir²²⁹.

Bu açıklamalara ek olarak belgede sahtecilik Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nda çeşitli maddelerde de düzenlenmiştir. Örneğin, seçim belgelerinde yapılacak sahtecilik madde 142'de, Tüzel kişilik kurulması için belgelerin yasa dışı kullanımı madde 173.2'de, narkotik veya psikotropik maddeler alma yetkisi veren belgeleri yasa dışı çıkarmak veya bu belgelerde sahtecilik yapmak madde 233'te, düzenlenmiştir²³⁰.

1.4. RESMİ BELGE HÜKMÜNDEKİ BELGELERDE SAHTECİLİK SUÇUNUN BENZER SUÇLARDAN FARKI

1.4.1. Özel Belgede Sahtecilik Suçundan (TCK m. 207) Farkı

Belge çeşitleri, yukarıda açıklandığı üzere resmi belge, resmi belge hükmünde belge ve özel belge olmak üzere üçe ayrılır. Resmi belge ve resmi belge hükmünde belgelerde gerçekleştirilen sahtecilik fiillerine TCK m. 204'te yer alan resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır. Özel belgede sahtecilik suçu ise resmi belgede sahtecilik suçundan ayrı olarak TCK m. 207'de: *“Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.”*

²²⁹ Rusya Federasyonu Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

²³⁰ Rusya Federasyonu Ceza Kanunun İngilizce metni için bkz.

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (ET: 27.02.2019).

şeklinde düzenlenmiştir. Bunun sebebi olarak da özel belgelere, resmi veya resmi belge hükmündeki belgelere oranla kamu tarafından daha az güven duyulması gösterilebilir²³¹.

Özel belgede sahtecilik suçunun konusu özel belgedir²³². Resmi belge hükmünde belgeler niteliği itibariyle özel belge olmalarına rağmen TCK m. 210/1 uyarınca resmi belge hükmünde oldukları düzenlenmiştir. Dolayısıyla TCK m. 210/1 kapsamında olmayan özel belgeler bu suçun konusunu oluşturur. Örneğin, TCK m. 210/1’de emre veya hamiline yazılı kambiyo senetlerinin resmi belge hükmünde olduğu düzenlenmiştir. Buna göre nama yazılı kambiyo senetleri resmi belge hükmünde olmadığından özel belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturur.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu TCK m. 204/1’de yer alan seçimlik hareketlerden birinin yapılmasıyla tamamlanır. Özel belgede sahtecilik suçunda ise özel belgenin sahte olarak düzenlenmesi veya gerçek bir özel belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi tek başına bu suçu oluşturmaz. Özel belgede sahtecilik suçunun oluşması için ayrıca üzerinde sahtecilik yapılan belgenin kullanılması da gerekir²³³. TCK m. 207/2’ye göre ise sahte olduğu bilinen özel belgenin kullanılmasıyla da bu suç oluşur. Sahte belgenin kullanılması özel belge ve resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun oluşması yönünden benzerlik gösterir.

Niteliği itibariyle özel belge olan ancak resmi belge hükmünde sayılan belgelerin (TCK m. 210/1) bu belgeler için sayılan zorunlu unsurları taşımaları gerekir. Zorunlu unsurlarda eksiklik olması durumunda, yukarıda açıklandığı üzere bu belgeler özel belge niteliğinde olduğundan özel belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturur. Örneğin bononun zorunlu unsurlarından biri de yukarıda açıklandığı üzere kayıtsız ve şartsız borç ödeme vaadidir. Eğer bono düzenlenip içerisinde yazılan bedelin şarta tabi tutulması durumunda söz konusu belge bonoya ilişkin zorunlu şartları taşımadığından kambiyo senedi vasfında olmaz²³⁴. Ancak bu belge özel belge niteliğinde olduğundan sadece değiştirilmesi veya sahte olarak düzenlenmesi bu belge kullanılmadığı sürece cezalandırılmaz. Aynı şekilde yukarıda bahsedildiği üzere zamanaşımına uğrayan kambiyo senedi kambiyo vasfını kaybettiğinden özel belge niteliğindedir. Bu sebeple

²³¹ Hasan Tahsin Gökcan, “Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m.207)”, *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 2010, 209-236, 209-210.

²³² Gökcan, 221; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 505.

²³³ Gökcan, 225-226; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 502.

²³⁴ Gökcan, 222-223; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 427-428.

zamanaşımına uğrayan kambiyo senedi de özel belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturur.

1.4.2. Resmi Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek (TCK m.205) Suçundan Farkı

Resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu TCK m.205'te: *“Gerçek bir resmi belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”* şeklinde düzenlenmiştir.

Bu suçun konusu gerçek bir resmi belgedir. Bu sebeple sahte olarak oluşturulan resmi belge bu suç kapsamında değildir²³⁵. Ayrıca TCK m. 210/1'de sayılan resmi belge hükmünde belgeler, emre veya hamiline yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden senet, hisse senedi, tahvil ve el yazılı vasiyetname de bu suçun konusunu oluşturur²³⁶.

Bu suç, “bozmak”, “yok etmek” ve “gizlemek” olmak üzere üç seçimlik hareketten oluşur. Resmi belge hükmünde belgeyi bozmak, bu belge üzerinde yer alan unsurların anlaşılabilir hale getirilmesidir²³⁷. Böylece söz konusu belgeden yararlanma imkânı ortadan kaldırılır²³⁸. Resmi belge hükmünde belgenin bozulması silmek veya boyamak suretiyle olabilir²³⁹. Bu belgeyi bozma kısmen olabileceği gibi tamamen de olabilir²⁴⁰. Resmi belge hükmünde belge üzerinde değişiklik yapılarak sahtecilik suçu işlenebilmesi için bu değişikliğin aldatma kabiliyetinin bulunması gerekir. Ancak TCK m. 205 açısından başkalarını aldatma özelliği şart olarak aranmaz²⁴¹. Dolayısıyla resmi belge hükmünde belge üzerinde sahtecilik yapma düşüncesiyle olsa dahi yapılan değişiklik aldatma kabiliyetine sahip olmaması durumunda TCK m. 205'te yer alan resmi belge

²³⁵ Güngör, 106; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 682.

²³⁶ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 682.

²³⁷ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 749.

²³⁸ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 480.

²³⁹ TCK m. 205 gerekçesi: *“Gerçek bir resmi belge üzerindeki yazıları örneğin boyamak veya silmek suretiyle okunamaz hâle getirmek, belge üzerindeki resmi koparmak, belgeyi yırtmak, yakmak veya gizlemek fiilleri bu suçu oluşturur.”*

²⁴⁰ Güngör, 108; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 749.

²⁴¹ TCK m. 205 gerekçesi: *“Sahtecilik suçu, düzenlenen belgenin veya belgede yapılan değişikliğin başkasını aldatıcı nitelikte olmasını gerektirir. Bu maddede tanımlanan suçun işlenmesi, başkasını aldatma özelliği taşımayabilir.”*

hükmünde belgenin bozulması söz konusu olabilir²⁴². Bu bakımdan Örneğin, çekin bedelini artırmak için yapılan değişikliğin aldatma kabiliyetine sahip olmaması ancak gerçek bedelin de belirlenememesi durumunda fail TCK m. 205 uyarınca cezalandırılır.

TCK m. 205'nin diğer bir seçimlik hareketi de resmi belgeyi yok etmektir. Bu anlam da yok etme, suçun konusunu oluşturan resmi belgenin maddi varlığının sona erdirilmesidir²⁴³. Bu fiilin de resmi belgeyi oluşturan unsurlara yönelik olması gerekir²⁴⁴. Bir kişinin üzerinde tasarruf yetkisi bulunduğu bir resmi belgeyi yok etmesi hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebi kapsamında olacağından bu kişinin fiili TCK m. 205'te yer alan suç oluşturmaz. Bu kişinin tasarruf yetkisine sahip olmayıp sadece belgenin zilyetliğine sahip olması yeterli değildir²⁴⁵. Resmi belge hükmünde belgede sahtecilik yapılmasıyla fail, tamamen sahte olarak resmi belge hükmünde belge düzenler veya var olan gerçek bir resmi belge hükmünde belgeyi gerçekte olduğundan farklı gösterir. Ancak resmi belge hükmünde belgenin yok edilmesinde, belge kullanılmaz hale getirilir²⁴⁶. Resmi belge hükmünde belgenin yok edilmesi durumunda bu belgenin aslına hiçbir şekilde ulaşamadığı durumda Yargıtay özel belgenin yok edilmesine ilişkin hükümleri uygulayabilmektedir²⁴⁷. Aslına ulaşıp ulaşılamaması söz konusu belgenin kanun tarafından öngörülen zorunlu unsurları taşıyıp taşımadığını saptamak içindir. Yani yok edilen belgenin özel belge mi yoksa resmi belge hükmünde belgemi olduğunun tespit edilmesi gerekir²⁴⁸.

TCK m. 205'in üçüncü seçimlik hareketi resmi belgenin gizlenmesidir. Resmi belge veya resmi belge hükmünde belgeye bir takım hüküm ve sonuçlar bağlanmıştır. Bu

²⁴² Hüsamettin Uğur, "Gerçek Bir Belgeyi Değiştirme ve Bozma Eylemlerinin TCK'nın 204/1 ve 205. Maddeleri Açısından Değerlendirilmesi", *Terazi Hukuk Dergisi*, 8(86), 40-48, 44; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 749.

²⁴³ Güngör, 108.

²⁴⁴ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 480.

²⁴⁵ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 481.

²⁴⁶ Güngör, 106.

²⁴⁷ M. Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet yayınevi, Ankara 2015, 671.

²⁴⁸ Yargıtay, kambiyo senedinin aslına ulaşıp, gerekli unsurlara sahip olup olmadığının değerlendirilmesi hususunda: "katılanın elinde bulunan ve borçlusu olduğu bonoyu ödeyeceğini söyleyerek imza bölümünü yırtması şeklinde gerçekleştiği kabul edilen olayda; dosya içerisinde yer alan bilirkişi raporu ile suça konu bono fotokopisinden, bononun yırtılması işleminden sonra birleştirildiğinde Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen temel unsurlarına zarar verilmediği ve icra takibine konu yapıldığının anlaşılması karşısında eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı gözetilmeden suçun tamamlandığının kabulü ile yazılı şekilde hüküm kurulması, yasaya aykırı..." şeklinde karar vermiştir. Y11CD, E.2016/8539, K.2016/5835, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 20.05.2019).

hüküm ve sonuçların yerine getirilmesi için ilgili kişi veya makam söz konusu belgenin ibrazını isteyebilir. Bu talebe rağmen belgenin ibraz edilmemesi durumunda resmi belgenin gizlenmesi dolayısıyla TCK m. 205'te yer alan suç oluşur²⁴⁹. Resmi belge hükmünde belge de hüküm ve sonuçlarını doğurmaması için gizlenmiş olabilir. Örneğin, borçlusu olduğu emre yazılı bonoyu ödememek için alacaklıdan çalarak kendi nezdinde saklaması durumunda TCK m. 205'te yer alan suç oluşur²⁵⁰. Resmi belge hükmünde belgenin gizlenmesi durumunda söz konusu belgenin üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmayıp bu belgenin varlığı ve bütünlüğü korunur²⁵¹. Ancak resmi belge hükmünde belgede sahtecilik yapıldığında bu belge üzerinde tahrifat yapılır veya böyle bir belge tamamen sahte olarak düzenlenir.

1.4.3. Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçundan (TCK m.209) Farkı

765 sayılı TCK'de açığa imzanın kötüye kullanılması “*mala karşı cürümler*” başlığı altında düzenlenmişti. 5237 sayılı TCK'de ise açığa imzanın kullanılması “*kamu güvenine karşı suçlar*” başlığı altında sahtecilik suçlarının bir türü olarak düzenlenmiştir²⁵².

5237 sayılı TCK'nin 209. maddesinde açığa imzanın kötüye kullanılması suçu: “*Belirli bir tarzda doldurulup kullanılmak üzere kendisine teslim olunan imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kağıdı, verilme nedeninden farklı bir şekilde dolduran kişi, şikayet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İmzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kağıdı hukuka aykırı olarak ele geçirip veya elde bulundurup da hukuki sonuç doğuracak şekilde dolduran kişi, belgede sahtecilik hükümlerine göre cezalandırılır.*” şeklinde düzenlenmiştir.

²⁴⁹ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 751.

²⁵⁰ TCK m. 205 gerekçesi: “Gizleme olgusu, belgenin nezdinde bulunduğu kişiden ya da kurum veya kuruluştan çalınması suretiyle de gerçekleşebilir. Ancak bu durumda, hırsızlık suçundan değil, resmi belgenin gizlenmesi suçundan dolayı hüküm tesis edilmelidir.”.

²⁵¹ TCK m. 205 gerekçesi: “Dikkat edilmelidir ki; gizleme hâlinde, belge varlığını ve bütünlüğünü muhafaza etmektedir.”.

²⁵² Erdal Yerdelen, “Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 8(23) Aralık 2013, 71-91, 71-72.

Bu suçun konusunu kısmen veya tamamen boş ancak imzalı kâğıt oluşturur²⁵³. Bu itibarla söz konusu kâğıt TCK bakımından belge niteliğinde değildir²⁵⁴. Bu yönüyle böyle bir kâğıt, resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturmaz.

Açığa imzanın kötüye kullanılması suçundan bahsedebilmek için kısmen veya tamamen boş, ancak imzalı bir kâğıdın belli bir şekilde düzenlenmek üzere iradi olarak verilmesi gerekir²⁵⁵. Böyle bir kâğıdın imza sahibinin rızasının dışında ele geçirilip doldurulması durumunda TCK m. 209/2 uyarınca belgede sahtecilik hükümlerine göre değerlendirileceği özel olarak düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK’de açığa imzanın kötüye kullanılması bakımından imzalı kâğıdın tamamen boş olması aranmaktayken, 5237 sayılı TCK bakımından kâğıdın tamamen boş olmasına gerek yoktur²⁵⁶. Bu bağlamda imzalı kâğıt kısmen yazılı olabilir. Yani imzalı kâğıdın doldurulması için küçük bir boşluk bırakılmış olabilir. Ancak bu durumda da açığa imzanın kötüye kullanılması suçundan bahsedebilmek için söz konusu kâğıdın belgeye ilişkin unsurlara sahip olmaması gerekir²⁵⁷. Örneğin, bir kimse sipariş edeceği ürünler tutarında doldurulmak üzere önceden bedel kısmını boş olan bir çek vermiş olabilir. Söz konusu kâğıt, bedelin eksik olması sebebiyle TTK’de ön görülen çeke ilişkin zorunlu unsur taşımadığından resmi belge hükmünde belge niteliğinde değildir. Aynı zamanda bu kâğıt belgenin bir unsuru olan hukuken önemli olan bir irade beyanını da içermez. Dolayısıyla böyle bir imzalı kâğıt henüz belge vasfını kazanmamıştır. Bu kâğıdı alan kişi yapılan anlaşmaya aykırı olarak daha yüksek bir bedel yazdığı anda zorunlu unsurları tam olan bir resmi belge hükmünde belge oluşur ve dolduran kişi de TCK m. 209 uyarınca açığa imzanın kötüye kullanılması suçundan sorumlu olur.

TCK m. 209 metninde de belirtildiği üzere imzalı kâğıdın belli bir şekilde doldurulması için verilmiş olması gerekir. Belli bir şekilde doldurulmak için değil de başka bir sebeple verilen kısmen veya tamamen boş bir kâğıdın doldurularak resmi belge hükmünde belge oluşturulması söz konusu olabilir. Bu durumda artık açığa imzanın

²⁵³ Yerdelen, 78; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 527; Tezcan, vd., 964.

²⁵⁴ Yerdelen, 78; Tezcan, vd., 964; Özel belge veya resmi belgenin de bu suçun konusunu oluşturabileceği hususlarda bkz. Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 527.

²⁵⁵ Yerdelen, 79; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 525.

²⁵⁶ Güngör, 119; 765 sayılı TCK m. 509: “Bir kimse iade veya muayyen bir suretle istimal etmek üzere kendisine tevdi olunan imzalı ve yazısız bir kâğıda imza sahibinin mazarratına olarak hukukça hükmü haiz bir muamele yazar ve yahut yazdırırsa mutazarrır olan kimsenin şikâyeti üzerine üç aydan üç seneye kadar hapse ve yüz elli liradan aşağı olmamak üzere ağır cezayı nakdiye mahkûm olur.”.

²⁵⁷ Güngör, 119.

kötüye kullanılması değil, resmi belge hükmünde belgenin sahte olarak düzenlenmesi suretiyle belgede sahtecilik söz konusu olur²⁵⁸.

Açığa imzanın kötüye kullanılması suçu resmi belge hükmünde belgenin tamamen sahte olarak düzenlenmesi suretiyle sahtecilik suçundan farklıdır. Resmi belge hükmünde belgenin tamamen sahte olarak düzenlenmesinde belgenin tamamen sahte olarak düzenlenmesi söz konusudur. Ancak açığa imzanın kötüye kullanılması durumunda imzalı ve belirli bir tarzda doldurmak üzere anlaşılan kâğıt rıza ile karşı tarafa verilmekte fakat bu belge kişinin iradesine aykırı olarak doldurulur. Bu yönüyle oluşturulan belge maddi açıdan sahte değildir²⁵⁹.

Son olarak da suçun konusu kısmında değinildiği üzere poliçe veya bononun unsurları sonradan doldurulmak üzere tedavüle çıkarılmış olabilir. Bu durumda hem madde gerekçesinde hem de Yargıtay tarafından, bu şekilde verilen poliçe veya bononun unsurlarının verilme nedenine aykırı olarak doldurulması durumunda TCK m. 209'da yer alan açığa imzanın kötüye kullanılması suçu oluşacağını belirtilmektedir²⁶⁰.

1.4.4. Dolandırıcılık Suçundan (TCK m. 157) Farkı

Dolandırıcılık suçu TCK m. 157'de: *“Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir.”* şeklinde düzenlenmiştir.

Dolandırıcılık suçu malvarlığına karşı suçlar arasında, resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu ise kamu güvenine karşı suçlar arasında düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu iki suç arasında ilk fark korunan hukuki değer bakımından çıkmaktadır. Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik (TCK m. 210/1) suçuyla korunan hukuki değer kamu güvenidir. Ancak dolandırıcılık suçuyla korunan hukuki değer *“malvarlığı”*

²⁵⁸ Yerdelen, 78.

²⁵⁹ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 725; Güngör, 118.

²⁶⁰ “Sanığın, katılanın kendisine vermiş olduğu imzalı ve resmi belgelerden sayılan bonoyu katılanın rızası hilafına bedel yazarak icra takibine koyduğunun, bu suretle resmi belgede sahtecilik ve açığa imzanın kötüye kullanılması suçlarını işlediğinin iddia edildiği somut olayda; iddianame konusu yapılan fiilin bir bütün olarak “açığa imzanın kötüye kullanılması” suçunu oluşturduğu...” Y11CD, E.2017/4969, K.2017/8248 (karararama.yargitay.gov.tr ET: 23.08.2019).

olarak ifade edildiği gibi bunun yanında irade özgürlüğünün de korunduğu ifade edilmiştir²⁶¹.

Dolandırıcılık suçundan bahsedebilmek için bir başkasının hileli davranışlarla aldatılması gerekir²⁶². Fail tarafından başvurulacak hilenin objektif olarak aldatma kabiliyetine sahip olması gerekip gerekmediği konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre dolandırıcılık suçu bakımından başvurulacak hile objektif olarak aldatıcı nitelikte olmamasına rağmen kişi bu hileye aldanmış ise dolandırıcılık suçu oluşabilir²⁶³. Bizim de katıldığımız ve Yargıtay tarafından da kabul edilen diğer görüşe göre dolandırıcılık suçu açısından hilenin objektif olarak aldatıcı nitelikte olması gerekir²⁶⁴. Yukarıda bahsedildiği üzere resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçunun söz konusu olabilmesi için bu belge üzerinde yapılan sahteciliğin aldatma kabiliyetine sahip olması gerekir. Aynı zamanda söz konusu sahte belge ile bir başkası aldatılarak bir yarar elde edildiği takdirde dolandırıcılık suçu da oluşabilir. Dolandırıcılık suçunda hilenin aldatma kabiliyetine sahip olması gerekir. Yani, resmi belge hükmünde belge üzerinde yapılan sahtecilik aldatma kabiliyetine sahip değilse sahtecilik suçu oluşmaz. Ancak hile sahteciliği de kapsayan bir üst kavram olarak ifade edilebilir. Bir diğer anlatımla bir başkasını aldatmak için kullanılacak hile, sahtecilik yapılarak olabileceği gibi bundan başka çeşitli şekillerde de olabilir²⁶⁵. Bu sebeple aldatma kabiliyetine sahip olmayan bir sahteciliğin, dolandırıcılık suçu kapsamında bir başkasını aldatmak amacıyla kullanılması söz konusu olabilir. Örneğin, fotokopi bir belge üzerinde yapılacak sahtecilik aldatma kabiliyetine sahip olmadığından sahtecilik suçu söz konusu olmaz. Ancak fail, bir kişiyi dolandırmak amacıyla hileli davranışlarını desteklemek için üzerinde sahtecilik yapılmış belgeyi kullanarak bir başkasını aldatabilir.

²⁶¹ Ahmet Gökcen, Murat Balcı, “Dolandırıcılık Suçu (5237 s.lı TCK m.157-159)”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1-2), 2008, 1-55, 5; Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 687-688; TCK m. 157 gerekçesi: “Dolandırıcılık, hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kişinin kendisine veya başkasına yarar sağlamasıdır. Bu bakımdan dolandırıcılık suçu, kişilerin malvarlığına karşı işlenen bir suçtur. Söz konusu suç tanımı ile kişilerin sahip bulunduğu malvarlığı hakkının korunması amaçlanmıştır. Ayrıca, bu suçun işlenişi sırasında hileli davranışlar ile kişiler aldatılmaktadır. Aldatıcı nitelik taşıyan hareketlerle, kişiler arasındaki ilişkilerde var olması gereken iyi niyet ve güven ihlâl edilmektedir. Bu suretle kişinin irade serbestisi etkilenmekte ve irade özgürlüğü ihlâl edilmektedir.”.

²⁶² Gökcen, Balcı, 16; Hakan A. Yavuz, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Basit Dolandırıcılık Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 1(1), Eylül 2018, 343-374, 351; Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 689.

²⁶³ Tezcan, vd., 799.

²⁶⁴ Gökcen, Balcı, 16-19; Yavuz, 355; Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 694.

²⁶⁵ Gökcen, Balcı, 16; Yavuz, 352.

Dolandırıcılık suçunda bir başkasının aldatılması icrai veya ihmali hareketle mümkündür²⁶⁶. Ancak resmi belge hükmünde belgede sahtecilik icrai hareketle yapılabilir.

Bir başkasının hileli davranışlarla aldatılması dolandırıcılık suçunun oluşması için yetmemekte, bu suretle aldatılan kişiden yarar sağlanması da gerekir²⁶⁷. Bu yönüyle dolandırıcılık suçu neticeli suçtur²⁶⁸. Resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu ise sırf hareket suçudur²⁶⁹. Bu sebeple TCK m. 204/1’de yer alan seçimlik hareketlerden birinin yapılmasıyla birlikte oluşur. Bu sebeple resmi belge hükmünde belgenin değiştirilmesi veya tamamen sahte olarak düzenlenmesinde suçun oluşabilmesi için failin maddi menfaat elde etmesi şart değildir. Örneğin, bir kişinin elinde bulundurduğu gerçek bir bono hakkında arkadaşına ricada bulunarak bono üzerindeki bedeli kimyevi yöntemlerle sildirip bunun yerine daha yüksek bir bedel yazdırması durumunda değişiklik yapan kişi her ne kadar maddi bir menfaat elde etmemiş olsa da resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçundan sorumlu olur.

Bu konuda değinilecek son husus da etkin pişmanlıktır. Dolandırıcılık suçu bakımından TCK m. 168’de etkin pişmanlık düzenlenmiştir²⁷⁰. Bu düzenlemeye göre dolandırıcılık suçunda failin, mağdurun zararını gidermesi halinde çeşitli ceza indirimi düzenlenmiştir. Resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu bakımından ise herhangi bir etkin pişmanlık düzenlemesi mevcut değildir. Örneğin, bir kişinin sahte olduğunu bildiği çeki bankadan tahsil etmesi durumunda bu kişi, TCK m. 212 gereğince hem resmi belge hükmünde belgede sahtecilik hem de bankanın araç olarak kullanılması suretiyle

²⁶⁶ Gökçen, Balcı, 15; Yavuz, 356-357; Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 692.

²⁶⁷ Gökçen, Balcı, 22; Yavuz, 359-360; Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 697.

²⁶⁸ Gökçen, Balcı, 22; Yavuz, 361.

²⁶⁹ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 200; Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 724.

²⁷⁰ TCK m. 168: “Hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflâs, taksirli iflâs (...) (1) suçları tamamlandıktan sonra ve fakat bu nedenle hakkında kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisine kadar indirilir. (1) (2) Etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ve fakat hüküm verilmezden önce gösterilmesi halinde, verilecek cezanın yarısına kadar indirilir. (3) Yağma suçundan dolayı etkin pişmanlık gösteren kişiye verilecek cezanın, birinci fıkraya giren hallerde yarısına, ikinci fıkraya giren hallerde üçte birine kadar indirilir. (4) Kısmen geri verme veya tazmin halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, ayrıca mağdurun rızası aranır. (5) (Ek: 2/7/2012 – 6352/84 md.) Karşılıksız yararlanma suçunda, fail, azmettiren veya yardım edenin pişmanlık göstererek mağdurun, kamunun veya özel hukuk tüzel kişinin uğradığı zararı, soruşturma tamamlanmadan önce tamamen tazmin etmesi halinde kamu davası açılmaz; zararın hüküm verilinceye kadar tamamen tazmin edilmesi halinde ise, verilecek ceza üçte birine kadar indirilir. Ancak kişi, bu fıkra hükmünden iki defadan fazla yararlanamaz.”.

nitelikli dolandırıcılık suçu işlemiş olur. Fail işlediği suçlardan pişman olup bu sayede elde ettiği parayı iade ederse dolandırıcılık suçuna ilişkin etkin pişmanlık hükümlerinden (TCK m. 168) yararlanıp dolandırıcılık suçu bakımından ceza indirimi alabilir. Ancak bu etkin pişmanlık hükümlerinin resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçuna bir etkisi olmaz. Hâkim bu suç açısından TCK m. 61 uyarınca ancak somut cezanın belirlenmesinde dikkate alabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

RESMÎ BELGE HÜKMÜNDE BELGELERDE SAHTECİLİK SUÇU (TCK m. 210/1)

2.1. RESMÎ BELGE HÜKMÜNDEKİ BELGELERDE SAHTECİLİK SUÇU (TCK m. 210/1)

2.1.1. Genel Olarak

Çalışmanın konusunu oluşturan belgeler TCK m. 210/1’de: “*Özel belgede sahtecilik suçunun konusunun, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması halinde, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu düzenlemeyle birlikte nitelikleri itibariyle özel belge niteliğindeki belgelerin, resmi belge hükmünde oldukları kabul edilmiştir. Bu sebeple de bu tür belgelerde yapılan sahteciliklere resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanacağından resmi belge hükmünde belgelerde yapılan sahtecilik, TCK m. 204’te yer alan “*Resmi belgede sahtecilik suçu*” çerçevesinde ele alınacaktır²⁷¹.

Resmi belgede sahtecilik suçu TCK m. 204’te:

“(1) *Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) *Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe*

²⁷¹ YCGK verdiği bir kararında bu husustan: “TCK’nın “Resmî belge hükmünde belgeler” başlıklı 210. maddesinin birinci fıkrası “(1) Özel belgede sahtecilik suçunun konusunun, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır.” şeklindedir. Buna göre kambiyo senetlerinden olan bonolarda yapılan sahteciliklerde resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır. Burada söz konusu olan, sadece resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin cezanın uygulanması değildir. Resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin bütün olarak uygulanmasıdır.” şeklinde bahsetmiştir. YCGK, E.2017/51, K.2018/428 (karararama.yargitay.gov.tr. ET:15.08.2019).

aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu düzenlemenin birinci fıkrasında kamu görevlisi olmayan kişinin veya kamu görevlisi olup da görevi dışında, maddede sayılan sahtecilik fiillerini gerçekleştirmesi cezalandırılmaktadır. Düzenlemenin ikinci fıkrasında kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgede, maddede sayılan sahtecilik fiillerini gerçekleştirmesi cezalandırılmaktadır²⁷². TCK m. 204’ün birinci fıkrası herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu ikinci fıkrası ise kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu olmak üzere iki farklı suç olduğu belirtilmiştir²⁷³.

Resmi belge hükmündeki belgeler hakkında TCK m. 204/1’de yer alan herkes tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu söz konusu olur. Ancak TCK m. 204/2’de yer alan kamu görevlisi tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçunun resmi belge hükmündeki belgeler hakkında uygulanıp uygulanamayacağının ele alınması gerekir. Bir kişinin TCK m. 204/2’de yer alan suçtan sorumlu olabilmesi için, kamu görevlisi olması ve üzerinde sahtecilik fiillerini gerçekleştireceği belgeyi de görevi gereği düzenlemeye yetkili olması gerekir. Kamu görevlisinin düzenlemeye yetkili olduğu belge kanunda öngörülen usul ve şartların yerine getirilmesiyle birlikte resmi belge olduğundan, bu belgede yapılan sahtecilikler, doğrudan TCK m. 204 kapsamındadır. Bu sebeple TCK m. 210/1’de yer alan resmi belge hükmünde belgeler açısından TCK m. 204/2’de yer alan kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun uygulama alanı bulunmadığını düşünmekteyiz.

TCK m. 204’ün üçüncü fıkrasında ise kanun hükmü gereğince sahteliği sabit olana kadar geçerli belgeler üzerinde yapılacak sahtecilik nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

²⁷² TCK m. 204/2 hakkında madde gerekçesi: “Birinci fıkrafta tanımlanan suçtan farklı olarak, bu suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesinin yanı sıra, suçun konusunu oluşturan belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belge olması gerekir. Bu bakımdan, resmi belgede sahteciliğin kamu görevlisi tarafından yapılmasına rağmen, düzenlenen sahte resmi belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olmaması hâlinde, bu fıkra hükmü uygulanamaz.”.

²⁷³ TCK m. 204 gerekçesi: “Maddenin ikinci fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmaktadır.”.

Bu nitelikli halin resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) uygulanmasına ilişkin gerekli açıklamalar “*suçun nitelikli halleri*” başlığı altında yapılacaktır.

2.1.2. Suçla Korunan Hukuki Değer

Belgede sahtecilik suçları, 765 sayılı TCK’de, “*Ammenin İtimadına Aleyhine Cürümler*” başlığı altında; 5237 sayılı TCK’de ise “*Topluma Karşı Suçlar*” başlıklı üçüncü kısmın “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*” başlıklı dördüncü bölümünde düzenlenmiştir.

Öğretide belgede sahtecilik suçlarıyla korunan hukuki değer ne olduğu hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bu konuda ilk olarak bir görüşe göre resmi belgede sahtecilik suçunun, özel belgede sahtecilik suçundan farklı olarak devlet idaresine karşı suç olduğu ileri sürülmüştür. Buna göre sözle veya fiille görevini yerine getirmesi engellenen devlet memurunun durumu ile ayrıcalığının veya geçerliliğinin ihlali suretiyle resmi belgede sahtecilik yapılması durumuyla aynı olduğu ifade edilmiştir²⁷⁴. İkinci bir görüşe göre belgede sahtecilik suçları özel mülkiyete karşı işlenen suçlar olarak da kabul edilmiştir²⁷⁵. İngiliz hukukunda da belgede sahtecilik suçları mülkiyete karşı işlenen suç olarak kabul edilmiştir²⁷⁶. Üçüncü bir görüşe göre ise belgede sahtecilik suçlarıyla ihlal edilen hukuki değer birden fazla olduğu öne sürülmüştür. Buna göre hem kamu güveni hem de kişilerin özel menfaati korunmaktadır²⁷⁷. Bizimde katıldığımız dördüncü görüşe göre belgede sahtecilik suçlarıyla korunan değer kamu güvenidir²⁷⁸. Nitekim Yargıtay birçok kararında belgede sahtecilik suçlarıyla korunan hukuki değer kamu güveni olduğunu ifade etmiştir²⁷⁹. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da vermiş olduğu yeni tarihli bir kararında bu hususu şu şekilde ifade etmiştir²⁸⁰: “*Sahtecilik*

²⁷⁴ Erem, 103.

²⁷⁵ Erem, 102.

²⁷⁶ Erman, *Ticari Ceza Hukuku C:III*, 208.

²⁷⁷ Sami Selçuk, *Dolandırıcılık Cürmünün Kimi Suçlardan Ayrımı ve Çeklerle İlgili Suçlar*, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1986, 73; Toroslu, 213.

²⁷⁸ Yener Ünver, TCK’daki Evrakta Sahtecilik Suçları, *Hukuk Köprüsü*, 4(4), 2013, 93-109, 95; Mustafa Atalan, *Dolandırıcılık, Güveni Kötüye Kullanma ve Sahtecilik Suçları Şerhi*, Adalet yayınevi, Ankara 2015, 535; Taneri, 159; Rezzan İtişgen, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, *Terzi Hukuk Dergisi*, 8(84), Ağustos 2013, 49-61, 52; Parlar, Hatipoğlu, 2984.

²⁷⁹ Örneğin, YCGK, E.2015/651, K.2018/22, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 25.03.2019); Y11CD, E.2018/1781, K.2018/10591, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 25.03.2019); Y21CD, E.2015/9765, K.2017/956, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 25.03.2019).

²⁸⁰ YCGK, E.2017/335, 2018/524, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 25.03.2019).

suçlarının hukuki konusu kamu güveni olup, belgelerin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgeye eklemeler yapılması, tamamen veya kısmen değiştirilmesi eylemlerinin kamu güvenini sarstığı kabul edilerek, söz konusu eylemler suç olarak düzenlenmiş ve yaptırım altına alınmıştır.”.

2.1.3. Suçun Unsurları

Bir fiilin suç oluşturması için gereken unsurlar, suçun unsurları veya suçun genel unsurları olarak ifade edilir²⁸¹. Öğretide suçun unsurları konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bu çalışmada tipiklik ve hukuka aykırılık olarak ikili ayırım esas alınacaktır. Suçun tipiklik unsuru, maddi ve manevi unsurlara ayrılarak incelenecektir.

2.1.3.1. Maddi Unsurlar

Suçun maddi unsurları: fail, mağdur, konu, fiil, netice, nedensellik bağı ve suçun nitelikli unsurlarıdır²⁸².

2.1.3.1.1. Fail

Fail, suçun kanuni tanımındaki fiili gerçekleştiren, yani bu fiil üzerinde hâkimiyet kuran kişidir (TCK m. 37)²⁸³. Her suçun bir faili vardır²⁸⁴.

TCK m. 204/1’de kişinin fail olabilmesi için herhangi bir özellik aranmadığından, bu fıkra yer alan suç herkes tarafından işlenebilir. Ancak aynı maddenin ikinci fıkrasındaki fiilleri kamu görevlisinin işleyebileceği düzenlenmiştir. Buna göre bir kişiyi TCK m. 204/2’ye göre sorumlu tutabilmek için, bu kişinin kamu görevlisi olması gerekir. Bu yönüyle TCK m. 204/2’nin görünüşte özgül suç niteliğinde olduğu söylenebilir²⁸⁵.

²⁸¹ Dönmezer, Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku I*, 312; M. Emin Artuk, Ahmet Gökçen, M.Emin Alşahin, Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet yayınevi, Ankara 2018, 198; Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (19. Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2016, 113; Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (13. Baskı), Seçkin yayınları, Ankara Eylül 2018, 209.

²⁸² Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 232.

²⁸³ Mahmut Koca, İbrahim Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (11. Baskı), Seçkin yayınevi, Ankara 2018, 114.

²⁸⁴ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 312; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 114.

²⁸⁵ Berrin Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (5.baskı), Adalet yayınevi, Ankara 2018, 364.

Yukarıda da açıkladığımız üzere TCK m. 210/1’de yer alan belgeler üzerinde yapılacak sahtecilikler hakkında TCK m. 204/2’nin uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Çünkü kamu görevlisi tarafından görevi gereği TCK m. 210/1’deki belgeler düzenlenmişse bu belge zaten resmi belge olacağından TCK m. 210/1’e başvurmadan TCK m. 204/2 uygulama alanı bulacaktır. Sonuç olarak nitelikleri itibariyle özel belge olan TCK m. 210/1’de sayılan resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu, herkes tarafından işlenebilen bir suçtur.

2.1.3.1.2. Mağdur

Suçun mağduru hakkında iki görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilkinde göre suçun mağduru, suçun konusunun ait olduğu kişi olarak tanımlanmaktadır²⁸⁶. Buna göre suçun konusu belirli bir kişiye ait olabileceği gibi belirli kişilere hatta toplumu oluşturan tüm bireylere de ait olabilir. Dolayısıyla suçun mağduru belirli kişiler veya toplumu oluşturan tüm bireyler de olabilir²⁸⁷. Örneğin, hırsızlık suçunun mağduru; çalınan malın ait olduğu kişidir²⁸⁸. Bizim de katıldığımız ikinci görüşe göre mağdurun, suçun işlenmesiyle varlığı veya menfaati ihlal edilen gerçek kişi olduğu ifade edilmiştir²⁸⁹.

Resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) sahtecilik suçu kamu güvenine karşı işlenen suçlar arasındadır. Bu sebeple katıldığımız görüş çerçevesinde bu suçun mağduru toplumu oluşturan tüm bireylerdir²⁹⁰. Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik yapılmasıyla birlikte belirli kişi veya kişilerin mağduriyeti ortaya çıkabilir. YCGK bu kişilerin suçtan zarar gören olacağını kabul etmektedir: “*Mağdurun kim olduğunun belirlenmesinde öncelikle madde metnine bakılmalı, madde metninin yeterli olmadığı durumlarda hükmün konuluş amacı, suçun düzenlendiği yer gibi hususlar birlikte değerlendirilerek sonuca ulaşılmaya çalışılmalıdır. Bu bağlamda gerek 765 sayılı*

²⁸⁶ Akbulut, 373; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 116; İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (14. Bası), Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, 217.

²⁸⁷ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 116.

²⁸⁸ Akbulut, 374.

²⁸⁹ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (18.baskı), Seçkin yayınevi, Ankara Eylül 2018, 192; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 312-313; Demirbaş, 562.

²⁹⁰ Gökçe Yıldırım, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçunun Zincirleme Suç Olarak İşlenmesi”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(161-162), 99-136, 108-110; Atalan, 542; Mustafa Kemal Gökmen, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Konya 2019, 50 (tez.yok.gov.tr ET: 22.08.2019).

TCK'nun, gerekse de 5237 sayılı TCK'nun belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği madde metinlerinde suçun mağdurunun kim olduğuna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi, belgede sahtecilik suçlarının hukuki konusunun kamunun güveni olması ve bu suçların kamu güvenine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş bulunması hususları birlikte değerlendirildiğinde, bu suçların mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğunun, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağının kabulü gerekmektedir. Aksinin kabulü halinde, somut olayda olduğu gibi birden fazla kişiye karşı işlenmiş olan sahtecilik suçlarında hükmolunacak sonuç ceza miktarları gözönünde bulundurulduğunda, 5237 sayılı TCK'nun “Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi” başlıklı 3. maddesinin gerekçesinde, "Suç işlenmesiyle bozulan toplum düzeninde adaletin sağlanması için suç işleyen kimseye uygulanacak ceza hukuku yaptırımlarının haklı ve ölçülü olması gerekir. Çünkü ancak haklı ve suçun ağırlığıyla orantılı bir yaptırım ile suç işleyen kişinin bu fiilinden pişmanlık duyması sağlanabilir ve yeniden topluma kazandırılması söz konusu olabilir." şeklinde açıklanmış olan ölçülülük ilkesine aykırı davranılmış olunacaktır.”²⁹¹.

2.1.3.1.3. Suçun Konusu

Suçun konusu: “Kanuni tanımdaki hareketin yöneldiği, suçun üzerinde icra edildiği kişinin fiziki, maddi yapısı veya şey”²⁹² olarak tanımlanabilir. Her suçun bir konusu vardır²⁹³. TCK m. 204’te yer alan resmi belgede sahtecilik suçunun konusu resmi belge ve resmi belge hükmündeki belgelerdir²⁹⁴. Çalışmamızın konusunu oluşturan TCK m. 210/1’de yer alan resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun konusu ise resmi belge hükmündeki belgelerdir.

TCK m. 210/1’e göre resmi belge hükmünde belgeler: Emre yazılı poliçe, emre yazılı bono, emre yazılı çek, hamiline yazılı çek, makbuz senedi, varant, taşıma senedi,

²⁹¹ YCGK, E.2013/397, K.2014/202, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 30.05.2019); Yıldırım, 133.

²⁹² Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 316; aynı yönde bkz. Faruk Erem, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt:1* (12. Baskı), Seçkin Kitabevi, Ankara 1984, 250; Faruk Erem, “Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin”, *AÜHFD*, 25(1-2), Mart- Nisan 1968, 11-33, 14; Demirbaş, 559; Öztürk, Erdem, 194.

²⁹³ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 315; Koca, Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 118; Özgenç, 213.

²⁹⁴ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 206; Taneri, 161; İtişgen, 53.

konşimento, hisse senedi, tahvil ve el yazılı vasiyetnamedir. Sayılan bu belgelerin, resmi belge hükmünde sayılması için, kendileri için kanunlarca öngörülen zorunlu unsurları taşımaları gerekir. Aksi takdirde yukarıda açıklandığı üzere bu belgeler diğer koşulların varlığı halinde özel belge sayılır.

TCK m. 210/1’de düzenlenen suçun konusunu oluşturan resmi belge hükmündeki belge kavramı çalışmanın ilk bölümünde açıklandığından, burada ilk bölümdeki bilgilere atıf yapmakla yetiniyoruz. Bu başlık altında suçun konusu hakkında özellik arzeden bazı hususlara değinilecektir.

Kural olarak emre veya hamiline yazılı kambiyo senedi, hisse senedi ve tahvil resmi belge hükmündedir. Bu belgeler üzerinde gerçekleştirilecek sahtecilik fiillerine TCK m. 210/1’in göndermesiyle TCK m. 204’te yer alan resmi belgede sahtecilik suçu hükümleri uygulanır. Ancak hamiline yazılı bonolar, hisse senedi veya tahvil, Devlet tarafından da çıkarılabilir. Bu durumda resmi belgede sahtecilikten ayrı olarak TCK m. 198’de düzenlenmiştir²⁹⁵. Bu düzenlemeye göre hamiline yazılı bono, hisse senedi veya tahvillerin Devlet tarafından düzenlenmesi halinde bu belgeler para ile eşdeğerdir. Bu durumda Devlet tarafından ihraç edilen hamiline yazılı bono, hisse senedi veya tahvil hakkında koşulları olduğu takdirde TCK m. 210/1 veya TCK m. 204 değil, TCK m. 197’de düzenlenen parada sahtecilik veya TCK m. 199’da yer alan kıymetli damgalarda sahtecilik suçu uygulama alanı bulur²⁹⁶.

Bono veya poliçenin şekil şartlarını tamamlamadan da dolaşıma çıkarılması mümkündür. Bu şekilde düzenlenen bonoya açık veya beyaz bono, poliçeye ise açık veya beyaz poliçe denir. Boş bırakılan unsurlar, daha önce yapılan anlaşmaya uygun olarak

²⁹⁵ TCK m. 198: “(1) Devlet tarafından ihraç edilip de hamiline yazılı bonolar, hisse senetleri, tahviller ve kuponlar, yetkili kurumlar tarafından çıkarılmış olup da kanunen tedavül eden senetler, tahviller ve evrak ile milli ziynet altınları, para hükmündedir.”.

²⁹⁶ TCK m. 197: “(1) Memlekette veya yabancı ülkelerde kanunen tedavülde bulunan parayı, sahte olarak üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya tedavüle koyan kişi, iki yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Sahte parayı bilerek kabul eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (3) Sahteliğini bilmeden kabul ettiği parayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”;

TCK m. 199: “(1) Kıymetli damgayı sahte olarak üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya tedavüle koyan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Sahte olarak üretilmiş kıymetli damgayı bilerek kabul eden kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (3) Sahteliğini bilmeden kabul ettiği kıymetli damgayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyan kişi, bir aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (4) Damgalı kağıtlar, damga ve posta pulları ve muayyen bir miktar vergi veya harcın ödendiğini belgelemek amacıyla kullanılan pullar, kıymetli damga sayılır.”.

doldurulduğu takdirde unsurları tam bir bono veya poliçe ortaya çıkar²⁹⁷. TCK m. 210 gerekçesine göre kambiyo senedi veya emtiayı temsil eden belge, imzalı, fakat boş olmak üzere dolaşıma çıkarılmış olabilir. Bu durumda belge vasfını kazanmaz. Böyle bir imzalı, fakat boş bir kâğıdı alan kişi, kendisine verilme amacının dışına çıkarak doldurduğunda TCK m. 209'da yer alan açığa imzanın kötüye kullanılması suçu söz konusu olur²⁹⁸. Yapılan anlaşmaya aykırı doldurulan emre veya hamiline yazılı kambiyo senedi veya emtiayı temsil eden belge sonradan farklı sahteciliklere konu olabilir. Böyle durumlarda da TCK m. 210'un göndermesiyle TCK m. 204 uygulama alanı bulur.

Kambiyo senetlerinde ele alınacak başka bir husus da zamanaşımıdır. Bono ve poliçede zamanaşımı TTK m. 749'da düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre poliçeden doğan istemlerin zamanaşımı borç altına giren kişilerin durumlarına göre farklılık gösterir. Poliçe veya bonoyu ciro yoluyla devreden cirantaların başka bir ciranta veya düzenleyen aleyhine istemleri, altı ay; poliçeyi elinde bulunduran hamilin diğer cirantalarla veya düzenleyene karşı istemleri, bir yıl; poliçeyi kabul edene karşı ileri sürülecek istemler, vade tarihinden üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar²⁹⁹.

Çekte zamanaşımı TTK m. 814'te düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre çekin hamilinin başvurma hakkı ibraz süresinin bitiminden itibaren üç yıldır. Çek

²⁹⁷ Saraç (Karahan, Arı, Bozgeyik, Ünal), 212-213.

²⁹⁸ Yargıtay, açığa imzanın kötüye kullanılmasının belgede sahtecilik suçu oluşturmadığı yönünde: “Sanığın, katılan tarafından açığa imzalanarak kendisine teminat olarak verilen boş senedi aralarındaki anlaşmaya aykırı olarak 16.400 TL bedelle doldurup kullandığının iddia olunması ve sanığın savunmasında atılı suçu kabul etmemesi karşısında, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 24/03/1989 gün ve 1988/1-1989/2 sayılı ilamında açıklandığı üzere; senedin anlaşmaya aykırı kullanıldığının yazılı delille ispatı zorunlu olup Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (Hukuk Muhakemeleri Kanunu) cevaz verdiği haller dışında iddianın yazılı delille ispatı gerekeceği cihetle; aralarındaki anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğuna dair yazılı delil olup olmadığı araştırılıp eylemin sübut bulması halinde TCK'nın 209/1. maddesinde düzenlenen “açığa imzanın kötüye kullanılması” suçunu oluşturduğu gözetilmeden eksik araştırma ve suç vasfında yanılgiya düşülerek özel belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması” şeklinde karar vermiştir. Y11CD, E.2017/12101, K.2017/8660, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 29.04.2019).

²⁹⁹ TTK m. 749: “(1) Poliçeyi kabul edene karşı ileri sürülecek poliçeden doğan istemler, vadenin geldiği tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. (2) Hamilin, cirantalarla düzenleyene karşı ileri süreceği istemler, süresinde çekilen protesto tarihinden veya senette “gidersiz iade olunacaktır” kaydı varsa vadenin dolduğu tarihten itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. (3) Bir cirantanın başka cirantalarla düzenleyen aleyhine ileri süreceği istemler, cirantanın poliçeyi ödediği veya poliçenin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar.” Zamanaşımı hakkında detaylı bilgi için bkz. Pulaşlı, 227 Vd.

borçlularından birinin diğerine karşı başvurma hakkı da yine üç yıllık zamanaşımı süresine tabidir³⁰⁰.

Bir kambiyo senedinin TCK m. 210/1 kapsamında resmi belge hükmünde sayılabilmesi için emre veya hamiline yazılı kambiyo senedi niteliğinde olması gerektir. Kambiyo senedi zamanaşımına uğradığı takdirde kambiyo senedinin niteliğinde bir değişiklik olup olmadığının ele alınması gerekir. Yargıtay, verdiği kararlarda zamanaşımına uğrayan kambiyo senedinin kambiyo senedi vasfını kaybedeceğini, bu belgenin ancak delil başlangıcı sayılacağını belirtmiştir³⁰¹: “*Dava zamanaşımına uğramış kambiyo senedine dayalı takibe yönelik itirazın iptaline ilişkindir. Dava konusu senette davacı lehtar, davalı ise keşideci sıfatı taşımaktadır. Ne var ki senet zamanaşımına uğramış olmakla kambiyo vasfını yitirmiş, taraflar arasındaki temel ilişki yönünden yazılı delil başlangıcı vasfına dönüşmüştür.*”³⁰².

³⁰⁰ TTK m. 814: “(1) Hamilin, cirantalarla düzenleyene ve diğer çek borçlularına karşı sahip olduğu başvurma hakları, ibraz süresinin bitiminden itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. (2) Çek borçlularından birinin diğerine karşı sahip olduğu başvurma hakları, bu çek borçlusunun çeki ödediği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.” Zamanaşımı hakkında detaylı bilgi için bkz. Pulaşlı, 345 Vd.

³⁰¹ Yargıtay 20. Hukuk Dairesi zamanaşımına uğrayan kambiyo senedinin kambiyo senedi niteliğini kaybettiği yönünde: “Somut olayda; davacının davalıya 10.000.-TL nakit para verdiğini, karşılığında davaya konu 10.01.2009 tanzim, 10.03.2009 vade tarihli 10.000.-TL bedelli bono aldığını, davalının borcunu ödemediğini belirterek, 10.000.-TL alacağını 10.03.2009 ödeme tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile davalıdan tahsiline karar verilmesi istemiyle dava açtığı anlaşılmaktadır. Tarafların tacir oldukları yönünde bir iddia bulunmadığı gibi, uyumsuzluğun kaynağının zamanaşımına uğramış bono olması, zamanaşımına uğrayan bonoların kambiyo senedi niteliğinde olmayıp, yazılı delil başlangıcı sayılması (HGK'nın 20.02.2008 gün ve 2008/3-159 E. - 2008/158 K. sayılı ilâmi), uyumsuzluğun 6100 sayılı HMK'nın 2. maddesi uyarınca genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.” şeklinde karar vermiştir. Y20HD, E.2018/451, K.2018/1441, karararama.yargitay.gov.tr (ET:29.03.2019).

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, zamanaşımına uğrayan çekin ve bononun kambiyo senedi niteliğini kaybettiği yönünde şu kararları vermiştir: “Mahkemece toplanan deliller ve dosya kapsamına göre; davaya konu çek zaman aşımına uğraması sebebiyle çek niteliğini kaybetmiş olsa da, çek hamilinin keşideciye karşı aralarında temel ilişki bulunmadığından T.T.K.'nın 644. maddesi gereğince sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak talepte bulunabileceği...” Y19HD, E.2012/4329, K.2012/9010, Hukukturk.com (ET: 22.03.2019).

“Mahkemece, iddia, cevap ve toplanan deliller doğrultusunda takibe konu edilen bononun zamanaşımına uğraması dolayısıyla takibin iptal edildiği, bononun kambiyo vasfını kaybettiğini, senet yazılı delil başlangıcı hükmünde olduğundan tanık dinlenebileceği, dinlenen tanık S. E.'ün davalıların murisleri olan H. K.'in davacıya borcu olduğunu ve bu borcu ödeyeceğini beyan ettiği, böylece davacının alacağının kanıtlandığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiş, hüküm davalılar vekilince temyiz edilmiştir.” Y19HD, E.20127012, K.2012/11237 Hukukturk.com (ET: 22.03.2019).

³⁰² Y19HD, E.2016/17318, K.2018/1926, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 01.04.2019). Zamanaşımına uğrayan poliçe ve bononun kambiyo senedi niteliğini kaybetmediğine ilişkin aksi görüş için bkz. Bozgeyik (Karahana, Arı, Saraç, Ünal), 305.

Yargıtay'ın yukarıda verilen kararında da belirttiği üzere zamanaşımına uğramış kambiyo senedi kambiyo senedi niteliğini kaybeder ve hukuk muhakemesinde delil başlangıcı sayılır. Bu sebeple zamanaşımına uğrayan kambiyo senetleri kambiyo senedi vasfını yitirdiğinden TCK m. 210/1'in konusunu oluşturan resmi belge hükmünde belge sayılmamalıdır. Dolayısıyla zamanaşımına uğrayan kambiyo senedi üzerinde yapılacak sahtecilikler hakkında, TCK m. 204'te yer alan resmi belgede sahtecilik suçu değil, koşulları olduğu takdirde TCK m. 207'de yer alan özel belgede sahtecilik suçu uygulama alanı bulabilir.

Emtiyayı temsil eden belgeler de TCK m. 210/1'e göre resmi belge hükmünde belgedir. Ancak bu belgelerin de resmi belge hükmünde sayılabilmesi için kambiyo senetlerinde olduğu gibi emre veya hamiline yazılı olması gerekip gerekmediği tartışmalıdır³⁰³. Katıldığımız görüşe göre resmi belge hükmünde sayılabilmesi için emre veya hamiline yazılı olma kambiyo senetleri için geçerli bir husustur. Bu sebeple gerek emtiayı temsil eden belgeler gerekse hisse senetleri nama yazılı olsalar dahi resmi belge hükmünde belge sayılır³⁰⁴. Örneğin nama yazılı hisse senetleri hakkında Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde resmi belgede sahtecilik suçundan yapılan yargılamanın temyiz incelemesinde Yargıtay 21. Ceza Dairesi de suç vasfı hakkında aksi bir değerlendirmede bulunmamıştır³⁰⁵.

Suçun konusu hakkında son değinilecek husus da tehlike suçu ve zarar suçu ayrımıdır. Suç işlenmesiyle birlikte suçun konusu olan şeyin tipik hareketten etkilenişine göre suçlar ikiye ayrılır: tehlike suçu ve zarar suçu³⁰⁶.

³⁰³ Emtiyayı temsil eden belgelerin resmi belge hükmünde sayılması için emre veya hamiline yazılı olması gerektiği hususunda bkz. Parlar, Hatipoğlu, 3124.

³⁰⁴ Tezcan, vd., 940-941.

³⁰⁵ “Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde daha az cezayı gerektiren hal olarak düzenlenen 5237 sayılı TCK'nun 211. maddesindeki hafifletici nedenin uygulanabilmesi için failin gerçek olan bir olayın kanıtlanmasını sağlamak amacıyla hareket etmiş olması gereklidir. Kanıtlanmak istenen olayın doğruluğu veya gerçekliği koşul olmayıp, failin iyi niyetle bu olayın doğruluğuna inanması yeterlidir. Sanık 'ün katılandan bir grup B grubu nama yazılı hisse senedini düzenlenen belgeye istinaden temlik aldığına ilişkin taraflar arasında bir ihtilaf bulunmamaktadır. Sanığın belirlenemeyen bir nedenle söz konusu hisseleri pay defterine kaydettirmemesi böyle bir hukuki ilişki bulunduğu gerçeğini değiştirmeyeceğinden, sanığın söz konusu hukuki ilişkiye dayalı olarak alacağı olduğu inancıyla suça konu 1.000.000 dolarlık senet düzenlediği anlaşılan somut olayda, suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 347. maddesinin (5237 sayılı TCK'nun 211. maddesinin) uygulanma koşulları olduğu halde, mahkemece yetersiz gerekçe ile bu konuda uygulama yapılmamış bulunması...” Y21CD, E.2015/10046, K.2015/3272, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 01.04.2019).

³⁰⁶ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 318; Önder, 175; Özgenç, 214; Öztürk, Erdem, 218

Zarar suçları, tipe uygun hareketin gerçekleştirilmesiyle birlikte suçun konusunun değer kaybına uğratıldığı suçlardır. Burada suçun konusunun uğradığı zarar parasal bir kayıp ya da çıkar kaybı, kötü sonuç veya ziyan şeklinde de ortaya çıkabilir³⁰⁷. Tehlike suçları ise tipe uygun hareketin gerçekleştirilmesiyle birlikte suçun konusunun tehlikeye sokulduğu suçtur³⁰⁸. Bu tür suçlarda kanun koyucu tarafından bazı hukuki değerler diğerlerinden daha etkili şekilde korunmak istenmiştir. Bu sebeple kanuni tanımda yer alan hareketlerin gerçekleştirilerek suçun konusunun zarar tehlikesine sokulması suçun oluşması bakımından yeterli sayılmış olup, ayrıca zararın meydana gelmesi aranmaz³⁰⁹.

Resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) işlenen sahtecilik fiiliyle birlikte suç oluşmakta, ayrıca suçun oluşması için bir zararın meydana gelmesi aranmadığından, bu suç soyut tehlike suçudur³¹⁰. Diğer yandan bu belgeler üzerinde işlenen sahtecilik suçu sebebiyle üçüncü kişilerin zarara uğraması da mümkündür. Dolayısıyla Resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) sahtecilik suçu zarar suçu olarak da işlenebilir³¹¹.

2.1.3.1.4. Fiil

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik yapılması durumunda TCK m. 204'te yer alan resmi belgede sahtecilik suçu söz konusu olduğundan, TCK m. 204'te ise bu suçu oluşturan fiiller olan: Sahte belge düzenlemek, gerçek belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek ve sahte belgeyi kullanmak bu suçun fiil unsurunu oluşturur. Bu suça ilişkin fiiller alternatif olarak sayılmıştır. Dolayısıyla resmi belge hükmünde belgelerde işlenen sahtecilik suçu seçimlik hareketli bir suçtur³¹².

Resmi belge hükmünde belgelerde kanuni tanımda yer alan alternatif sahtecilik fiillerinden birden fazlasının gerçekleşmesi söz konusu olabilir. Örneğin bir kişi sahte bir bono oluşturduktan sonra, bu bonoyu kullanabilir. Bu durumda bir sahtecilik suçu

³⁰⁷ Akbulut, 377; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 318; Koca, Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 120.

³⁰⁸ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 318; Koca, Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 120; Özgenç, 215; Öztürk, Erdem, 218.

³⁰⁹ Koca, Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 120; Özgenç, 215.

³¹⁰ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 206.

³¹¹ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 206.

³¹² Ünver, 97; Erdener Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara Mart 2018, 192.

oluşur³¹³. Ancak birden fazla seçimlik hareketin gerçekleştirilmesi, TCK m. 61'e göre somut cezanın belirlenmesinde dikkate alınır.

Suçun kanuni tanımında suçu oluşturan hareketlerin şekli hususunda bir özelleştirme yapılmamış olabilir. Bu şekilde bir suçun nasıl bir hareketle işleneceğinin belirtilmediği suçlar serbest hareketli suç olarak ifade edilir. Bazı suçlarda ise suçun hangi hareketlerle işlenebileceği gösterilmiş olabilir. Bu şekilde suçu oluşturan hareketlerin somutlaştırıldığı, ancak bu hareketlerin gerçekleştirilmesiyle suçun işlenebildiği suçlar bağlı hareketli suç olarak ifade edilir³¹⁴. Resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) sahtecilik suçunun kanunda nasıl işleneceği belirtilmiştir. Buna göre bu suç: Sahte belge düzenlemek, bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek, sahte bir belgeyi kullanmak fiilleriyle işlenebilir. Dolayısıyla resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) sahtecilik suçu bağlı hareketli bir suçtur.

Bazı suçlar kanuni tanımda yer alan hareketin gerçekleştirilmesiyle bir süre devam edebilir, yani süreklilik gösterebilir. Bu tür suçlar kesintisiz suç olarak ifade edilir³¹⁵. Diğer yandan bazı suçlar da kanuni tanımdaki hareketlerin gerçekleştirilmesiyle veya neticeli suçlarda neticenin tamamlanmasıyla biter. Bu tür suçlar ani suç olarak ifade edilir.³¹⁶ Resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) sahtecilik suçunda seçimlik hareketlerden sahte olarak düzenlenme veya başkalarını aldatacak şekilde değiştirilme ani suç niteliği gösterir³¹⁷. Çünkü resmi belge hükmünde belgenin düzenlenmesiyle veya başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesiyle suç tamamlanmış ve sona ermiştir. Bu suçun üçüncü seçimlik hareketi sahte belgeyi kullanmadır. Sahte belgenin kullanılmaya başlanmasıyla suç tamamlanmış olacağından kullanmanın belli bir süre olması suçun mütemadi olarak işlendiğini göstermediğinden bu seçimlik hareket de ani suç niteliğindedir³¹⁸. Örneğin, bir kişi sahte olduğunu bildiği emre yazılı bir bono ile icra takibinde bulunmasıyla suç tamamlanmış olur. İcra takibi süresince suç devam etmez.

Suç tipiyle birlikte toplum düzeninin bozulmaması için yasaklanan emredici bir norma aykırı davranılması suretiyle işlenen suçlar icrai suç olarak ifade edilir. Diğer

³¹³ Uğur Alacakaptan, *Suçun Unsurları*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1975, 47.

³¹⁴ Alacakaptan, 46-47; Öztürk, Erdem, 202; Demirbaş, 232-233.

³¹⁵ Alacakaptan, 51-52; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 125; Özgenç, 183-184.

³¹⁶ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 268.

³¹⁷ Sedat Şan, "Resmi Belgede Sahtecilik, Terazi Hukuk Dergisi", 10(107), Temmuz 2015, 94-105, 101.

³¹⁸ Şan, 101.

yandan suç tipinin belli bir hareketin yapılmasını emrettiği durumda bu hareketin yapılmamasıyla işlenen suçlar ihmalî suç olarak ifade edilir³¹⁹. Resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) sahtecilik suçuyla sahte belge düzenleme, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme ve sahte belgeyi kullanma yasaklanmıştır. Dolayısıyla yasaklanan bu fiillerin gerçekleştirilmesiyle birlikte söz konusu suç oluşmuş olur. Yani resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) sahtecilik suçu, icrai bir suçtur.

2.1.3.1.4.1. Resmi Belge Hükmünde Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun ilk seçimlik hareketi sahte resmi belge hükmünde belge düzenlemedir. Bu husus TCK m. 210/1 uyarınca TCK m. 204'te: *“Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen kişi İki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”* şeklinde düzenlenmiştir.

765 sayılı TCK'nin 339. maddesinde yer alan sahte belge düzenlemeyi daha dar ve özel şekilde anlamak gerektiğinden sahte belge düzenlemenin *“taklit”* olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir. Taklitten bahsedebilmek için de taklit edilebilecek bir belgenin varlığı gerekir. Gerçek bir belgenin varlığına dokunulmadan taklit edilmesi 765 sayılı TCK'de yer alan sahte senet tanzim etme fiilini oluşturacağı belirtilmiştir³²⁰. Ancak sahte belge, daha önce var olan belgenin taklit edilmesi yoluyla işlenebileceği gibi, daha önce gerçek bir belge bulunmadan tamamen sahte bir belge düzenlemek şeklinde de işlenebilir³²¹.

Resmi belge hükmünde belgelerin sahte olarak düzenlenmesi ilk olarak *“taklit”* şeklinde ortaya çıkar³²². Resmi belge hükmünde belgenin taklit edilebilmesi için daha önceden mevcut olan bir resmi belge hükmünde belge olması gerekir. Bu belgenin aslına dokunulmaksızın, düzenleyen kişiden farklı bir kişi tarafından taklit edilmesiyle resmi

³¹⁹ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 258-259; Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C:2*, Beta yayınevi, İstanbul Ekim 1999, 376-377; Ayhan Önder, “Ceza Hukuku Dersleri” Filiz Kitabevi, İstanbul 1992, 172; Veli Özer Özbek, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (6.baskı), Seçkin yayınevi, Ankara Eylül 2015, 232; Demirbaş, 235-236.

³²⁰ Erman, Özek, 408.

³²¹ Güngör, 82.

³²² Erman, Özek, 408; Taneri, 234; M. Yasin Arslan, *Türk Ceza Kanunu'ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları*, *Ankara Barosu Dergisi*, (2), 2015, 147-172, 165.

belge hükmünde belge sahte olarak düzenlenmiş olur³²³. Düzenleyen kişi tarafından belge taklit de edildiğinde, yeni ve başka bir resmi belge hükmünde belge düzenlenmiş olacağından taklit yoluyla sahte belge düzenlemeden bahsedilemez. Yine taklitten bahsedebilmek için, asıl belgenin bire bir taklit edilen sahte belgede yansıtılması gerekir. Bir takım hususlar sahte belge üzerine farklı aktarılmışsa bu durumda artık taklit değil, tamamen sahte belge düzenleme söz konusu olur. Örneğin, bir işyerinde odayı temizlemek için giren temizlikçi, masanın üzerinde duran hamiline yazılı çeki düzenleyen imzasını ve çek üzerinde yazan bedeli bire bir taklit etmesi durumunda resmi belge hükmünde bir belgeyi taklit yoluyla sahte olarak düzenlendiğinden, TCK m.210/1 uyarınca TCK m.204'te yer alan resmi belge de sahtecilik suçundan sorumlu olur.

Resmi belge hükmünde belgelerin sahte olarak düzenlenmesi daha önce mevcut olmayan belgenin tamamen sahte olarak düzenlenmesi şeklinde de işlenebilir³²⁴. Belgenin unsurlarından biri de yukarıda açıklandığı üzere, içeriğinde bulunan irade beyanının izafe edileceği kişinin belli veya belirlenebilir olmasıdır. O halde bir resmi belge hükmünde belgeyi düzenleyen kişi, belge üzerinde yanlış veya tamamen uydurma bir kişi gösterilmesi durumunda resmi belge hükmünde belge sahte olarak düzenlenmiştir. Örneğin, A kişinin, düzenlediği bonoya B kişinin ismini yazıp imzalaması durumunda sahte resmi belge hükmünde belge düzenlemiş olur. Ancak resmi belge hükmünde bir belgede düzenleyen kısımda yer alan ismin yanlış olmasına rağmen bu belgenin kim tarafından düzenlendiği şüphesiz anlaşılabildiğinden bahisle, resmi belge hükmünde belgenin düzenleyicisi belli olduğundan resmi belge hükmünde belgenin sahte olarak düzenlenmediği hususunda Yargıtay 11. Ceza Dairesi: “*Sanığın katılanın işyerinden alışveriş yapıp borcuna karşılık katılana suça konu sebedi verdiği ve senette sanığın “Fikri Yaramaz” olan ad ve soyadının “Fikret Yılmaz” olarak yazılmasından ibaret olayda; sanığın ifadesinde senet altındaki imzanın kendisine ait olduğunu beyan etmesi, adresinin doğru olması, borcu kabul edip herhangi bir itirazda bulunmaması karşısında; herhangi bir sahtecilik eylemi bulunmadığından tebliğnamadaki düşünceye iştirak olunmamıştır.*”³²⁵ şeklinde karar vermiştir.

³²³ Erman, Özek, 408.

³²⁴ Taneri, 234; İtişgen, 54; Koca, Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 726.

³²⁵ Y11CD, E.2009/16512, K.2012/1149, (Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 169).

Resmi belge hükmünde belgenin sahte olarak düzenlenmesi, resmi belge hükmünde belgenin düzenleyeni doğru olduğu halde içeriğinin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi şeklinde de olabilir³²⁶. Örneğin, gemi ile taşınan bir ürün hakkında ilgililer tarafından düzenlenecek konşimentoda taşınan ürün yerine farklı ürün gösterilmesi durumunda, resmi belge hükmünde olan konşimento sahte olarak düzenlenmiş olur.

Gerçek kişi veya tüzel kişi adına verilen temsil yetkisi çerçevesinde bir başkasının adına resmi belge hükmünde belge düzenlenebilir³²⁷. Ancak temsile yetkili olmadan veya kendisine verilen temsil yetkisini aşarak, başkası adına resmi belge hükmünde belge düzenlenmesi durumunda bu belge sahte olarak düzenlenmiştir³²⁸.

Yukarıda açıklandığı üzere bir kısım resmi belge hükmünde belge unsurları eksik olarak tedavüle çıkarılabilir. Yargıtay tarafından bu şekilde oluşturulan kâğıdın belge niteliğine sahip olmadığından sahtecilik suçu oluşmadığı hususunda: “*sanıklar savunmalarında, katılana olan borçları nedeniyle katılanın bazı kağıtlar getirip kendilerine imzalatıldığını, katılanın ise suça konu bonoyu boş şekilde imzalı olarak kardeşi olan sanık ...’nin getirerek verdiğini beyan etmeleri karşısında; keşideci imzası dışında diğer yerleri boş olarak katılana verilen bononun bu haliyle herhangi bir borç doğurmayacağı ve belge olarak nitelendirilemeyeceği için resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı dikkate alınmadan, sanıkların beraati yerine mahkumiyetlerine hükmolunması...*” şeklinde ifade edilmiştir³²⁹. Bu belgenin daha önce yapılmış olan anlaşmaya aykırı olarak doldurulması durumunda TCK m. 209’da yer alan açığa imzanın kötüye kullanılması suçu söz konusu olur. Yine bankalar tarafından basılan çek yaprakları da daha sonra kullanılmak üzere önceden imzalanmış olabilir. Bu tür çek yapraklarını her nasılsa eline geçiren kişinin bedel kısmını doldurması durumunda koşulları oluştuğu takdirde TCK m. 209 açığa imzanın kötüye kullanılması suçu oluşabilir. Ancak bu tür çek yapraklarının imzasız olarak ele geçirilip bedel ve düzenleyen kısımlarıyla beraber sahte olarak düzenlenmesi durumunda TCK m. 210 uyarınca resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu söz konusu olur.

³²⁶ Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 728.

³²⁷ Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 727-728.

³²⁸ Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 727-728.

³²⁹ Y11CD, E.2017/11436, K.2019/3683 (karararama.yargitay.gov.tr ET: 22.08.2019).

TCK m. 210/1'e göre emre veya hamiline yazılı kambiyo senetleri resmi belge hükmünde belge olarak ifade edilir. Buna göre genel olarak resmi belge niteliği taşımayan nama yazılı kambiyo senetleri özel belge niteliğindedir. Nama yazılı bir kambiyo senedi üzerinde değişiklikler yapılarak emre veya hamiline yazılı kambiyo senedine dönüştürülebilir. Böylece belgenin niteliği değişir. Kambiyo senedinin niteliğinin değişmesi konusunda daha önce verilen Yargıtay 15. Ceza dairesinin³³⁰: “ *Sanığın, müşteki ile aralarındaki sözleşme uyarınca düzenlenen ve bu sözleşmenin eki niteliğindeki suça konu bonoların üst kısımlarına elle yazılan “teminat senedi olup tahsile verilemez” kaydının bulunduğu bölümü keserek nama yazılı senedi emre yazılı senet haline getirip icra takibine koyduğunun iddia ve kabul olunması karşısında, suça konu senedin yasal unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmaması nedeniyle sahtecilik suçunun oluşmadığı, senedin teminat amacıyla olsun olmasın verildiği lehtar olan sanık tarafından icra takibine konu edilmesinin borçlu ve sözleşmenin tarafı olan katılan tarafından her zaman sözleşmeye aykırılık ileri sürülerek borca itiraz konusu yapılabileceği gözetildiğinde dolandırıcılık suçun unsurları itibariyle de oluşmadığı gözetilmeden sanığın beraatı yerine yazılı şekilde hüküm kurulması*” şeklindeki kararında sahtecilik suçunun oluşmadığı ifade edilmiştir. Söz konusu kararda bononun unsurlarında herhangi bir sahtecilik yapılmadığından bahisle sahtecilik suçunun oluşmadığı ifade edilmektedir.

Zamanaşımına uğrayan kambiyo senedinin bu vasfını yitireceği ve bu belgenin özel belge niteliğinde olacağı yukarıda açıklanmıştır. Zamanaşımına uğrayan emre veya hamiline kambiyo senedinin tarih kısmında yapılacak sahtecilikle bu senede zamanaşımına uğramamış görüntüsü verilebilir. Bu durumda özel belge niteliğinde olan bir belge üzerinde sahtecilik yapılarak resmi belge hükmünde belge oluşturulduğundan belgenin niteliği değiştirilmiş olur. Dolayısıyla zamanaşımına uğramış emre veya hamiline yazılı kambiyo senedinin tarihinde sahtecilik yapılarak zamanaşımına uğramamış görüntüsü verilmesi durumunda da resmi belge hükmünde belgenin sahte olarak düzenlenmesi söz konusu olur.

Resmi belge hükmünde belgenin tamamı değil, sadece bir kısmı sahte olarak düzenlenmiş olabilir. Resmi belge hükmünde belgenin kısmen sahte olarak düzenlenmesi

³³⁰ Y15CD, E.2012/10020, K.2014/3853, karararama.yargitay.gov.tr (ET: 29.03.2019).

durumunda da sahte olarak belge düzenleme suretiyle sahtecilik suçu oluşur³³¹. Resmi belge hükmünde belgenin kısmen sahte olarak düzenlenebilmesi için ise ortada bir resmi belge hükmünde belge olması gerekir. Fail, bu belgenin varlığına zarar vermez, ancak bu belgeye yeni hüküm veya hükümler ekleyerek kısmen sahte olarak düzenler³³².

Emre yazılı kambiyo senetleri ciro ve zilyetliğin devriyle devredilir³³³. Emre yazılı bir kambiyo senedi düzenlendikten sonra senedin arkasına gerçeğe aykırı bir ciro eklenmesi söz konusu olabilir. Örneğin, bir kişi yolda yürürken bulduğu emre yazılı bononun arkasına sahte olarak kendisine ciro edilmiş gibi gösterebilir. Bu durumda ortada daha önceden resmi belge hükmünde bir belge bulunmakta ve bu belgenin varlığına zarar verilmeden yeni bir ciro yapılmaktadır. Dolayısıyla bu resmi belge hükmünde belge kısmen sahte olarak düzenlenir³³⁴. Aynı şekilde emre yazılı kambiyo senedine gerçeğe aykırı olarak ciro edilmiş alonj eklenmesi durumunda da resmi belge hükmünde belgenin kısmen düzenlenmesi söz konusudur.

Poliçede, düzenleyen, muhatap ve lehtar olmak üzere üçlü bir ilişki mevcuttur. Poliçeyi düzenleyen kişi, muhatap tarafından lehtara ödeme yapılması emri verir³³⁵. Muhatap ise poliçeyi kabul etmesiyle birlikte poliçenin asıl borçlusu haline gelir. Ancak muhatap poliçeyi kabul etmeyebilir. Bu durumda poliçeyi elinde bulunduran kişi poliçede belirtilen vadeden önce düzenleyen veya diğer poliçe borçlularına başvurabilir³³⁶. Poliçe düzenleyen bir kişinin düzenleyen olarak kendi imzasını atıp muhatap yerine yanlış veya tamamen uydurma bir isim yazması söz konusu olabilir. Ancak poliçede imzaların bağımsızlığı ilkesince muhatapın tamamen uydurma bir isim olması diğer imzaları veya

³³¹TCK m. 204 gerekçesi: “Birinci seçimlik hareket, resmi belgeyi sahte olarak düzenlemektir... Birinci ve ikinci seçimlik hareketle bağlantılı olarak belirtilmek gerekir ki; sahteciliğin, belgenin üzerindeki bilgilerin bir kısmına veya tamamına ilişkin olmasının, suçun oluşması açısından bir önemi bulunmamaktadır.”.

³³² Erman, Özek, 409; Şan, 95.

³³³ Pulaşlı, 62; Bozer, Göle 33.

³³⁴ Erman, Özek, 413; Belgenin içeriği değiştirilmeden yeni hüküm eklenmesi, kısmen sahte belge düzenleme olacağı hususunda bkz. Güngör, 84; Yargıtay verdiği bir kararında ciro üzerinde sahteciliğin resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu hususunu : “Sanığın katılanın bilgi ve rızası olmadan katılanı borçlu, kendisini alacaklı gösterdiği bonoları, ciro ederek piyasaya sürmek suretiyle atılı resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği iddia ve kabul edilen kamu davasında” şeklinde ifade etmiştir. Y11CD, E.2017/6975, K.2019/3597 (karararama.yargitay.gov.tr ET: 22.08.2019).

³³⁵ Pulaşlı, 127.

³³⁶ Pulaşlı 151-164; TTK m. 713/2: “Hamil; a) Kabulden tamamen veya kısmen kaçınılmış, b) Poliçeyi kabul etmiş olsun olmasın, muhatap iflas etmiş veya bir ilamla ispatlanmamış olsa da sadece ödemelerini tatil etmiş veya aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmış veya c) Kabul için arz edilmesi menedilen bir poliçenin düzenleyeni iflas etmiş, olursa vadenin gelmesinden önce de aynı başvurma hakkını haizdir.”.

poliçenin geçerliliğini etkilemez³³⁷. Poliçede bu şekilde muhatabın yanlış veya tamamen uydurma bir kişi gösterilmesi durumunda, ilk bakışta resmi belge hükmünde belgenin kısmen sahte olarak düzenlenmesi düşünülebilir. Poliçede muhatabın yanlış veya tamamen uydurma bir isim gösterilmesi poliçenin geçerliliğini etkilemediğinden, ayrıca lehtar veya ciro yoluyla kendisine devredilen hamil, poliçe muhatap tarafından kabul edilmese dahi düzenleyene veya diğer poliçe borçlularına başvurabilir. Bu nedenlerle poliçede muhatabın yanlış veya tamamen uydurma bir isim gösterilmesinin resmi belge hükmünde belgenin kısmen düzenlenmesi fiilini oluşturmadığı düşüncesindeyiz.

Bu konuda ele alınacak son husus da tamamen veya kısmen sahte olarak düzenlenen resmi belge hükmünde belgenin resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun konusunu oluşturabilmesi için yapılan sahteciliğin aldatma kabiliyetine sahip olması gerekir. Aldatma kabiliyeti yukarıda açıklandığından, yukarıdaki açıklamalara atıf yapmaktayız.

2.1.3.1.4.2. Resmi Belge Hükmünde Belgenin Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirilmesi

Resmi belgenin değiştirilmesi, 765 sayılı TCK'de resmi belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketi olarak *“tağyir ve tahrif”* şeklinde ifade edilmiştir³³⁸. Sözlük anlamıyla tağyir: *“Bir şeyin aslını bozma, değiştirme”*, tahrif ise: *“Değiştirme, başkalaştırma”* anlamına gelir³³⁹.

5237 sayılı TCK'de bu husus m. 204/1'de: *“...gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren...”* şeklinde resmi belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketi olarak düzenlenmiştir. Resmi belge hükmünde belgeler hakkında da söz konusu seçimlik hareket tatbik edilir. Konumuzu oluşturan sahtecilik suçunun ikinci seçimlik hareketi olan resmi belge hükmünde belgelerin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesiyle gerçek bir belge üzerinde değişiklik yapmaya yetkili olmayan kişiler

³³⁷ Pulaşlı, 135; TTK m. 677: *“(1) Bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kişilerin imzasını, sahte imzaları, hayali kişilerin imzalarını veya imzalayan ya da adlarına imzalanmış olan kişileri herhangi bir sebeple bağlamayan imzaları içerirse, diğer imzaların geçerliliği bundan etkilenmez.”*

³³⁸ 765 sayılı TCK m. 339: *“... veya hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eyler ve bundan dolayı umumi ve hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkûm olur.”*

³³⁹ <http://www.tdk.gov.tr> (ET: 06.05.2019).

tarafından değişiklik yapılarak, bu belgenin baştan itibaren değişiklik yapıldığı şekliyle düzenlendiği izlenimi oluşturulur³⁴⁰.

Bir resmi belge hükmünde belge üzerinde değişiklik yapılabilmesi için öncelikle ortada gerçek bir belge olması gerekir. Kanun tarafından sahte belgeler korunmadığından dolayı sahte olan bir belge üzerinde değişiklik yapılması bu suçu oluşturmaz. Ancak burada dikkat edilmelidir ki bir resmi belge hükmünde belge sahte olsa da sonradan geçerli bir belge haline gelebilir. Böyle bir belge üzerinde yapılan değişiklikler de sahtecilik suçunu oluşturur³⁴¹. Örneğin, sahte bir emre yazılı çek düzenlenip tedavüle çıkarıldıktan sonra bu çek üzerinde gerçek bir ciro yapılmış olabilir. Böyle bir cironun yapılmasıyla ciro yapan kişi söz konusu çekte yazan bedel ile borç altına girmiş olur. Ortada her ne kadar sahte bir çek bulunsun da yapılan ciro ile gerçek bir borç ilişkisi doğmuştur. Dolayısıyla böyle bir çek üzerinde yapılacak değişiklikler sahtecilik suçunu oluşturur³⁴².

Bir resmi belge hükmünde belgenin bütünlüğü ihlal edilmeden eksikliklerin giderilmesi amacıyla maddi hataların düzeltilmesi, bu belgenin değiştirilmesi anlamına gelmez. Ancak bu belge üzerinde yapılan değişikliklerin belgenin anlamını değiştirmesi durumunda, resmi belge hükmünde belgede sahtecilik söz konusu olabilir³⁴³.

Sahtecilik suçunu oluşturacak şekilde resmi belge hükmünde belgede değişikliğin, bu belgenin delil teşkil eden kısımlarında meydana gelmesi gerekir. Örneğin bir hakkın kazanımı veya devri hususlarında değişiklik yapılması gibi. Aksi takdirde belgede sahtecilikten söz edilemez³⁴⁴.

Resmi belge hükmünde belgede yapılacak değişikliğin, bu belgenin metni üzerinde yapılması gerekir. Yoksa resmi belge hükmünde belgenin metni üzerinde değişiklik yapılmayıp, bu belgenin altına veya arkasına birtakım eklemeler ile sahtecilik suçu işlense de bu husus resmi belgenin değiştirilmesi seçimlik hareketi değil, şartların bulunması durumunda kısmen sahte belge düzenlenmesi seçimlik hareketini oluşturur³⁴⁵.

³⁴⁰ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 689.

³⁴¹ Erman, Özek, 411. İbrahim Uyar, "Kambiyo Senetlerinde Sahtekarlık Suçları", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 1992, 40 (<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/20125.pdf> ET:22.08.2019).

³⁴² Erman, Özek, 411.

³⁴³ Güngör, 85; Taneri, 236.

³⁴⁴ Ekinci, 466.

³⁴⁵ Erman, Özek, 413; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 183; aynı yönde bkz. Güngör, 84.

Örneğin, gerçek olarak düzenlenip tedavüle çıkarılan çekin metninde değişiklik yapılmayıp bu çekin arkasına veya bu çeke ait alonj üzerine sahte ciro yapılması durumunda resmi belge hükmünde belgenin değiştirilmesi değil, kısmen sahte olarak düzenlenmesi söz konusudur³⁴⁶. Ancak çekin arkasından veya çeke ait alonjda yer alan bir cironun değiştirilmesi durumunda resmi belge hükmünde belgenin değiştirilmesi söz konusu olur.

Resmi belge hükmünde belgeyi düzenleyen kişinin bu belge üzerinde değişiklik yapması durumunda sahtecilik suçunun oluşup oluşmayacağının değerlendirilmesi gerekir. Bu hususta öğretide yapılan bir ayrıma göre düzenlenen resmi belge hükmünde belge, düzenleyen hâkimiyet alanında kaldığı sürece yaptığı değişiklikler sahtecilik suçu oluşturmaz, fakat düzenleyen kişinin bu belge üzerindeki tasarruf yetkisi sona erdikten sonra düzenlediği belge üzerinde yaptığı değişiklikler sahtecilik suçunu oluşturur³⁴⁷. Ancak bu durumda düzenleyen bu belgeyi kullanmasıyla tasarruf yetkisinden çıkacağından belgenin değiştirilmesiyle işlenen sahtecilik suçunun alanı daraltılmış olur. Ayrıca bu ayrım belge düzenleyen elinde bulunduğu sürece yaptığı değişikliklere ceza verilmeyeceği sonucunu doğurur³⁴⁸. Bu sebeple bizim de katıldığımız görüşe göre resmi belge hükmünde belge üzerinde sahtecilik suçu kapsamında yapılacak değişiklikler, üçüncü bir kişi tarafından yapılabileceği gibi söz konusu belgeyi düzenleyen kişi tarafından da yapılabilir. Ancak bu konuda iki hususa dikkat edilmesi gerekir. İlk olarak söz konusu belgenin değişiklikten önce tamamlanmış olması gerekir. Yoksa henüz tamamlanmamış bir resmi belge hükmünde belge üzerinde, belge tamamlanmadan hukuki sonuç doğurmaya başlamayacağından, düzenleyen, bu belge tamamlanıncaya kadar değişiklik yapabilir³⁴⁹. İkinci olarak da yukarıda bahsedildiği üzere yapılan bu değişikliğin maddi hata niteliğinde olmaması gerekir.

Resmi belge hükmünde belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ilk olarak bu belgenin içeriğinin silmesi veya çeşitli kimyevi usullerle değişiklik yapılması şeklinde ortaya çıkabilir³⁵⁰. Örneğin, anlamı olumsuz yapmak veya rakamları değiştirmek gibi. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus söz konusu yöntemler ile resmi belge

³⁴⁶ Erman, Özek, 413.

³⁴⁷ Erman, Özek, 411; Atalan, 539.

³⁴⁸ Erman, Özek, 411.

³⁴⁹ Güngör, 85-86.

³⁵⁰ Erman, *Müsterek unsurlar*, 170-173; Uyar, 40.

hükmünde belgenin anlamının tamamı veya bir kısmı gizleniyorsa, bu durumda belgenin değiştirilmesi suretiyle belgede sahtecilik değil, belgenin bozulması veya yok edilmesi söz konusu olur³⁵¹.

Resmi belge hükmünde belgelerin değiştirilmesi yoluyla sahtecilik, bu belgenin metnine hukuki anlamını değiştirecek ilaveler yapmak şeklinde de olabilir³⁵². Resmi belge hükmünde belgenin metninde değişiklik yapılmadan bir takım ilaveler yapılması yukarıda da açıklandığı üzere, resmi belge hükmünde belgenin kısmen sahte olarak düzenlenmesi yoluyla sahtecilik suçunu vücut verir.

Değişiklik, resmi belge hükmünde belgenin içeriğine değil, kimliğine ilişkin de olabilir³⁵³. Bu durumda resmi belge hükmünde belgeyi düzenleyen kişinin ismi veya imzasında sahtecilik yapılması söz konusudur. Sahte resmi belge düzenlemekten farklı olarak burada geçerli bir resmi belge hükmünde belge vardır. Yine bu belge üzerinde düzenleyene ait imza ve isim mevcuttur.

Değiştirme yoluyla yapılacak diğer bir sahtecilik de resmi belge hükmünde belgenin tarihine ilişkin sahteciliktir³⁵⁴. Bu açıdan resmi belge hükmünde belgenin düzenleme tarihinin değiştirilmesi yoluyla sahtecilik yapılabileceği gibi, mevcut olduğu takdirde ödeme tarihinin değiştirilmesi yoluyla da sahtecilik yapılabilir. Ancak burada dikkat edilmelidir ki resmi belge hükmünde belgenin değiştirilmesi yoluyla sahtecilik yapılabilmesi için öncelikle gerçek bir resmi belge hükmünde belge olması gerekir. Yukarıda açıklandığı üzere zamanaşımına uğrayan kambyo senedi kambyo senedi vasfını kaybeder. Dolayısıyla bu belgeye kambyo senedi vasfının yeniden kazandırılması için düzenleme tarihinde yapılacak değişiklik, ortada kambyo senedi vasfında bir belge olmadığından resmi belge hükmünde belgenin değiştirilmesi kapsamında değil, sahte olarak düzenlenmesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

Daha önce üzerinde değişiklik yapılan bir resmi belge hükmünde belge üzerinde tekrar değişiklik yapılmasının cezalandırılması da söz konusu olabilir. Bu durumda yapılan değişiklik, daha önce değişiklik yapılan kısma değil, düzenlendiği şekliyle

³⁵¹ Erman, Özek, 414.

³⁵² Erman, *Müşterek unsurlar*, 173.

³⁵³ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 184; Uyar, 40.

³⁵⁴ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 184; Uyar, 40.

mevcut olan kısma yönelik olmalıdır³⁵⁵. Örneğin, bir kişi bono üzerindeki bedelde değişiklik yaparak resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu işledikten sonra, aynı bonoda yer alan düzenleme tarihini değiştirerek aynı belge üzerinde ikinci kez resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu işlemiş olur.

Öğretide gerçek bir belgenin delil içeriğini bu belgeye yeniden kazandırmak için yapılacak değişikliklerle esasen sahte bir belge oluşturulmadığından, bu durumun suç teşkil etmeyeceği ifade edilir³⁵⁶.

Resmi belge hükmünde belgenin değiştirilmesi yoluyla işlenen sahtecilik suçunda son değinilecek husus da madde metninde belirtildiği üzere resmi belge hükmünde belge üzerinde yapılacak değişikliğin başkalarını aldatacak nitelikte olması, yani bu değişikliğin aldatma kabiliyetine sahip olması gerektiğidir. Aldatma kabiliyeti konusunda yukarıda yaptığımız açıklamalar burası için de geçerlidir.

2.1.3.1.4.3. Sahte Resmi Belge Hükmünde Belgenin Kullanılması

Sahte resmi belge kullanma 765 sayılı TCK'nin 346. maddesinde resmi belgede sahtecilik suçundan ayrı bir suç olarak: *“Bir kimse sahtekârlık cürmünden ortaklığı olmaksızın sahte bir varakayı bilerek kullanır veya onunla menfaat temin eylerse mezkûr varaka resmi evraktan ise 343 ve hususi evraktan ise 345 inci maddelere tevfi kan ceza görür”* şeklinde düzenlenmiştir.

765 sayılı TCK'de resmi belgede sahtecilik suçuna iştirak eden kişinin eylemi aynı kanunun 339. maddesine göre cezalandırıldığından, aynı kanunun 346. maddesi uyarınca failin sahte resmi belgeyi kullanmak suçundan cezalandırılabilmesi için, resmi belgede sahtecilik suçuna iştirak etmemesi gerektiği madde metninde belirtilmiştir³⁵⁷. Yine sahte belge kullanma suçu söz konusu kanunda düzenlenirken özel belge ve resmi belge ayrımı yapılmamıştır³⁵⁸.

5237 sayılı TCK'de ise sahte özel belge ve resmi belgeyi kullanma ayrı ayrı düzenlenmiştir. Sahte özel belgeyi kullanma 207/2'de düzenlenmiştir. Sahte resmi

³⁵⁵ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 186.

³⁵⁶ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 187.

³⁵⁷ Gökçen, 109.

³⁵⁸ Taşdemir, 272.

belgeyi kullanma ise m. 204/1'de resmi belgede sahtecilik suçunun üçüncü seçimlik hareketi olarak düzenlemiştir. Dolayısıyla (TCK m.210/1) resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun üçüncü seçimlik hareketi de sahte resmi belge hükmünde belgeyi kullanmadır.

Sahte resmi belge hükmünde belgenin kullanılması suretiyle sahtecilik suçunda eski kanun döneminde olduğu gibi failin, kullanılan sahte resmi belge hükmünde belgenin düzenlenmesi veya değiştirilmesine iştirak etmemesi, yani kullanılacak belge açısından sahtecilik fiiline iştirak etmemiş olması gerektiği ifade edilmiştir³⁵⁹. Ancak, eski kanun döneminde failin sahtecilik fiillerine iştirak etmemiş olması kanunda açıkça yazmaktaydı. 5237 sayılı Kanunda ise bu husus madde metninden çıkarılmıştır. Bu sebeple düşüncemize göre daha önce sahteciliğine iştirakte bulunduğu sahte resmi belge hükmünde belgeyi kullanan fail, sahte belge kullanma suçundan cezalandırılabilir. Bu konuda failin iştirak statüsünün değerlendirilmesi gerekir. Eğer fail, resmi belge hükmünde belge üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiiline şerik olarak katılıp daha sonra sahte olan bu belgeyi kullanmışsa failliğin şerikliğe önceliği ilkesi³⁶⁰ gereği sahte resmi belge hükmünde belge kullanma suretiyle sahtecilikten dolayı fail olarak cezalandırılır. Diğer yandan fail hem resmi belge hükmünde belgeyi sahte olarak düzenlemiş hem de bu sahte belgeyi kullanmış olabilir. Bu durumda ise faile, resmi belge hükmünde belgede sahtecilikten dolayı tek ceza verilir. Çünkü resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu seçimlik hareketli bir suç olduğundan failin söz konusu seçimlik hareketlerden birini yapmasıyla suç tamamlanır. Bu seçimlik hareketlerin birden fazlasının gerçekleştirilmesi durumunda bir resmi belge hükmünde sahtecilik suçu oluşur³⁶¹.

Sahte resmi belge hükmünde belgenin kullanılması suretiyle sahtecilik suçunda kullanılacak sahte belge baştan itibaren sahte olarak düzenlenebileceği gibi, gerçek olarak düzenlenen belge üzerinde değişiklik yapılmış da olabilir. Bu şekilde oluşturulan sahte belge, kasten oluşturulabileceği gibi dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak da

³⁵⁹ Güngör, 86; Şan, “Resmi Belgede Sahtecilik”, 98.

³⁶⁰ Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 301; Şan, “Resmi Belgede Sahtecilik”, 98.

³⁶¹ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 193.

oluşturulmuş olabilir³⁶². Burada önemli olan kullanacak kişi bu belgenin sahte olduğunu bilmeli³⁶³ veya en azından öngörmelidir³⁶⁴.

Kullanma suretiyle sahtecilik suçu işlenebilmesi için kullanmanın, mevzuat tarafından zorunlu görülen hallerde sahte belgenin amacına uygun bir şekilde işleme konulması veya ibraz edilmesidir³⁶⁵. Örneğin, sahte olduğu bilinen bir bononun icra takibine başlanması için icra dairesine takip talebinde bulunulması veya sahte vasiyetnamenin delil olarak mahkemeye sunulması kullanma olarak değerlendirilir. Ancak saklanmak üzere notere bırakılması durumunda bir kullanma söz konusu değildir³⁶⁶. Yine mevzuat tarafından bir işlemin tesisi için gerekli görülmemesine rağmen sahte belge ibraz edilmesi durumunda söz konusu sahte belge olmasaydı dahi işlem yapılacağından, kullanma söz konusu değildir³⁶⁷.

Sahte resmi belge hükmünde belgenin kullanılmasında bir başka kişi tarafından bu sahte belgenin algılanmış veya görülmüş olması zorunlu olmayıp, ulaşılabilir hale getirilmesi yeterlidir³⁶⁸. Örneğin, sahte belgenin delil olarak mahkemeye sunulmasıyla, yani mahkeme için ulaşılabilir, kullanılabilir duruma getirilmesiyle sahte belge kullanılmış olur³⁶⁹. Suçun oluşması için ayrıca mahkemenin bu belgeyi incelemesi veya hükme esas alması önemli değildir.

Kullanmaya konu olacak belge, kısmen sahte olarak düzenlenmiş veya sonradan üzerinde değişiklik yapılmış olabilir. Bu durumlarda sahte belge kullanılması suretiyle sahtecilik suçu işlenebilmesi için, kullanmanın söz konusu belgenin sahte kısımlarına ilişkin olması gerektiği ileri sürülmektedir³⁷⁰. Örneğin, el yazılı vasiyetname ile A ve B kişilerine onar bin TL miras bırakılmış, B, kendisine bırakılan miras tutarını yirmi bin TL olarak değiştirdikten sonra A'nın, üzerinde sahtecilik yapılan belgeyi kendi payını almak için kullanması A yönünden sahte belge kullanılması seçimlik hareketini oluşturmaz.

³⁶² Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 733.

³⁶³ Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 733.

³⁶⁴ Aynı yönde bkz. Tezcan, vd., 951; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 242; Ali Üstüner, "Resmi Belgede Sahtecilik Suçu", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Diyarbakır 2013, 46 (tez.yok.gov.tr ET: 10.09.2018).

³⁶⁵ Taşdemir, 272.

³⁶⁶ Tezcan, vd., 947.

³⁶⁷ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 217.

³⁶⁸ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 197; Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 732.

³⁶⁹ Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 733.

³⁷⁰ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 195.

Sahte resmi belge hükmünde belgeyi kullanma suretiyle işlenecek sahtecilik suçunun tamamlanma zamanı, dava zamanaşımı ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bakımından önemlidir³⁷¹. Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunda ilk seçimlik hareketin yapılmasıyla suç tamamlanır, fakat son seçimlik hareketin yapılmasıyla birlikte dava zamanaşımı süresi işlemeye başlar. Failin birden fazla seçimlik hareketi değil de bir seçimlik hareketi birden fazla gerçekleştirmesi söz konusu olabilir. Örneğin, sahte olduğunu bildiği bir resmi belge hükmünde belgeyi birden fazla kullanmış olabilir. Bu durumda da suçun konusu aynı olduğundan bir resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu işlendiği ifade edilir. Dava zamanaşımı süresi ise son kullanma anından itibaren işlemeye başlar³⁷².

2.1.3.1.5. Netice

Neticesine göre suçlar, “*sırf hareket suçları*” ve “*neticeli suçlar*” olmak üzere ikiye ayrılır³⁷³. Sırf hareket suçları, tamamlanması bakımından herhangi bir neticenin gerçekleşmesi gerekli olmayıp suç tipinde yer alan icrai veya ihmali hareketin yapılmasıyla tamamlanan suçlar olarak ifade edilebilir³⁷⁴. Konumuzu oluşturan (TCK m. 210/1) resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçuna TCK m. 204’te yer alan resmi belgede sahtecilik hükümleri uygulanmaktadır. Resmi belgede sahtecilik suçu açısından da kanuni tanımda herhangi bir netice öngörülmemiştir. Bu suç, sahte olarak resmi belge hükmünde belge düzenleme, gerçek bir resmi belge hükmünde belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi veya sahte resmi belge hükmünde belgenin kullanılmasıyla tamamlanır³⁷⁵. Bu sebeple de (TCK m. 210/1) resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu sırf hareket suçudur³⁷⁶.

2.1.3.1.6. Nedensellik Bağı

Konumuzu oluşturan (TCK m. 210/1) resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun kanuni tanımında herhangi bir neticeye yer verilmediğinden bu suç sırf hareket

³⁷¹ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 195.

³⁷² Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 196-197.

³⁷³ Akbulut, 310-311; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 129; Öztürk, Erdem, 214.

³⁷⁴ Akbulut, 311; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 273; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 129; Özgenç, 185; Öztürk, Erdem, 215.

³⁷⁵ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 200.

³⁷⁶ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 200.

suçudur. Sırf hareket suçlarında ise hareketin gerçekleştirilmesiyle suç tamamlandığından, inceleme konumuzu oluşturan suç bakımından ayrıca nedensellik bağının incelenmesi gerekmez³⁷⁷.

2.1.3.1.7. Suçun Nitelikli Unsurları

Suçun nitelikli unsurları belirli özellikler göz önünde bulundurularak sınıflandırılabilir. Suçun nitelikli unsurları, fiilin işleniş tarzına göre, fiilin işlendiği yer ve zamana göre, failin vasfına göre, mağdurun vasfına göre, fail ile mağdur arasındaki ilişkiye göre, suçun konusuna göre, fiilin işlenmesindeki amaca göre sınıflandırılabilir³⁷⁸. Örneğin, hırsızlık suçunun temel şekli TCK m. 141’de düzenlenmiştir. Hırsızlık suçunun nitelikli halleri ise TCK m. 142’de düzenlenmiştir. Buna göre hırsızlık suçunun kamu yararına tahsis edilmiş eşya üzerinde işlenmesi (TCK m. 141/1-a) hırsızlık suçunun konusuna ilişkin bir özellikten kaynaklanan ağırlaştırıcı nitelikli unsura örnek gösterilebilir³⁷⁹.

Resmi belgede sahtecilik (TCK m. 204) suçunun nitelikli unsurları: TCK m. 204/3’te yer alan sahteciliğe konu olacak, belgenin kanun hükmü gereği sahteliği sabit olana kadar geçerli belge olması, TCK m. 211’de yer alan sahteciliğin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelendirilmesi sebebiyle yapılması ve Terörle Mücadele Kanununun 4. maddesinde yer alan, resmi belge hükmünde belgelerde sahteciliğin terör örgütü çerçevesinde işlenmesidir.

5237 sayılı TCK m. 204/3’te sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belge üzerinde sahtecilik yapılması ağırlaştırıcı bir sebep olarak düzenlenmiştir. Benzer bir düzenlemeye 765 sayılı TCK’de de yer verilmişti³⁸⁰. Ancak TCK m. 204 gerekçesinde de belirtildiği üzere bu ayırım resmi belgeler arasında yapılmıştır. Resmi belge hükmünde belgeler nitelikleri itibariyle özel belge olup TCK m. 210/1 uyarınca resmi belge hükmünde sayılır. Resmi belge hükmünde belgeler arasında kanıtlama gücü bakımından

³⁷⁷ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 452.

³⁷⁸ Akbulut 380; İzzet Özgenç, Cumhur Şahin, *Uygulamalı Ceza Hukuku* (3.bası), Seçkin yayınları, Ankara 2001, 143-146; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 143-144.

³⁷⁹ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 143.

³⁸⁰ 765 sayılı TCK m. 339: “Bir memur memuriyetini icrada tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzim eder veya hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eyler ve bundan dolayı umumi ve hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkûm olur. Eğer işbu varaka sahteliği ispat edilmedikçe muteber olan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası beş seneden on iki seneye kadar verilir.”

böyle bir ayırım yapılmadığından, TCK m. 204/3'te yer alan ağırlaştırıcı nitelikli unsur bu belgeler üzerinde işlenen suçlarda uygulama alanı bulmaz³⁸¹.

Sahteciliğin karayolu taşımacılık yetki belgesi, taşıt belgesi veya taşıt kartının tahrifatı suretiyle işlenmesi 765 sayılı TCK'de cezayı hafifleten bir nitelikli unsurdur³⁸². Ancak bu maddenin 25/06/2009 tarihinde mülga edilmesiyle birlikte artık bu belgelerde yapılan sahteciliklere mülga maddede belirtilen indirim uygulanmaz³⁸³. Dolayısıyla bu husus resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu bakımından da değerlendirilmeyecektir.

Sonuç olarak, TCK m. 210/1'de yer alan resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik açısından uygulanabilecek nitelikli unsurlar, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu³⁸⁴nun (TMK) m. 4'te yer alan sahteciliğin terör amacıyla gerçekleştirilmesi ve TCK m. 211'de yer alan sahteciliğin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelendirilmesi sebebiyle yapılmasıdır.

2.1.3.1.7.1. Sahteciliğin Terör Amacıyla Yapılması

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 4. maddesinde yazan suçların aynı kanunun 1. maddesinde³⁸⁵ belirtilen amaçlar doğrultusunda suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda, işlenen suçun terör suçu sayılacağı ifade edilir. Söz konusu Kanunun 4. maddesinde sayılan suçlar arasında TCK m. 204'te yer alan resmi belgede sahtecilik suçu ve TCK m. 210/1'de yer alan resmi belge hükmündeki belgelerde

³⁸¹ “Suça konu bononun kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge niteliğinde olmadığı gözetilmeden, TCK'nin 204. maddesinin 3. fıkrası ile artırım yapmak suretiyle fazla ceza tayini...” Yargıtay tarafından bozulmuştur. Y11CD, E.2017/1844, K.2019/4011 (karararama.yargitay.gov.tr ET: 21.08.2019).

³⁸² 4925 sayılı Kara Yolu Taşıma Kanunu mülga edilen m. 31/2; “Yetki belgeleri, taşıt belgeleri veya taşıt kartı üzerinde tahrifat yapan yetki belgesi sahipleri hakkında Türk Ceza Kanununun belgede sahtecilik suçuna ilişkin ceza yarı oranında indirilir.” (Sedat Şan, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Bilge yayınevi, Ankara 2015, 125-126).

³⁸³ Şan, 126.

³⁸⁴ Resmi Gazete Tarihi: 12.04.1991, Sayı: 20843 Mükerrer.

³⁸⁵ Terörle Mücadele Kanunu m. 1: “Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.”.

sahtecilik de yer almaktadır³⁸⁶. Bu sebeple de resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun TMK m. 4 kapsamında işlenmesi bu suç için bir ağırlaştırıcı nitelikli unsur olarak karşımıza çıkar.

Suç örgütü, kanunlar tarafından suç olarak belirlenen fiilleri gerçekleştirmek amacıyla kurulan örgütler olarak tanımlanabilir³⁸⁷. TCK m. 220’de suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu düzenlenmiştir. TCK m. 314’te ise terör amaçlı suç örgütü kurma ayrı bir suç olarak yer aldığından Terörle Mücadele Kanunu’nun 4. maddesinde yazan suçlar TCK m. 314’te yer alan suç örgütü kapsamında değerlendirilir³⁸⁸. Dolayısıyla resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun TCK m. 314’te yer alan örgüt çerçevesinde işlenmesi durumunda Terörle Mücadele Kanunu’nun 4. maddesi kapsamında yer alır.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun TMK m. 4 çerçevesinde işlenmesi durumunda ise TMK m. 5 gereğince işlenen bu suçtan dolayı verilecek ceza yarı oranında artırılır³⁸⁹.

2.1.3.1.7.2. Belgede Sahtecilik Suçunun Bir Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağın İspatı veya Gerçek Bir Durumun Belgelenmesi Amacıyla İşlenmesi

765 sayılı TCK’nin 347. maddesinde: “*Bir kimse geçen maddelerde beyan olunan cürümleri kendisi veya başkası için sahih bir keyfiyetin esbabı sübutiyesini tedarik maksadiyle işlemişse resmi evrak sahtekârlığından dolayı bir aydan iki seneye kadar ve resmi olmıyan evrak sahtekarlığından dolayı altı aya kadar hapis cezasına mahkûm olur.*” şeklinde nitelikli unsur düzenlenmiş, sahteciliğe konu olan belgenin resmi veya özel belge olmasına göre farklı cezalar öngörülmüştü.

³⁸⁶ Terörle Mücadele Kanunu m. 4; “Aşağıdaki suçlar 1 inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılır:

a) Türk Ceza Kanununun 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 96, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 142, 148, 149, 151, 152, 170, 172, 173, 174, 185, 188, 199, 200, 202, 204, 210, 213, 214, 215, 223, 224, 243, 244, 265, 294, 300, 316, 317, 318 ve 319 uncu maddeleri ile 310 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar.”.

³⁸⁷ İzzet Özgenç, *Suç örgütleri* (12.baskı), Seçkin yayınları, Ankara 2019, 16.

³⁸⁸ Ersan Şen, Hüsnü Sefa Eryıldız, *Suç Örgütü*, Seçkin yayınları, Ankara 2018, 53.

³⁸⁹ TMK m. 5; “3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adli para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabılır. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.”.

5237 sayılı TCK m. 211’de resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu için: *“Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir.”* şeklinde hafifletici bir nitelikli unsura yer verilmiştir. Bu düzenlemeyle 765 sayılı TCK’den farklı olarak sahteciliğin konusunun resmi veya özel belge olması arasında ayırım yapmadan yarı oranında bir indirim yapılmasını öngörmüştür.

Kanun koyucu bu nitelikli unsuru düzenlerken gerçekleştirilen fiilin haksızlık içeriğini dikkate almıştır. Failin herhangi bir resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçunu işlemesi, hukuki ilişkiye dayanan alacağını ispatlamak veya gerçek bir durumu belgelemek amacıyla işlemesinden daha fazla haksızlık içeriğine sahip olduğundan dolayı bu husus nitelikli unsur olarak kabul edilmiştir³⁹⁰.

TCK m. 211’de yer alan hafifletici sebebin uygulanabilmesi için, öncelikle TCK m. 210/1’de yer alan suçun işlenmiş olması gerekir³⁹¹. İkinci olarak da fail, gerçekleştirdiği bu sahteciliği özel kastı ile işlemelidir³⁹². Yani fail sahteciliği TCK m. 211’de belirtildiği üzere bir hukuki ilişkiye dayanan alacağının veya gerçek bir olayın ispatı için gerçekleştirmiş olmalıdır. Ancak öğretide ispat edilmek istenen hukuki ilişkinin veya belgelendirmek istenen olayın gerçek olmaması durumunda, failin, bu hususların varlığına samimi olarak inanarak sahteciliği gerçekleştirmesi durumunda da bu nitelikli halin uygulanabileceği belirtilmektedir³⁹³. Bizim de katıldığımız bu görüşe göre sahteciliği gerçekleştiren failin, ispat etmek istediği alacağının veya belgelemek istediği olayın doğru olduğunun saptanması bu indirim sebebinin uygulanması için şart değildir. Burada önemli olan, failin böyle bir alacağın veya gerçek bir durumun varlığına inanarak, iyiniyetli olarak fiilini gerçekleştirmesidir³⁹⁴. Buna karşın gerçekte herhangi bir borç ilişkisi olmamasına rağmen sahteciliği gerçekleştiren failin, sadece alacağını ispatlamak için sahteciliği yaptığını söylemesi tek başına bu hafifletici sebebin uygulanmasını sağlamaz³⁹⁵. Bu konuda diğer görüşe göre ise bu hafifletici sebebin uygulanabilmesi için gerçek bir hukuki ilişkiye dayanan varlığı gerekir. Failin, gerçekte

³⁹⁰ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 739.

³⁹¹ Güngör, 97.

³⁹² Soyaslan, 511.

³⁹³ Artuk vd., *TCK Şerhi*, 4126; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 246-247; Arslan, 54.

³⁹⁴ Necati Meran, *Sahtecilik, Malvarlığı ve Bilişim Suçları*, Seçkin yayımları, Ankara 2008, 537-538.

³⁹⁵ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 460; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 249.

olmayan bir alacağın var olduğunu düşünerek sahteciliği gerçekleştirmesi durumunda doğrudan TCK m. 211 değil, öncelikle hata hükümlerine gidilmesi gerekir. Failin böyle bir alacağın var olduğunu düşünmesi, TCK m. 30/2’de yer alan suçun nitelikli unsurlarında hata kapsamında değerlendirildiği takdirde TCK m. 211’de yer alan hafifletici sebebin uygulanması söz konusu olur³⁹⁶.

Fail, sahteciliği enflasyon kaybı veya faiz kaybını gidermek için yapmış olabilir³⁹⁷. Örneğin, gerçek olarak düzenlenen bononun vadesinde ödenmemesinden dolayı kanuni faiz miktarınca senedin bedeli üzerinde değişiklik yapan fail için TCK m. 211’de yer alan hafifletici sebep uygulanabilir³⁹⁸. Fakat failin, gerçekte alacağı olmasına rağmen bilerek bu alacaktan fazla bir miktar için resmi belge hükmünde belgede sahtecilik yapması durumunda söz konusu hafifletici sebep uygulanmaz³⁹⁹. Örneğin, failin mağdurdan olay günü itibarıyla yasal faiziyle birlikte iki bin TL alacağı olmasına rağmen borcun ödenmemesine sinirlenerek mağdur adına üç bin TL bedelli bir sahte çek düzenlemesi durumunda TCK m. 211’de yer alan hafifletici sebepten yararlanamaz.

TCK m. 211’de yer alan hafifletici husus subjektif niteliktedir. Bu sebeple resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçunun birden fazla kişi tarafından iştirak halinde işlenmesi durumunda, söz konusu hafifletici sebepten sadece alacağını ispat etmek veya gerçek bir olayı belgelemek isteyen kişi yararlanabilir⁴⁰⁰.

2.1.3.2. Manevi Unsur

Suçun manevi unsuru, gerçekleştirilen fiil ile bu fiili gerçekleştiren kişi arasındaki manevi bağı ifade eder⁴⁰¹. Bu sebeple resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçuna ilişkin yukarıda açıklanan maddi unsurların gerçekleştirilmesi fiilin suç oluşturması için yeterli değildir. Gerçekleştirilen sahtecilik fiili ile bu fiili gerçekleştiren arasında manevi bir bağ bulunmadığı sürece sahtecilik suçundan bahsedilemez⁴⁰².

³⁹⁶ Özbeke vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 853.

³⁹⁷ Soyaslan, 511.

³⁹⁸ Soyaslan, 511.

³⁹⁹ Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 240.

⁴⁰⁰ Meran, 536.

⁴⁰¹ Akbulut, 382; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 324; Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 145-146; Özgenç, 236.

⁴⁰² Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 324.

Suçun manevi unsuru, kast ve taksir olmak üzere ikiye ayrılır. TCK m. 21⁴⁰³,de belirtildiği üzere suçun oluşması için kastın varlığı gerekir. Dolayısıyla suçlar kasten işlenebilir. TCK m. 22⁴⁰⁴,de düzenlenen taksir ise ancak kanunda açıkça belirtildiği hallerde suçun manevi unsurunu oluşturur⁴⁰⁵. Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı bir hareketle bir resmi belge hükmünde belge üzerinde sahtecilik yapılması durumunda bu suç oluşmaz⁴⁰⁶.

TCK m. 21'e göre kast, doğrudan kast ve olası kast olmak üzere ikiye ayrılır. TCK m. 21/1'de doğrudan kast kavramı için sadece kast kavramı kullanılır⁴⁰⁷. TCK m. 21'e göre kast, suçun bilerek ve isteyerek işlenmesidir. Yine aynı maddeye göre olası kast: Suçun kanuni tanımındaki unsurların öngörülmesine rağmen işlenmesidir⁴⁰⁸. Bu düzenlemeye göre kasten işlenebilen suçlar, suçun kanuni tanımında “bilerek” veya “bildiği halde” gibi ifadelerle yer verilmediği sürece doğrudan kastla veya olası kastla işlenebilir. Bu ifadelerle yer verildiği takdirde suç sadece doğrudan kastla işlenebilir⁴⁰⁹. Bu açıdan resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu hem doğrudan kastla hem de olası kastla işlenebilir⁴¹⁰.

Öğretide resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçunun manevi unsuru olan kast konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, her ne kadar kanunda açıkça yer almasa da failde, aldatma kastının da bulunması gerekir. Yani, failin gerçekleştirdiği sahtecilikle muhatap olduğu kişi veya kişileri aldatmak amacıyla hareket edip etmediği değerlendirilmelidir⁴¹¹.

Diğer bir görüşe göre ise belgede sahtecilik suçlarının manevi unsuru açısından failin sahteciliği bilerek ve isteyerek yapması yeterli olmamakta, bunun yanında failin

⁴⁰³ TCK m. 21: “(1) Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır...”.

⁴⁰⁴ TCK m. 22: “(1) Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır...”.

⁴⁰⁵ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 146.

⁴⁰⁶ Artuk, vd., *TCK Şerhi*, 4127.

⁴⁰⁷ Hakan Karakehya, “Ceza Hukukunda Doğrudan Kast” *Selçuk Üniversitesi hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(1), 117-138, 2007, 120.

⁴⁰⁸ TCK m. 21: “(1) Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. (2) Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemi halinde olası kast vardır. Bu halde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir.”.

⁴⁰⁹ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 171-172.

⁴¹⁰ İtişgen, 57; Artuk, vd., *TCK Şerhi*, 4128.

⁴¹¹ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 734-735.

zarar imkân ve ihtimalini de öngörmesi gerektiği ifade edilmiştir⁴¹². Bu görüşün kabulü halinde şaka amacıyla sahtecilik yapılması durumunda veya bir kişi imza taklidinde başarısını göstermek için sahtecilik yaptığında, sahtecilik yapan kişinin cezalandırılmaması gerekir⁴¹³.

765 sayılı TCK m. 339’da resmi belgede sahtecilik: “*Bir memur memuriyetini icrada tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzim eder veya hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eyler ve bundan dolayı umumi ve hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkûm olur.*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre de resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için genel veya özel bir zararın meydana gelmesi de gerekmektedir⁴¹⁴. Yargıtay da bu dönemde verdiği kararlarda failde zarar verme bilincini, suçun manevi unsuru bakımından aramıştır⁴¹⁵.

5237 sayılı TCK’de resmi belgede sahtecilik suçunun düzenlendiği 204. maddesinde gerçekleştirilen sahtecilik ile ayrıca zarar imkân ve ihtimali ortaya çıkması hususu kanun metninde yer almamaktadır. Belge üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik açısından zarar imkân ve ihtimalinin ayrıca aranmasının gerekli olmadığı Adalet Komisyonu raporunda da belirtilmiştir⁴¹⁶. Bu sebeplere göre 5237 sayılı TCK’yle birlikte resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçunun manevi unsuru olan kast açısından zarar verme bilincinin aranmaması gerekir⁴¹⁷. Bu suçun oluşması bakımından genel kast yeterlidir. Yani, bir kişi bilerek ve isteyerek, kendisine hukuki bir sonuç bağlayan bir resmi belge hükmünde belgenin var olduğunu ve onun üzerinde değişiklik yaptığı, kendisine hukuki bir sonuç bağlanan böyle bir belgeyi sahte olarak düzenlediği veya sahte

⁴¹² Şan, “Resmi Belgede Sahtecilik”, 100; Gökhan Güler, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara 2018, 84 (tez.yok.gov.tr ET:08.03.2019); aynı yönde bkz. Kaylan, 166; Arslan, Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları, 165.

⁴¹³ Toroslu, *Ceza hukuku Özel Hükümler*, 223.

⁴¹⁴ Ahmet Gökçen, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Resmi Belgede Sahtecilik”, *Hukuk ve Adalet Dergisi*, 2(6-7), Ekim 2005, 180-216, 205.

⁴¹⁵ Gökçen, *Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Resmi Belgede Sahtecilik*, 205.

⁴¹⁶ Adalet Komisyonu raporunda bu husus: “Özellikle belgede sahtecilik suçuyla bağlantılı olarak Tasarıda yer verilen “bu fiillerden dolayı genel veya özel bir zarar meydana geldiğinde” (madde 279) veya “bu fiilden dolayı genel veya özel bir zarar meydana gelebildiğinde” (madde 284) gibi ifadeler, madde metinlerinden çıkarılmıştır. Zira, sahtecilik olgusu gerçekleşikten sonra, bir “genel veya özel zarar”ın meydana gelmesini veya gelmesi ihtimalini aramaya artık gerek yoktur. Aslında bu hükümler sahtecilik suçundan dolayı sorumluluktan kurtulmak için kötüye kullanılmaya müsait bir durum oluşturmaktadır.” şeklinde ifade edilmiştir. (www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/komisyonrapor.doc ET: 10.09.2018).

⁴¹⁷ Tezcan, vd., 950; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 236.

olduğunu bildiği böyle bir belgeyi kullandığı takdirde resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu oluşur⁴¹⁸.

Yukarıda belirtildiği üzere kastın diğer bir çeşidi de olası kasttır. Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun olası kastla da işlenmesi söz konusu olabilir⁴¹⁹. Örneğin, bir kişinin sahte olabileceğini öngördüğü bono ile icra takibinde bulunması durumunda, olası kastla bu suç işlenmiş olur.

2.1.4. Hukuka Aykırılık

Bir fiilin suç oluşturabilmesi için tipik olmasının yanında hukuka aykırı olması da gerekir⁴²⁰. Bu yüzden tipe uygun bir fiil tespit edildikten sonra ikinci aşamayı hukuka aykırılık oluşturur⁴²¹.

Hukuka aykırılık, hukuk düzeni tarafından izin verilmeyen fiilin gerçekleştirilmesi, gerçekleştirilen fiilin bütün bir hukuk düzeniyle çelişki ve çatışma halinde olmasını ifade eder⁴²².

Bir fiilin tipik olduğu durumda, karine olarak aynı zamanda hukuka da aykırı olduğu kabul edilir. Ancak somut olayda gerçekleştirilen fiilin hukuka uygun sayılmasını gerektiren bir hukuka uygunluk nedeni bulunabilir. Bu sebeple tipik bir fiilin tespit edilmesinden sonra somut olayda herhangi bir hukuka uygunluk nedeninin bulunup bulunmadığının da incelenmesi gerekir. Bir hukuka uygunluk nedeninin mevcut olması durumunda her ne kadar gerçekleştirilen fiil tipikliği ihlal ediyorsa da haksızlık, yani suç oluşmayacağından bu fiilin cezalandırılması söz konusu olmaz⁴²³.

⁴¹⁸ Aynı yönde bkz. İtişgen, 57; Üstüner, 46; Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından kastın varlığı yeterli olacağı bunun dışında bu suç açısından herhangi bir amaçla hareket etmesi gerekli olmadığı yönünde bkz. Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 236.

⁴¹⁹ Tezcan, vd., 951; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 242; Üstüner, 46.

⁴²⁰ Akbulut, 453; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 427.

⁴²¹ Akbulut, 453; Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 264; Öztürk, Erdem, 232.

⁴²² Özge Sırma, “Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, Nisan 2012, 4(29), 15-21, 16; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 422; Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 264; Öztürk, Erdem, 232; Demirbaş, 268.

⁴²³ Akbulut, 454; Hakeri, 301-302; Demirbaş, 268-274; Öztürk, Erdem, 232-233; aynı yönde bkz. Sırma, 19.

5237 sayılı TCK'de hukuka uygunluk sebepleri; m. 24/1'de yer alan kanunun hükmünü yerine getirme, m. 25/1'de yer alan meşru savunma, m. 26/1'de yer alan hakkın kullanılması ve m. 26/2'de yer alan ilgilinin rızasıdır⁴²⁴.

Yukarıda sayılan hukuka uygunluk nedenlerinin somut olayda objektif olarak bulunması tipik hareketin hukuka uygun sayılması için yeterli değildir. Failin aynı zamanda bir hukuka uygunluk sebebi olduğu bilinciyle hareket etmiş olması da gerekir. Diğer anlatımla, fail, somut olayda bir hukuka uygunluk nedeni olduğunu bilip bu amaçla hareket etmelidir⁴²⁵.

Kanun hükmünü yerine getirme TCK m. 24/1'de: “*Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.*” şeklinde düzenlenmiştir. Kanun tarafından sahte bir resmi belge düzenlenmesine izin verilmiş olabilir. Örneğin, CMK m. 139/2'de: “*Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme*” başlığı altında, soruşturmacının kimliğinin değiştirilebileceği düzenlenmiştir. Bu kanun hükmüne göre sahte bir kimlik düzenlenmesi durumunda kanun hükmü yerine getirildiğinden (TCK m. 24/1) bu sahte kimliği düzenleyen kişinin fiili suç oluşturmaz⁴²⁶. Bu hukuka uygunluk nedeni, resmi belge hükmünde belgeler açısından uygulama alanı bulabilir. Örneğin, CMK m. 139/2'de gizli soruşturmacının kendisine düzenlenen başka bir kimlik ile hukuki işlemler yapabileceği düzenlenmektedir. Bu sebeple, gizli soruşturmacının üstlendiği görev nedeniyle değiştirilen kimlik bilgileri ile bono düzenlemesi halinde de kanun hükmünü yerine getirdiğinden fiili suç oluşturmaz.

Meşru savunma TCK m. 25/1'de: “*Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.*” şeklinde düzenlenmiştir. Resmi belgede

⁴²⁴ Akbulut, 461; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 275; Özgenç, 315; öğretilde bazı yazarlar tarafından sayılan hukuka uygunluk nedenlerine ek olarak zorunluluk halinin de bir hukuka uygunluk nedeni olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Sırma, 21; Dönmezer, Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C:2, 82; Öztürk, Erdem, 238.

⁴²⁵ Sırma, 20; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 269-270.

⁴²⁶ CMK m. 139: “(1) (Değişik: 21/2/2014-6526/13 md.) Soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi hâlinde, kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir. Bu madde uyarınca yapılacak görevlendirmeye hâkim tarafından karar verilir. (Mülga son cümle: 24/11/2016-6763/27 md.)(...) (1) (2) Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukukî işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir.”.

sahtecilik açısından meşru savunma hükmünün uygulanmayacağını düşünenler olduğu gibi, şartlarının oluşmasının zor olduğunu düşünenler de vardır⁴²⁷. Düşüncemize göre resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçunun yapısı gereği meşru savunma uygulama alanı bulmaz.

Hakkın kullanılması TCK m. 26/1’de: “*Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez.*” şeklinde düzenlenmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçunda (TCK m.204) yapılan sahtecilik bir hak olarak nitelendirilmediğinden, bu hukuka uygunluk nedenin uygulanmayacağı belirtilmiştir⁴²⁸. Resmi belge hükmünde sahtecilik açısından da aynı şekilde düşünülebilir.

İlgilinin rızası TCK m. 26/2’de: “*Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.*” şeklinde düzenlenmiştir. Resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) ilgilinin rızasının bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışmalıdır⁴²⁹. Bir görüşe göre ilgilinin rızasının varlığı failin kastına etki eder, böylece suç ortadan kalkar. Failin gerçekleştirdiği fiiliyle birlikte zarar verme bilinci olmadığından kastının da olmadığı belirtilmiştir⁴³⁰. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre resmi belgede sahtecilik suçunun kamu güvenine karşı suçlar arasında yer alması nedeniyle bireyler bu suça rıza gösteremeyeceğinden, ilgilinin rızası bir hukuka uygunluk nedeni oluşturmaz⁴³¹. Örneğin kamu görevlisinin, üzerinde serbestçe tasarruf yetkisi bulunmayan resmi belgeyi, ilgilinin isteği üzerine sahte olarak düzenlemesi durumunda düzenleyen memur sahtecilik suçundan cezalandırılır⁴³².

Yargıtay 11. Ceza Dairesi verdiği bir kararında: “*Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan failde mağdura zarar vermek bilinci bulunmayacağından sahtecilik kastının varlığı ileri sürülemez. Ancak doğal olarak rıza üzerine başkasının imzasını taklit eden failin, mağdura herhangi bir zarar vermeyeceği*

⁴²⁷ Güler, 86; Meşru savunmanın mümkün olduğu yönünde bkz. İtişgen, 57.

⁴²⁸ İtişgen, 57; Güler, 86; Senet sahibinin rızasıyla senet bedelinde değişiklik yapılması durumunda hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeni söz konusu olduğu yönünde bkz. Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, 261.

⁴²⁹ Sinan Esen, *Malvarlığına Karşı Suçlar, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim alanında suçlar*, Adalet yayınevi, Ankara 2007, 472.

⁴³⁰ Esen, 472; Çekin sahte olarak düzenlenmesine rıza gösterilmesi durumunda sahtecilik suçunun oluşmayacağı hakkında bkz. Atalan, 542.

⁴³¹ Esen, 471.

⁴³² Esen, 472.

kanısı ile hareket ettiği sabit olmalıdır. Mağdurun rızasının kastı ortadan kaldırabilmesi için fiilin işlenmesinden önce açıklanması zorunludur. Mağdurun rızası açık olabileceği gibi zımni de olabilir. Özellikle iki kişi arasındaki ilişkiler, böyle bir rızanın varlığını ciddi olarak kabule elverişli olduğu takdirde, bu rızaya dayanarak başkasının imzasını atan kimsede sahtecilik kastının varlığı kabul olunamaz.” şeklinde sahtecilik kastından bahsetmiştir.

2.1.5. Kusurluluk

Kusurluluk, bir kişinin gerçekleştirdiği haksızlık teşkil eden fiilden dolayı kınanıp kınanamayacağına yönelik bir değerlendirmedir⁴³³. Bu sebeple öncelikle üzerinde kusur incelemesi yapılacak tipik ve hukuka aykırı bir fiilin varlığı gerekir. Fail hakkında kusur değerlendirilmesi, bu hususların varlığı tespit edildikten sonra yapılabilir⁴³⁴.

Bir kişinin işlediği fiilden dolayı kusurlu sayılabilmesi için ilk olarak kusur yeteneğinin olması gerekir⁴³⁵. Kusur yeteneğinin varlığı için, algılama ve irade yeteneğinin bulunması gerekir⁴³⁶. İkinci olarak, somut olayda kusurluluğu kaldıran bir halin bulunmaması gerekir⁴³⁷. 5237 sayılı TCK’de kusurluluğu azaltan veya kaldıran haller düzenlenmiştir. Bu haller, TCK m. 24/2-4’te yer alan hukuka aykırı ancak bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, TCK m. 25/2’de yer alan zorunluluk hali, TCK m. 27/2’de yer alan meşru savunmada sınırın aşılması, m. 28’de yer alan cebir ve tehdit, m. 29’da yer alan haksız tahrik, TCK m. 30/3-4’te yer alan kusurluluğu etkileyen hata halleri, m.31’de yer alan yaş küçüklüğü, m.32’de yer alan akıl hastalığı, m. 33’te yer alan sağır ve dilsizlik, m. 34’te yer alan geçici nedenlerle alkol ve uyuşturucu madde etkisinde olmadır⁴³⁸. TCK’nin genel hükümlerinde düzenlenen kusurluluğu azaltan veya kaldıran haller dışında kanun koyucu bazı suçlar açısından kusurluluğa ilişkin özel hüküm de getirmiştir.

⁴³³ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 510; Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 311; Öztürk, Erdem, 282; aynı yönde bkz. Selami Turabi, “Kusurluluk ve Kusurluluğu Etkileyen Haller”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2012, (101), 267-292, 268.

⁴³⁴ Akbulut, 524; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 510; Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 311.

⁴³⁵ Akbulut, 528; Demirbaş, 348; Öztürk, Erdem, 286.

⁴³⁶ Akbulut, 528; Demirbaş, 348-349; Öztürk, Erdem, 286.

⁴³⁷ Akbulut, 528; Öztürk, Erdem, 285.

⁴³⁸ Turabi, 272; Akbulut, 528-529; Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 317-318; Özgenç, 402-403.

Örneğin, hırsızlık suçunda m. 147’de ağır ve acil bir ihtiyacı gidermek için hırsızlık yapıldığında ceza verilmekten vazgeçilebileceği hususunda bir zorunluluk hali düzenlenmiştir⁴³⁹.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu bakımından kanunda özel olarak herhangi bir kusurluluğu azaltan veya kaldıran bir hal düzenlenmemiştir. Kusurluluk bakımından resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu için genel kurallar geçerlidir. Ancak Yargıtay verdiği bir kararında, ağır ve acil bir hastalık dolayısıyla tedavinin yapılabilmesi için yeşil kart üzerindeki vize tarihini değiştiren kişinin durumunu zorunluluk hali kapsamında değerlendirmemiş, bu kişinin suç işleme kastı olmadığından beraatına karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir⁴⁴⁰.

2.1.6. Hata

Hata, kişinin zihinden geçirdikleriyle gerçeğin birbirine uymaması olarak ifade edilir⁴⁴¹. Hata, TCK m. 30’da düzenlenmiş olup öğretide kastı kaldıran hata ve kusurluluğu kaldıran hata olmak üzere ikiye ayrılır⁴⁴². Kastı kaldıran hata halleri, TCK m. 30/1’de yer alan suçun maddi unsurlarında hata, TCK m. 30/2’de yer alan suçun nitelikli hallerinde hata ve TCK m. 30/3 kapsamında hukuka uygunluk nedenlerinde hatadır. Kusurluluğu kaldıran hata ise TCK m. 30/3’te yer alan kusurluluğu kaldıran sebeplerin maddi şartlarında hata ve TCK m. 30/4’te yer alan yasak hatasıdır⁴⁴³.

⁴³⁹ TCK m. 147: “Zorunluluk hâli (1) Hırsızlık suçunun ağır ve acil bir ihtiyacı karşılamak için işlenmesi halinde, olayın özelliğine göre, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.”.

⁴⁴⁰ “Sanığın annesi olan ve yeşil kart sahibi tanık akciğer rahatsızlığı nedeniyle ilçede görevli doktora başvurduğu, bu doktorun tedavinin bir üst Kurumda yapılabileceğini ancak yeşil karttaki o yıl için yapılması gerekli vizeyi yaptırmasını söylediği, sanığın da, ağır ve acil hasta olan annesinin tedavisinin durumuna üzülmüş içinde bulunduğu psikolojik ortamın etkisiyle, tedavisinin yapılabilmesi amacıyla, eylemin suç olabileceğini düşünmeden, belgedeki 2002 yılına ait vizeyi 2003 olarak değiştirmek şeklindeki eyleminde, suç kastıyla hareket etmediği gözetilmeden atılı (sahtecilik) suçundan beraatı yerine yazılı şekilde hüküm verilmesi...” Y. 6. CD, E.2005/6248, K.2006/2907, (Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 271).

⁴⁴¹ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 579; Özgenç, 464-465; Cem Şenol, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanuna Göre Suçun Maddi ve Nitelikli Unsurlarında Hata”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 13(38), Aralık 2018, 117-145,119.

⁴⁴² Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*., 580; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 254; Şenol, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanuna Göre Suçun Maddi ve Nitelikli Unsurlarında Hata”, 121.

⁴⁴³ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 580; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 254; Özgenç, 463.

Resmi belge hükmündeki belgelerde sahtecilik suçu açısından hataya ilişkin genel kurallar şartları oluştuğu takdirde uygulama alanı bulur. Örneğin, kişinin üzerinde değişiklik yaptığı şeyin kendisine hukuki sonuç bağlanan bir belge olduğunu bilmediği takdirde TCK m. 30/1 uyarınca kasten hareket etmemiş olacağından resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu oluşmaz.

2.1.7. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

2.1.7.1. Teşebbüs

Suçta teşebbüs, failin suç işleme süreci içerisinde, suçu işlemek için gerekli hareketlere başlaması ile suçun tamamlanması arasındaki hukuki bir durum olarak ifade edilebilir⁴⁴⁴.

Suçlar, suç yolu adı verilen bir süreç içerisinde işlenir⁴⁴⁵. Suç yolunda, suçu işleyen kişi öncelikle suç işleme kararı verir. Bu kişi işlemeye karar verdiği suç için hazırlık yaptıktan sonra suçun icrası için gerekli olan hareketler gerçekleştirir. Son olarak da netice gerçekleştirilerek suç tamamlanır⁴⁴⁶. Bir fiilin cezalandırılması için suçun icrasına ilişkin hareketlere başlanmış olması gerekir, yoksa suç işlemek için gerçekleştirilen hazırlık hareketleri cezalandırılmaz⁴⁴⁷. Ancak hazırlık hareketleri ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmişse cezalandırılır⁴⁴⁸.

Teşebbüs, TCK'nin 35. maddesinde: “Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası

⁴⁴⁴ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 414.

⁴⁴⁵ Devrim Aydın, “Suça Teşebbüs”, *AÜHFD*, 55(1), 2006, 85-113, 86; Cengiz Topel Çiftçioğlu, Erhan Akdoğan, “Türk Ceza Hukukunda Teşebbüs”, *Fasikül Dergisi*, Haziran 2015, 17-31, 18; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 414; Özgünç, 485; Özbek vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 483; Öztürk, Erdem, 363.

⁴⁴⁶ Çiftçioğlu, Akdovan, 18; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 618-619; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 414; Özbek vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 483-484; Özgünç, 485; Öztürk, Erdem, 363-365.

⁴⁴⁷ Çiftçioğlu, Akdovan, 18; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 619; Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş* (10.baskı), Beta yayınevi, İstanbul Eylül 2017, 457-458; Özbek vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 483; Özgünç, 485; Öztürk, Erdem, 364.

⁴⁴⁸ Çiftçioğlu, Akdovan, 18; Centel, Zafer, Çakmut, 458; Özbek vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 483; Özgünç, 485; Öztürk, Erdem, 364.

yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre suça teşebbüsten bahsedebilmek için öncelikle kasten işlenebilen bir suçu işleme kastı, işlenecek suçun icra hareketlerine başlanması, bu icra hareketlerinin işlenecek suç açısından elverişli olması ve failin elinde olmayan sebeplerle icra hareketlerini tamamlayamaması veya bu hareketleri tamamlasa da neticeyi meydana getirememesi gerekir⁴⁴⁹.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu sırf hareket suçudur. Dolayısıyla bu suça ait seçimlik hareketlerden birinin yapılmasıyla suç tamamlanır. Öğretide resmi belge hükmünde beldelerde sahtecilik suçuna teşebbüsün mümkün olmadığı da ifade edilmiştir⁴⁵⁰. Yargıtay da bu suçun teşebbüse elverişli olmadığı yönünde birçok karar vermiştir⁴⁵¹. Ancak katıldığımız görüşe göre sırf hareket suçlarında, suça ilişkin icra hareketleri kısımlara bölünebiliyorsa teşebbüs mümkündür⁴⁵². Bu sebeple resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunun icra hareketleri kısımlara bölündüğü takdirde bu suça teşebbüs mümkündür⁴⁵³. Örneğin, üzerinde aldatma kabiliyetine sahip sahtecilik yapılan bir çekin bankaya ibraz edilmesi, ancak banka görevlisinin mesleki tecrübesi ve banka müşterisini tanıması sebebiyle çekteki sahteciliği fark edip çekin bedelini ödememesi durumunda sahte belge kullanma teşebbüs aşamasında kalmış olur.

2.1.7.2. İştirak

İştirak, bir kişi tarafından işlenebilen bir suçun birden fazla kişinin katılımıyla işlenmesidir⁴⁵⁴. Suça iştirak, TCK’de m. 37-41 maddeleri arasında düzenlenmiştir.

⁴⁴⁹ Aydın, 87-88; Centel, Zafer, Çakmut, 456-467; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 419-432.

⁴⁵⁰ Parlar, Hatipoğlu, 2993; Güngör, 98; Taneri, 243.

⁴⁵¹ Güler, 109.

⁴⁵² Çiftçioğlu, Akdovan, 26; Öztürk, Erdem, 379.

⁴⁵³ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 275; Aslı Demirdogan, “Kambiyo Senetlerinde Ceza Normlarının Güvence Fonksiyonu”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2019, 54 (tez.yok.gov.tr ET: 10.09.2018).

⁴⁵⁴ Süleyman Karabeyeser, “Suça İştirak”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 10(110), Ekim 2015, 58-69, 58; Akbulut, 650; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 662; Demirbaş, 497; Cem Şenol, “İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 5(10), Aralık 2007, 507-552, 509.

Öğretide fail kavramı hakkında dar fail ve geniş fail⁴⁵⁵ anlayışı olmak üzere iki görüş öne sürülmüştür. TCK'nin de kabul ettiği dar fail anlayışına göre kanuni tanıtımda yer alan hareketleri gerçekleştiren kişi ya da kişiler fail olarak kabul edilir⁴⁵⁶. Suçun işlenişine nedensel bir katkı sağlamasına rağmen suçun kanuni tanımındaki hareketleri gerçekleştirmeyen kişiler ise suça iştirak hükümleri kapsamında şerik olarak sorumlu tutulur⁴⁵⁷. Şerikler, suça iştirakten dolayı bağıllık kuralına göre sorumlu tutulur⁴⁵⁸.

Suçta iştirak şekilleri faillik ve şeriklik olmak üzere ikiye ayrılır⁴⁵⁹. Faillik, fiil üzerinde kurulan hâkimiyete göre doğrudan faillik, müşterek faillik ve dolaylı faillik olmak üzere üçe ayrılır⁴⁶⁰. Müşterek faillik TCK m. 37/1'de düzenlenmiştir⁴⁶¹. Bir suçun işlenişine birden fazla kişinin birlikte suç işleme kararı kapsamında suçun kanuni hareketleri üzerinde fonksiyonel hâkimiyeti, yani iş bölümüne dayalı olarak işlemleri halinde bu kişiler müşterek fail olarak sorumlu tutulurlar⁴⁶². Resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçunda müşterek faillik mümkündür⁴⁶³. Örneğin, bir kişinin bonoya ilişkin zorunlu unsurları yazması diğerk kişinin de başkasına ait imzayı taklit etmesi durumunda bu kişiler resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçundan dolayı müşterek fail olarak sorumlu tutulurlar.

⁴⁵⁵ Bu anlayışa göre suçun oluşumuna katkıda bulunan herkes fail olarak kabul edilmektedir. Bu görüş hakkında bkz. Öztürk, Erdem, 419.

⁴⁵⁶ İzzet Özgenç, *Suçta İştirakin Hukuki Esası ve Faillik*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayınları, İstanbul 1996,58; Akbulut, 652; Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 448; Öztürk, Erdem, 419.

⁴⁵⁷ Özgenç, *Suçta İştirakin...*, 58; Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 448; Şenol, "İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme", 512.

⁴⁵⁸ Berrin Akbulut, "Bağıllık Kuralı", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), 2010, 167-214, 168; Bilgehan Savaşçı Temiz, "İştirak Hükümleri Açısından Bağıllık Kuralı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 2016, 2487-2512, 2489.

⁴⁵⁹ Karabeyeser, 58; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 670; Demirbaş, 501; Öztürk, Erdem, 415.

⁴⁶⁰ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 670; Demirbaş, 501; öğretide failliğin görünüm şekilleri arasında yan yana faillik de sayılmıştır. Bu faillik türünde her ne kadar suçun işlenişine birden fazla kişi katılsa da bu kişiler arasında suça iştirak bağlantısı olmadan birbirlerinden bağımsız olarak hareket etmektedirler. Bu sebeple bu kişilerden her biri fail olarak sorumludur. Bkz. Karabeyeser, 61; Öztürk, Erdem, 415.

⁴⁶¹ TCK m. 37/1: "Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur."

⁴⁶² İzzet Özgenç, "Failliğin Üçüncü Bir Görünüm Şekli Olarak Müşterek Faillik", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1-2), 1994, 159-190, 160; Karabeyeser, 59-60; Demirbaş, 505-508; Öztürk, Erdem, 422-425.

⁴⁶³ Koca, Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 741; Taneri, 243.

Dolaylı faillik TCK m. 37/2’de düzenlenmiştir⁴⁶⁴. Bir kişinin hareketleri üzerinde hâkimiyet kurarak bu kişiyi bir suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişi dolaylı fail olarak sorumlu tutulur⁴⁶⁵. Suç işlemede araç olarak kullanılacak kişinin hareketleri üzerinde hâkimiyet, zorlama yoluyla, hatadan yararlanarak, araç olarak kullanılan kişinin hareketinin tipik olmaması şeklinde, kusur yeteneğinin olmamasından faydalanılarak ve organize suç örgütlerinin gücünden yararlanılarak kurulabilir⁴⁶⁶. Resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu bakımından dolaylı faillik mümkündür⁴⁶⁷. Örneğin bir kişinin icra müdürünü tehdit ederek, tahsili için icraya verilmiş onbeş bin bedelli bonodan bir sıfır sildirmesi durumunda, tehdit eden kişi resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçundan dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

Azmettirme TCK m. 38’de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre azmettirme, daha önce suç işleme düşüncesi olmayan bir kişiye suç işlemesi hususunda karar aldırılması olarak ifade edilebilir⁴⁶⁸. Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçuna azmettirme mümkündür. Daha önce sahtecilik yapma düşüncesi olmayan bir kişiye sahte çek düzenleme hususunda karar aldırılarak bu kişiye sahte çek düzenletilmesi, azmettirmeye örnek olarak verilebilir.

Yardım etme TCK m. 39’da düzenlenmiştir⁴⁶⁹. Yardım etme, bir kişinin başkasının işlediği suça fonksiyonel katkı derecesine varmayan nedensel katkı sağlaması olarak ifade edilebilir⁴⁷⁰. Yardım etme doktrinde maddi ve manevi yardım olmak üzere ikiye ayrılır. Bu ayrıma göre manevi yardım, suç işleme kararını kuvvetlendirmek, suçun

⁴⁶⁴ TCK m. 37/2: “Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır.”.

⁴⁶⁵ Özgenç, *Suçta İştirakin...*, 197-198; Karabeyeser, 62; Demirbaş, 512; Öztürk, Erdem, 427-428.

⁴⁶⁶ Ali Rıza Tongür, “Yargıtay Kararları Doğrultusunda İştirak Türü Olarak Dolalı Faillik ve Azmettirme”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 10(28), Ağustos 2015, 223-259, 229-230.

⁴⁶⁷ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 463; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 283-284; Taneri, 243.

⁴⁶⁸ Demirbaş, 520; Öztürk, Erdem, 436; Hüsnü Sefa Eryıldız, “Alman Ceza Hukukunda Suça Azmettirme (Alm. CK m.26)”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 11(120), Ağustos 2016, 38-49, 40-41.

⁴⁶⁹ TCK m. 39: “(1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.(2) Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur: a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek. b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak. c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak.”.

⁴⁷⁰ Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 496; Demirbaş, 523; Öztürk, Erdem, 443.

işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vadetmek, suç işlemeye teşvik etmek ve suçun nasıl işleneceği yönünde yol göstermektir. Maddi yardım ise suçun işlenmesinde gerekli olan araçları sağlamak ve suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmaktır⁴⁷¹.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçuna yardım eden sıfatıyla iştirakte bulunmak mümkündür. Bu suçta yardım etme maddi yardım şeklinde olabileceği gibi manevi yardım şeklinde de olabilir. Örneğin, sahte bir bono düzenleme düşüncesi olan kişinin, bu kararını kuvvetlendirmek suretiyle manevi yardım sağlanabilir.

2.1.7.3. Suçların İçtimaı

Suçta iştirakte bir suçun işlenişine birden fazla kişi katılmaktayken suçların içtimasında birden fazla suç bir kişide toplanmaktadır⁴⁷². Ceza hukukunda “*kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır*” ilkesi geçerlidir⁴⁷³. Buna göre de kural olarak işlenen her bir suçtan dolayı ayrı cezaya hükmedilir⁴⁷⁴.

Suçların içtimasına ilişkin düzenlemeler TCK’nın 42, 43 ve 44. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre suçların içtima şekilleri, bileşik suç (TCK m.42), zincirleme suç (TCK m. 43/1) ve fikri içtima (TCK m. 43/2 ve m. 44) olarak düzenlenmiştir. Bu durumların söz konusu olduğu hallerde ise işlenen her suçtan dolayı ayrıca ceza verilmez. İşlenen suçlar tek suç kabul edilip cezası artırılır veya en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı yaptırım uygulanır⁴⁷⁵.

2.1.7.3.1. Zincirleme Suç

Zincirleme suç TCK m. 43/1’de: “*Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (Ek cümle: 29/6/2005 – 5377/6 md.)* Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra

⁴⁷¹ Karabeyeser, 65.

⁴⁷² Neslihan Göktürk, *Fikri İçtima*, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, 6.

⁴⁷³ Mahmut Koca, “Fikri İçtima”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2(4), Ağustos 2007, 197-221, 197; Göktürk, 6.

⁴⁷⁴ Koca, 197; Göktürk, 6.

⁴⁷⁵ Koca, 218-219; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 723; Öztürk, Erdem, 407-410.

hükmü uygulanır.” şeklinde düzenlenmiştir. Yine aynı maddenin son fıkrasında da: *“Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.”* şeklindeki düzenlemeyle bazı suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Bu düzenlemeye göre zincirleme suçta, bir kişi aynı suçu birden fazla kez işler. İşlenen bu suçlar aynı kişiye karşı bir suç işleme kararı kapsamında işlendiğinden dolayı bu suçlardan ayrı ayrı verilmez, bir suçtan ceza verilerek bu ceza artırılır⁴⁷⁶.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür⁴⁷⁷. Buna göre bir kişinin, bir suç işleme kararı kapsamında, değişik zamanlarda resmi belge hükmünde belgede sahtecilik yapması durumunda bu kişi hakkında zincirleme suç hükümleri uyarınca tek ceza verilerek bu ceza artırılır.

Zincirleme suça ilişkin hükümlerin uygulanabilmesi için aynı suçun birden fazla kez işlenmesi gerekir⁴⁷⁸. Yani resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçunun birden fazla kez işlenmesi gerekir. Sahteciliğin resmi belge veya resmi belge hükmünde belge üzerinde gerçekleşmesi durumunda da aynı suç işlenmiş olur. Dolayısıyla bir kişi resmi belge hükmünde belge ve resmi belgede sahtecilik yaptığında şartlar oluştuğu takdirde zincirleme suç söz konusu olabilir⁴⁷⁹.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu TCK m. 204'te seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Fail, bu seçimlik hareketlerin birden fazlasını gerçekleştirdiği takdirde tek sahtecilik suçu oluşur. Bu durumda birden fazla sahtecilik suçu işlenmediğinden zincirleme suç hükümleri uygulanamaz⁴⁸⁰. Buna karşın seçimlik hareketler farklı zamanlarda gerçekleştirilerek birden fazla sahtecilik suçu işlenmesi durumunda zincirleme suç söz konusu olabilir⁴⁸¹.

⁴⁷⁶ Akbulut, 757; Özbek vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 590; Özgenç, 605; Demirbaş, 544-549; Öztürk, Erdem, 402-405.

⁴⁷⁷ İtişgen, 59.

⁴⁷⁸ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 734; Centel, Zafer, Çakmut, 526-529; Koca, Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 520-526; Özbek vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 591; Özgenç, 598; Öztürk, Erdem, 402.

⁴⁷⁹ TCK m.204'te yer alan resmi belgede sahtecilik suçu ile TCK m.207' de yer alan özel belgede sahtecilik suçunun TCK m.43 gereğince aynı suç kapsamında olduğu, dolayısıyla bu suçlar arasında zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı hususunda bkz. Yıldırım, 121-122.

⁴⁸⁰ Yıldırım, 120.

⁴⁸¹ Yıldırım, 121.

Bir suçun nitelikli şekillerinin işlenmesi durumunda da aynı suçun işlenmiş sayılacağı, zincirleme suça ilişkin düzenlemede belirtilmiştir(TCK m. 43/1). Resmi belgede sahtecilik suçunun temel halinin işlenmesi, terör amacıyla işlenmesi, gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla veya hukuki ilişkiye dayanan bir alacağın ispatı için işlenmiş olması durumlarında aynı suç işlenmiş sayılır.

Zincirleme suçtan bahsedebilmek için birden fazla aynı suçun, aynı kişiye karşı işlenmesi gerekir⁴⁸². Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu kamu güvenine karşı işlenen suçlar arasında yer alır. Yukarıda açıklandığı üzere bu suçların mağduru toplumu oluşturan bireylerdir. Zincirleme suça ilişkin düzenlemenin son cümlesine göre mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da zincirleme suç hükümleri uygulanabilir⁴⁸³.

Yargıtay tarafından bu suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireyler olduğunun kabulünden hareketle birden fazla kişi adına sahte resmi belge düzenlenmesi durumunda da zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceği ifade edilmiştir⁴⁸⁴. Ancak Yargıtay 11. CD bir kararında: “*Aynı Bankaya ibraz edilen farklı gerçek kişiler adına düzenlenmiş 02.05.2005 ve 14.03.2005 tanzim, 29.08.2005 ve 18.07.2005 ödeme tarihli suça sahte bonolar nedeniyle gerçek kişiler sayısınca resmi belgede sahtecilik suçu oluşacağı gözetilmeyerek yazılı şekilde zincirleme suç hükümleri uygulanması suretiyle eksik ceza tayini...*”⁴⁸⁵ ifadeleriyle suçun konusunu oluşturan bonoların farklı kişiler adına düzenlenmesi nedeniyle suçun aynı kişiye karşı işlenmediğinden bahisle zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmiştir.

Sahte resmi belge hükmünde belgenin birden fazla kez kullanılması durumunda, suçun konusunun aynı olması sebebiyle zincirleme suç hükümleri söz konusu olmayacağı, bu durumda tek suç oluşacağı ifade edilmiştir⁴⁸⁶.

Zincirleme suçun söz konusu olması için işlenen suçların değişik zamanlarda işlenmesi gerekir⁴⁸⁷. Aynı anda birden fazla belge düzenlenmesi veya birden fazla

⁴⁸² Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 741; Centel, vd., 530; Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 527; Özbek vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 597-598; Özgenç, 598; Öztürk, Erdem, 405.

⁴⁸³ Aynı yönde bkz. Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 292; Resmi belgede sahtecilik suçunun “mağduru belli olmayan” suç kapsamında olmadığı yönünde aksi görüş için bkz. Yıldırım, 127.

⁴⁸⁴ Şan, 149.

⁴⁸⁵ Y.11. CD. E.2011/3070, K.2103/2147, Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 304.

⁴⁸⁶ İtişgen, 59.

⁴⁸⁷ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 734-739; Centel, vd., 529; Koca, Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 526; Özbek vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 592-593; Öztürk, Erdem, 403.

belgenin aynı mağdura karşı aynı anda kullanılması söz konusu olabilir. Yargıtay bu durumda değişik zamanlarda işlenmediğinden dolayı tek suçun oluştuğunu kabul etmektedir⁴⁸⁸.

Son olarak da failin işlediği suçları, bir suç işleme kararı kapsamında işlemiş olması gerekir⁴⁸⁹. Yani, zincirleme suça ilişkin yukarıdaki hususların varlığı tespit edildikten sonra doğrudan zincirleme suç hükümleri uygulanmaz, failin bu suçları bir suç işleme kararı kapsamında gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceği araştırılır⁴⁹⁰.

2.1.7.3.2. Fikri İçtima

2.1.7.3.2.1. Aynı Nevi'den Fikri İçtima

Aynı nevi'den fikri içtima TCK m. 43/2'de: "*Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır.*" şeklinde düzenlenmiştir. Bu içtima şeklinde fail, bir fiille birden fazla kişiye karşı suç işler. Dolayısıyla ortada tek suç vardır⁴⁹¹. Böyle bir durumda zincirleme suçta olduğu gibi tek suçtan verilip bu ceza artırılır (TCK m. 43/2). Aynı neviden içtima da kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında uygulanmaz (TCK m. 43/3).

Resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu aynı neviden içtima açısından değerlendirildiğinde, bir fiil ile birden fazla sahte resmi belge hükmünde belge düzenleme söz konusu olabilir. Örneğin, A ve B kişinin ortak olduğu hesaba ilişkin çek

⁴⁸⁸ Gökcan, 125; Şan, 188; Yargıtay aynı anda birden fazla resmi belge hükmündeki belgenin kullanılması hususunda verdiği kararında: "*farklı zamanlarda düzenlendiğine ilişkin delil bulunmayan suça konu bonoların aynı anda verildiğinin anlaşılması karşısında; somut olayda zincirleme suç hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmadığı belge sayısının temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınabileceği gözetilmeden TCK'nin 204/1. maddesine göre belirlenen temel cezanın TCK'nin 43/1. maddesi uyarınca artırılarak fazla ceza tayini*" bozulmuştur. Y11CD, E.2017/6144, K.2019/3892 (karararama.yargitay.gov.tr ET: 21.08.2019).

⁴⁸⁹ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 739-740; Centel, vd., 532; Koca, Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 529; Özbek vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 594-595; Özgenç, 604; Öztürk, Erdem, 406-407; Yargıtay farklı krediler için teminat olarak verilen sahte bonoların zincirleme suç oluşturmayacağı hususunu verdiği kararında: "*Sanık hakkında, şikayetçi ... adına düzenlenmiş olduğu sahte bonoları çekmiş olduğu kredilere teminat amacıyla ... Kayseri şubesi ve ... Argıcık şubesine ibraz etmesinden ibaret eylemlerinin, banka sayısınca ayrı ayrı resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin, tüm sahtecilik fiillerinin zincirleme şekilde işlenmiş resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğunu kabul ederek eksik ceza tayin edilmesi aleyhe temyiz bulunmadığından bozma sebebi yapılmamış...*" şeklinde ifade etmiştir. Y11CD, E.2018/6997, K.2019/3796 karararama.yargitay.gov.tr ET: 21.08.2019).

⁴⁹⁰ Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 463; Gökcan, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 291.

⁴⁹¹ Özgenç, 621; Demirbaş, 553-554.

düzenlenmesi gibi. Düzenlenen bu belgeler birden fazla kişinin adına da düzenlenmiş olabilir. Ancak yukarıda açıklandığı üzere bu suçun mağduru toplumu oluşturan diğer bireyler olduğu, diğer kişilerin ise suçtan zarar gören olduğu kabul edildiğinde “*birden fazla kişiye karşı suç işleme*” şartı gerçekleşmeyeceğinden inceleme konumuz suç açısından aynı nevi’den fikri içtima söz konusu olamaz.

2.1.7.3.2.2. Farklı Nevi’den Fikri İçtima

Farklı neviden fikri içtima TCK m. 44’te: “*İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu içtima şeklinde fail, gerçekleştirdiği bir fiil ile birden fazla suç işler. Kanun koyucu farklı nev’iden fikri içtimayla işlenen farklı suçlardan ayrı ayrı ceza verilmesi yerine, bu suçların en ağırından ceza verileceğini düzenlemiştir⁴⁹².

Resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu bakımından bir fiille birden fazla suç işlenmesi mümkündür. Örneğin, bir kişi sahte olduğunu bildiği bir çeki ibraz ederek bankadan bedelini tahsil ettiğinde bu kişi hem resmi belge hükmünde belgede sahtecilik hem de dolandırıcılık suçunu işlemiş olur. Kural olarak farklı nev’iden fikri içtima hükümlerine göre bu kişiye işlediği suçların en ağırından ceza verilmesi gerekecekti. Ancak kanun koyucu belgede sahtecilik suçları açısından özel bir gerçek içtima şekline TCK m. 212’de yer vermiştir. TCK m. 212’de belgede sahtecilik suçlarına ilişkin gerçek içtima kuralı: “*Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre de belgede sahtecilik suçları açısından TCK m. 44’te yer alan farklı nev’iden fikri içtima kuralı uygulanmaz⁴⁹³. Yukarıdaki örnekte verilen olay ele alındığında kişiye hem resmi belge hükmünde belgede sahtecilik hem de dolandırıcılıktan dolayı yaptırım uygulanır.

TCK m. 212’de yer alan gerçek içtima kuralı çifte cezalandırma kuralı ile çelişmez. Çünkü sahte resmi belge hükmünde belgede sahtecilik yapılması başlı başına

⁴⁹² Özgenç, 630; Demirbaş, 555; Öztürk, Erdem, 408.

⁴⁹³ Göktürk, 182-183; Artuk, vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 466.

bir suç oluşturur⁴⁹⁴. Bu madde ile sahtecilik yapılarak başka bir suç işlenmesi durumunda işlenen bu suçtan dolayı da kişi cezalandırılır.

2.1.8. Suça İlişkin Soruşturma ve Kovuşturma

2.1.8.1. Soruşturma

Soruşturma, kural olarak suçtan haberi olan adli makamlar tarafından re'sen başlatılır. Ancak bazı hafif suçlarda kanun koyucu, soruşturmanın başlaması için suçtan zarar görenin failin cezalandırılmasına yönelik talebini adli makamlara bildirmesini düzenlemiştir. Suçtan zarar görenin bu talebine şikâyet, bu şekilde soruşturmasına başlanan suçlara da şikâyete bağlı suçlar denir⁴⁹⁵.

Şikâyete bağlı bir suçtan bahsedebilmek için bu hususun açıkça kanunda düzenlenmiş olması gerekir⁴⁹⁶. Resmi belge hükmünde belgede (TCK m. 210/1) sahtecilik suçuna uygulanan resmi belgede sahtecilik suçuna (TCK m. 204/1) ilişkin düzenlemede şikâyet hususunda herhangi bir düzenleme yapılmadığından bu suç re'sen soruşturulabilen bir suçtur. Bu sebeple resmi belge hükmünde belgede sahtecilik yapıldığına ilişkin bir durumun savcı tarafından öğrenilmesiyle re'sen soruşturma başlatılır.

Kanun koyucu belirli kişiler hakkında bir suçtan dolayı soruşturma açılabilmesini yetkili makamdan izin alınması şartına bağlanmış olabilir. Böyle bir durumda soruşturma başlatabilmek için yetkili makamın izni de gerekir. Memurların ve diğer kamu görevlilerinin görevleriyle ilgili suçlardan yargılanmaları usulü “*Memur ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun*” ile düzenlenmiştir. Bu kanunun 1. maddesine göre bu kişilerin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri yetkili mercilerin iznine bağlıdır⁴⁹⁷. Yargıtay da kamu görevlilerinin

⁴⁹⁴ İtişgen, 59.

⁴⁹⁵ Nur Centel, Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (14.baskı), Beta yayınevi, İstanbul 2017, 94.

⁴⁹⁶ Centel, Zafer, 94; Demirbaş, 219.

⁴⁹⁷ Memur ve Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun m.1; “*Bu Kanunun amacı, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemektir.*”.

görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında yetkili merciin izni alınmadan verilen hükümleri bozmaktadır⁴⁹⁸.

2.1.8.2. Kovuşturma

Ceza Yargılamasında görevli mahkeme, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun⁴⁹⁹ (Adli Teşkilat Kanunu) ile düzenlenmiştir. Buna göre bu kanunun 12. maddesinde yazan suçlar ile üst sınırı on yıl ve daha fazla olan suçlar bakımından görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir⁵⁰⁰. Bu hususlar dışında kalan suçlar bakımından görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir⁵⁰¹.

Resmi belgede sahtecilik suçunun ikinci fıkrasında düzenlenen kamu görevlileri tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu, söz konusu Kanunun 12. maddesinde sayılan suçlardan olduğu için bu suç için görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir. TCK m. 204/1’de düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçu için öngörülen yaptırım on yıl veya üzeri olmadığından bu suç için görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Yukarıda bahsedildiği üzere resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu hakkında TCK m. 204/1’de yer alan resmi belgede sahtecilik suçunun tatbik edileceğinden inceleme konumuz suç açısından görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir.

Ceza muhakemesinde yetki kuralları 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu⁵⁰² (CMK) m. 12-21 maddelerinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerde genel yetki kuralına göre, suçun işlendiği yer mahkemesi davaya bakmaya yetkilidir. Bu sebeple resmi belge hükmünde belgede sahteciliğin işlendiği yer mahkemesi davaya bakmaya yetkilidir.

⁴⁹⁸ Şan, 195; Güler 127.

⁴⁹⁹ Resmi Gazete Tarihi: 07.10.2004, Sayı: 25606.

⁵⁰⁰ Adli Teşkilat Kanunu m.12: “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.”.

⁵⁰¹ Adli Teşkilat Kanunu m.11 “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.”.

⁵⁰² Resmi Gazete Tarihi: 17.12.2004, Sayı: 25673.

Kamu görevlisi hakkında yapılan yargılama sırasında suçu görevi sebebiyle işlediği, fakat bu suçun soruşturulması için yetkili merciden izin alınmadığı mahkeme tarafından tespit edilmiş olabilir. Bu durumda öğreti ve Yargıtay kararlarında ifade edilen usule göre, yargılamayı yapan mahkemenin CMK m. 228/8 uyarınca durma kararı verip dosyayı soruşturma izni vermeye yetkili mercie göndermesi gerekir. Yetkili mercii söz konusu kişi hakkında izin verdikten sonra mahkemenin yargılamaya devam eder⁵⁰³.

2.1.8.3. Yaptırım

Ceza hukukunda yaptırım, Devlet tarafından suç karşılığı öngörölmüş olan sonuçlar olarak ifade edilebilir⁵⁰⁴. TCK'de suç karşılığında ceza ve güvenlik tedbirleri olmak üzere iki yaptırım şekline yer verilmiştir⁵⁰⁵.

Resmi belge hükmünde belgelerde (TCK m. 210/1) sahtecilik suçuna TCK m. 204/1'de yer alan resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulandığından resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunu işleyen kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Bu suçtan dolayı iki yıl veya daha az ceza verilmesi durumunda failin mağdurun veya kamunun zararını gidermesi şartıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir⁵⁰⁶.

Resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçunun daha fazla veya daha az nitelikli şekli gerçekleştirildiğinde, mahkeme önce temel cezayı belirler daha sonra nitelikli hali uygular. Somut olayda birden fazla nitelikli hal gerçekleşmesi durumunda ise temel ceza belirlendikten sonra bu cezada önce artırım daha sonra da indirim yapılır⁵⁰⁷.

Fail, TCK m. 211 kapsamında bir hukuki ilişkiye dayanan alacağını ispat etmek veya gerçek bir durumu belgelemek amacıyla resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunu işlerse verilecek ceza yarı oranında indirilir. Bu durumda fail hakkında önce temel ceza tespit edilecek daha sonra da bu ceza yarı oranında indirilecektir.

⁵⁰³ Şan, 196.

⁵⁰⁴ Akbulut, 805-806.

⁵⁰⁵ Akbulut, 806.

⁵⁰⁶ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 313.

⁵⁰⁷ TCK m.61/4: “Bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirme yapılır.”.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu terör amacıyla işlenmesi durumunda (TMK m. 4), TMK m. 5'e göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Mahkemenin, terör amacıyla resmi belge hükmünde belgede sahtecilik yapan fail hakkında temel cezayı belirledikten sonra bu cezayı yarı oranında artırarak hüküm kurması gerekir.

Somut olayda fail, resmi belge hükmünde belgelerde sahteciliği hem terör amacıyla işlemesi hem de TCK m. 211'de düzenlenen daha az cezayı gerektiren hal kapsamında işlemesi durumunda mahkeme önce temel cezayı tespit eder, bu suç terör amacıyla işlendiği için temel cezayı yarı oranında artırır daha sonra da elde edilen ceza TCK m. 211 gereğince yarı oranında indirir.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu işlenmesiyle birlikte başka bir suçun da işlenmesi durumunda TCK m. 212 uyarınca hem resmi belge hükmünde belgede sahtecilikten hem de işlenen diğer suçtan dolayı ceza verilir.

Güvenlik tedbirleri, tehlikeliliği esas alan ve bir suçla ilgili uygulanan yaptırımları ifade eder⁵⁰⁸. Güvenlik tedbirleri TCK m. 53-56 maddelerinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre bir kişi resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçundan mahkûm olduğu takdirde cezası infaz edilene kadar TCK m. 53/1'de yazan hakları kullanmaktan yoksun bırakılır⁵⁰⁹.

Fail, resmi belge hükmünde belgede sahtecilik yapmak suretiyle bir maddi menfaat elde ettiği takdirde bu ekonomik kazanç müsadere edilir⁵¹⁰.

⁵⁰⁸ Akbulut, 856.

⁵⁰⁹ TCK m. 53/1: "(1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak; a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten b) Seçme ve seçilme ehliyetinden, c) Velayet hakkından; vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan, d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten, Yoksun bırakılır. (2) Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz."

⁵¹⁰ TCK m. 55: "(1) Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadere kararına karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir."

Resmi belge hükmünde sahtecilik suçunun failinin on sekiz yaşından küçük olması durumunda TCK m. 56 uyarınca Çocuk Koruma Kanununda yer alan güvenlik tedbirleri uygulanır⁵¹¹.

Resmi belge hükmünde sahteciliğin bir tüzel kişinin kendisine verilen iznin kötüye kullanılması suretiyle bu tüzel kişinin organ veya temsilcisi tarafından işlenmesi durumunda söz konusu tüzel kişiler hakkında TCK m. 60'ta yer alan güvenlik tedbirleri uygulanabilir⁵¹².

2.1.8.4. Zamanaşımı

Zamanaşımı, TCK'de dava zamanaşımı (TCK m. 66) ve ceza zamanaşımı (TCK m. 68) olmak üzere ikiye ayrılır. Dava zamanaşımı, suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlar. Bu süre TCK m. 67'de düzenlenen sürenin durması veya kesilmesi halleri göz önünde bulundurularak dolduğunda artık kamu davası açılmaz veya açıldıysa bu dava hakkında düşme kararı verilir⁵¹³.

Resmi belge hükmünde belgede sahtecilik suçu (TCK m. 210/1, TCK m. 204/1) hakkında öngörülen cezanın üst sınırı beş yıldır. Ceza üst sınırı beş yıl ve daha az olan suçlarda dava zamanaşımı süresi TCK m. 68'e göre sekiz yıldır⁵¹⁴. Bu sebeple resmi belge

⁵¹¹ TCK m. 56: "(1) Çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin neler olduğu ve ne suretle uygulanacakları ilgili kanunda gösterilir."

⁵¹² TCK m. 60: "(1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir. (2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır. (3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir. (4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır."

⁵¹³ Öztürk, Erdem, 574-575; Demirbaş, 764; TCK m. 67: "(1) Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hallerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılınca kadar dava zamanaşımı durur. (2) Bir suçla ilgili olarak; a) Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi, b) Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi, c) Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi, d) Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi Halinde, dava zamanaşımı kesilir. (3) Dava zamanaşımı kesildiğinde, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin bulunması halinde, zamanaşımı süresi son kesme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlar. (4) Kesilme halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar."

⁵¹⁴ TCK m. 66: "(1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası; a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl, b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl, c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl, d) Beş yıldan fazla

hükmünde belgede sahtecilik suçu hakkında kamu davası TCK m. 67 de belirtilen sürenin durması veya kesilmesi halleri dikkate alındığında, sekiz yılın dolması durumunda düşme kararı verilir.

Ceza zamanaşımı süresi, işlenen suç hakkında hükmün kesinleşmesiyle veya infazın kesintiye uğradığı anda işlemeye başlar⁵¹⁵. Bu sürenin, TCK m. 71’de belirtilen kesilme sebepleri göz önünde bulundurulmasına rağmen cezanın infaz edilemeden tamamlanması durumunda infaz edilemeyeceği TCK m. 68’te düzenlenmiştir⁵¹⁶.

Resmi belge hükmünde sahtecilik suçunun temel halinden verilecek ceza beş yıldan az cezaya hükmedilebileceğinden on yıl, terör amacıyla işlenmesi durumunda beş yıldan fazla cezaya hükmedildiği takdirde yirmi yıl geçtikten sonra TCK m. 71’de belirtilen sürenin kesilmesi durumları dikkate alındığında infaz edilemez veya infazına başlanmakla birlikte kesintiye uğraması durumunda infaz edilemeden ceza zamanaşımı süresi dolması durumunda artık bu cezaların infazı mümkün olmaz.

ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl, e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl, Geçmesiyle düşer.”.

⁵¹⁵ Öztürk, Erdem, 584; Demirbaş, 768-769.

⁵¹⁶ TCK m. 68: “(1) Bu maddede yazılı cezalar aşağıdaki sürelerin geçmesiyle infaz edilmez: a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl. b) Müebbet hapis cezalarında otuz yıl. c) Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmidört yıl. d) Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl. e) Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında on yıl.”; TCK m.71: “(1) Mahkûmiyet hükmünün infazı için yetkili merci tarafından hükümlüye kanuna göre yapılan tebligat veya bu maksatla hükümlünün yakalanması ceza zamanaşımını keser. (2) Bir suçtan dolayı mahkûm olan kimse üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlediği takdirde, ceza zamanaşımı kesilir.”.

SONUÇ

Resmi belge hükmünde belgelerde işlenen sahtecilik fiillerine TCK m. 204'te yer alan resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır. TCK m. 204/2'de kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği resmi belgede sahteciliğe daha fazla yaptırım öngörülmüştür. Ancak bu fıkra bahsedilen belge, zaten resmi belgedir. Çalışmanın konusunu oluşturan belgeler ise niteliği itibarıyla özel belge olup, kanun koyucu bu belgeleri resmi belge hükmünde saymaktadır. Bu sebeple konumuzu oluşturan belgeler bakımından TCK m. 204/2'nin tatbiki mümkün değildir. Yine, TCK m. 204/3'te sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge ve aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge ayrımı yapılmış ise de resmi belge hükmünde belgeler açısından böyle bir ayrım yapılmamaktadır. Dolayısıyla konumuzu oluşturan belgeler bakımından TCK m. 204/3 de tatbik edilmez. Resmi belge hükmünde belgelerde işlenen sahtecilik fiillerine TCK m. 204/1'de yer alan resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hüküm uygulanır. Dolayısıyla bu suçun faili herkes olabilir. Kamu görevlisi veya söz konusu belgenin düzenleyicisi tarafından bu suçun işlenmesi özellik oluşturmaz.

5237 sayılı TCK'de resmi belge hükmündeki belgeler ve bu belgelere tatbik edilecek resmi belgede sahtecilik suçu, “*kamu güvenine karşı suçlar*” başlığı altında düzenlenmiştir. Toplum bu belgelerin içeriğine güven duyduğundan, bu suçla korunun hukuki değer kamu güvenidir. Bu sebeple bu suçun mağduru toplumu oluşturan tüm bireylerdir. Bu suçun işlenmesiyle birlikte belirli kişilerin zararı ortaya çıkabilir. Bu kişiler YCGK tarafından suçtan zarar gören olarak kabul edilmektedir.

TCK m. 204/1'e göre resmi belge hükmündeki belgelerin sahte olarak düzenlenmesi, başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve sahte belgenin kullanılması fiillerinden birinin gerçekleştirilmesiyle bu suç işlenmiş olur. Dolayısıyla inceleme konumuzu oluşturan suç seçimlik hareketli suçtur. Aynı madde metninde yer alan “*düzenleme*”, “*değiştirme*” ve “*kullanma*” fiilleri icrai olarak işlenebileceğinden, bu suç icrai suçtur. Sahte belge düzenlenmesi, gerçek belgenin değiştirilmesi ve sahte belgenin kullanılması fiilleri ani suç niteliği gösterir.

Bu suçun konusu resmi belge hükmünde belgelerdir. Kanun koyucu bu belgeleri TCK m. 210/1'de sınırlı olarak saymıştır. Bu maddeye göre, emre yazılı poliçe, emre yazılı bono, emre yazılı çek, hamiline yazılı çek, makbuz senedi, varant, taşıma senedi,

konşimento, hisse senedi, tahvil ve el yazılı vasiyetname resmi belge hükmünde sayılmıştır. Sayılan bu belgelerin, kendileri için kanunlarca öngörülen zorunlu şartları taşımaları gerekir. Aksi takdirde, zorunlu unsurların eksik olması durumunda özel belge sayılır.

Kambiyo senetlerinin arka yüzü, ön yüzünün devamı sayıldığından buraya yapılan cirolar üzerinde işlenen sahtecilikler ve ciro için senedin arka yüzünde yer kalmaması durumunda eklenen “alonj” üzerinde gerçekleştirilecek sahtecilikler de TCK m. 204/1 kapsamındadır.

Yargıtay Özel Hukuk Daireleri tarafından zamanaşımına uğrayan kambiyo senedinin, kambiyo senedi vasfını yitirdiği, bu belgenin delil başlangıcı sayılabileceği ifade edilmiştir. Bu açıdan kanaatimizce zamanaşımına uğrayan kambiyo senedi, bu niteliğini kaybettiğinden, yani bu belge tedavül ve tahsil yeteneğini yitirdiğinden özel belge sayılmalıdır.

Bu suçun oluşması için katıldığımız görüşe göre ilk olarak, TCK m.204/1’de sayılan seçimlik hareketlerden birinin kasten gerçekleştirilmesi gerekir. Ayrıca sahteciliğin işlenmesiyle bir zararın ortaya çıkıp çıkmaması bu suçun oluşması için gerekli değildir. İkinci olarak, işlenen sahteciliğin aldatma kabiliyetine sahip olması gerekir. Aldatma kabiliyeti objektif olarak belirlenmektedir. Bu açıdan dikkatsizlik veya bilgisizlik tek başına yapılan sahteciliğin aldatma kabiliyetine sahip olduğunu göstermez. Sahteciliğin aldatma kabiliyetine sahip olmaması durumunda, bu suç oluşmaz. Ancak bu durumda belgenin gerçek anlamına ulaşamaması, şartları olduğu takdirde belgenin yok edilmesi suçunu oluşturabilir.

Günlük hayatta, özellikle konumuzu oluşturan resmi belge hükmündeki belgelerde ilgilinin rızası çerçevesinde, onun yerine belge düzenlemek, imza atmak söz konusu olmaktadır. Bu suç çalışmamızda bahsedildiği üzere soyut tehlike suçudur. Bu sebeple kanunda belirtilen hareketlerin yapılmasıyla suç oluşur. İlgilinin rızasının tespit edildiği ve herhangi bir zarar ihtimalinin bulunmadığı durumları bertaraf etmek için öğretici ve Yargı kararları manevi unsur açısından çözüm üretmektedir. Yargıtay bu gibi durumlarda kişinin zarar verme bilincinin olmadığını veya sahtecilik kastı olmadığından suçun oluşmayacağı yönünde kararlar vermektedir. Ancak bu suçu işlemek için kanunda genel kast yeterli görülmüştür. Bunun dışında suçun oluşması için failin zarar verme

bilinci veya sahtecilik kastı aranmamalıdır. Düşüncemize göre bu gibi durumlar bu suçun somut tehlike suçu kapsamına alınmasıyla çözülebilir. Bu çerçevede resmi belgelerde sahtecilik yapılmasıyla bir veya birkaç kişinin yahut toplumu oluşturan bireylerin; vücut bütünlüğü, sağlığı, irade özgürlüğü, malvarlığı, kamu güvenliği gibi hususlarda somut bir tehlike oluşturma durumunda bu suç oluşacaktır. Bu bağlamda resmi belgede sahtecilik yapıldığında mahkeme, bu sahtecilikle herhangi bir zarar ihtimalinin ortaya çıkıp çıkmadığı hususunda değerlendirmede bulunacaktır.

Resmi belge hükmündeki belgelerde sahtecilik suçunun nitelikli unsurları; bir alacağın tahsili veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla yapılması (TCK m. 211) ve sahteciliğin terör amacıyla işlenmesidir (TMK m. 4).

Resmi belge hükmündeki belgelerde sahtecilik suçu, seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesiyle oluşur. Bu sebeple bu suç, sırf hareket suçudur. Katıldığımız görüşe göre sırf hareket suçlarında hareketin kısımlara bölünmesi durumunda teşebbüs mümkündür.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçu için özel içtima kuralı TCK m. 212'de düzenlenmiştir. Buna göre belgede sahtecilik yapılarak başka bir suç işlendiği takdirde, fail her iki suçtan da cezalandırılır.

Resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçuna TCK m. 204/1 tatbik edileceğinden 5235 sayılı Adli Teşkilat kanununa göre bu suç hakkında yapılacak yargılamalarda görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleridir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin, “Bağlılık Kuralı”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), 2010, 167-214.
- Akbulut, Berrin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (5.baskı), Adalet yayınevi, Ankara 2018.
- Alacakaptan, Uğur, *Suçun Unsurları*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1975.
- Artuk, M. Emin; Gökçen, Ahmet; Alşahin, M.Emin; Çakır, Kerim, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet yayınevi, Ankara 2018.
- Artuk, M. Emin; Gökçen, Ahmet; Alşahin, M.Emin; Çakır, Kerim, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (16.baskı), Adalet yayınevi, Ankara 2017.
- Artuk, M. Emin; Gökçen, Ahmet; Yenidünya, Caner, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet yayınevi, (15.baskı), Ankara 2015.
- Artuk, M. Emin; Gökçen, Ahmet; Yenidünya, Caner, *TCK şerhi* (4. Cilt), Turhan kitabevi, Ankara Nisan 2009.
- Arslan, Çetin; Baştürk, İhsan, “Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), 2013, 195-219.
- Arslan, M. Yasin, *Uygulamada Sahtecilik Suçları*, Bilge Yayınevi, Ankara 2016.
- Arslan, M. Yasin, Türk Ceza Kanunu’ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları, *Ankara Barosu Dergisi*, (2), 2015, 147-172.
- Atalan, Mustafa, Dolandırıcılık, Güveni Kötüye Kullanma ve Sahtecilik Suçları Şerhi, Adalet yayınevi, Ankara 2015.
- Avcı, Mustafa, *Türk Hukuk Tarihi Dersleri*, Mimoza yayınları, Konya 2012,
- Aydemir, Süleyman Ruhi, “Evrakta Sahtekarlık Suçları (Yargıtay İçtihatları Doğrultusunda)”, *Mevzuat Dergisi*, 6(69), Eylül 2003 www.mevzuatdergisi.com (ET: 12.03.2019).
- Aydın, Devrim, “Suça Teşebbüs”, *AÜHFD*, 55(1), 2006, 85-113.

- Aydın, Hüseyin, “Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”, *Ankara Barosu Dergisi*, 68(1), 2010, 109-128.
- Aydil, Ertan, “Yetkili Kamu Görevlisinin Resmi Evrakta Sahtekârlık Suçu”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2006, (tez.yok.gov.tr ET: 10.09.2018).
- Bayramoğlu, Reşad, “Evrakta Sahtekârlık”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1(2), 1944, 11-14.
- Biçkin, İnci, “Elektronik İmza Kanunu ve Getirdiği Düzenlemeler”, *Yargıtay Dergisi*, 30(3), Temmuz 2004, 351-362.
- Bozer, Ali; Göle, Celal, *Kıymetli Evrak Hukuku* (7.baskı), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara Ekim 2017.
- Can, Cihan, “Resmi Evrakta Sahtekârlık Suçunda Aldatma (İğfal) kabiliyeti”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(3), Mayıs-Haziran 2013, 285-290.
- Cengiz, Sibel, *Evrakta Sahtecilik Suçları*, US-A yayıncılık, Ankara 2007.
- Centel, Nur; Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (14.baskı), Beta yayınevi, İstanbul 2017.
- Centel, Nur; Zafer, Hamide; Çakmut, Özlem, *Türk Ceza Hukukuna Giriş* (10.baskı), Beta yayınevi, İstanbul Eylül 2017.
- Çetin, Erol; Malkoç, İsmail, *Uygulamada Sahtekârlık Suçları, Bilgisayar Suçları, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat*, Adalet yayınevi, Ankara 1995.
- Çiçek, Niyazi, “Hukuksal Geçerlilik Bakımından Resmi Belgelerin Biçimsel Özellikleri”, *Amme İdaresi Dergisi*, 40(4), Aralık 2007, 133-153.
- Demirbaş, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (13. Baskı), Seçkin yayınları, Ankara Eylül 2018.
- Demirdoğan, Aslı, “Kambiyo Senetlerinde Ceza Normlarının Güvence Fonksiyonu”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2019, (tez.yok.gov.tr ET: 10.09.2018).
- Demirel, Hakkı, “Türk Ceza Kanunun Evrakta Sahtekârlık Cürmü Hakkındaki Hükümlerin Sistematik İzahı Üzerinde Bir Deneme”, *AÜHFD*, 13(1), 1956, 31-52.

- Doğan, Koray, “Ceza Hukukunda Belge Kavramı”, *Ceza Hukuk Dergisi*, 5(14), Aralık 2010, 51-66.
- Dönmezer, Sulhi; Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C:I* (13. tıpkı bası), Beta yayınevi, İstanbul Kasım 1997.
- Dönmezer Sulhi; Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C:II*, Beta yayınevi, İstanbul Ekim 1999.
- Durdu, Hüseyin, *Türk Ceza Yasasında Belgede Sahtecilik Suçları*, Adalet Yayınları, İzmir 1985.
- Ekinci, Ahmet Tolga, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara 2016, (tez.yok.gov.tr ET:10.09.2018).
- Ekinci, Mustafa; Esen, Sinan, *Açıklamalı İçtihatlı Sahtecilik, Hırsızlık, Gasp, Dolandırıcılık, Emniyeti Suiistimal, Bilişim Alanında Suçlar ile Müşerek Hükümler*, Adalet yayınevi, Ankara 2003.
- Erem, Faruk, “Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin”, *AÜHFD*, 25(1-2), Mart- Nisan 1968, 11-33.
- Erem, Faruk, *Ceza Hukuku Hususi Hükümler (Cilt 2)*, Ajans-Türk Matbacılık Sanayi, Ankara 1968.
- Erem, Faruk, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt:1* (12. Baskı), Seçkin Kitabevi, Ankara 1984.
- Erem, Faruk; Toroslu, Nevzat, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (5. Baskı), Savaş Yayınları, Ankara 1987.
- Erman, Sahir, “Evrakta Sahtekârlık Suçlarında Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir?”, *AÜSBFD*, 4(1) , 1949, 127-154.
- Erman, Sahir; Özek, Çetin, *Ceza Hukuku Özel bölüm Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK m.316-368)*, “Globus” Dünya basımevi, İstanbul 1996.
- Erman, Sahir, “Evrakta Sahtecilik Suçlarında Varaka Mefhumu”, *İÜHFM*, 15(1), İstanbul 1949, 167-197.

- Erman, Sahir, “Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, Tarihçesi ve Müsterek Unsurları”, *İÜHFM*, 16(1-2), 1950, 157-201.
- Erman, Sahir, *Sahtekârlık Suçları, (Ticari Ceza Hukuku Cilt 3)*, Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atölyesi, İstanbul 1981.
- Erturgut, Mine, “Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-belge ve E-imza”, *Bankacılar Dergisi*, 15(48), Mart 2004, 66-79.
- Erturgut, Mine, *Medeni Usul Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi*, Yetkin yayınları, Ankara 2004.
- Eryıldız, Hüsnü Sefa, “Alman Ceza Hukukunda Suça Azmettirme” (Alm. CK m.26), *Terazi Hukuk Dergisi*, 11(120), Ağustos 2016, 38-49.
- Esen, Sinan, *Malvarlığına Karşı Suçlar, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim alanında suçlar*, Adalet yayınevi, Ankara 2007.
- Gökcan, Hasan Tahsin, “Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m.207)”, *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 2010, 209-236.
- Gökcan, Hasan Tahsin, “Resmi Belgede Sahtecilik”, *Ankara Barosu Dergisi*, 67(3), Yaz 2009, 93-126.
- Gökcen, Ahmet, *Belgede Sahtecilik Suçları (m. 204-212)*, Adalet yayınevi, Ankara 2016.
- Gökcen, Ahmet; Balcı, Murat, “Dolandırıcılık Suçu (5237 s.lı TCK m.157-159)”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1-2), 2008, 1-55.
- Gökcen, Ahmet, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Müeyyideleri*, İstanbul 1989.
- Gökcen, Ahmet, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Resmi Belgede Sahtecilik”, *Hukuk ve Adalet Dergisi*, 2(6-7), Ekim 2005, 180-216.
- Gökmen, Mustafa Kemal, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Konya 2019 (tez.yok.gov.tr ET: 22.08.2019).
- Göktürk, Neslihan, *Fikri İhtima*, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- Gözel, Arif, “Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Belge ve Elektronik Belge”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 2005, 143-201.

Güçlü, Faruk, *Osmanlıdan Günümüze Sahtecilik*, Tekoed yayınları, Ağustos 2005.

Güler, Gökhan, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara 2018 (tez.yok.gov.tr ET:08.03.2019).

Gündüz, Remzi; Gültaş, Veysel, *5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile 213 sayılı Vergi Usul Kanununda Belgelerde ve Faturalarda Sahtecilik Suçları*, Bilge yayınevi, Ankara 2013.

Güngör, Devrim, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Yetkin yayınları, 2010 Ankara.

Hafizoğulları, Zeki; Özen, Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar*, US-A yayıncılık, Ankara Eylül 2016.

Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (19. Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

İtişgen, Rezzan, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, *Terzi Hukuk Dergisi*, 8(84), Ağustos 2013, 49-61.

Karabeyeser, Süleyman, “Suça İştirak”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 10(110), Ekim 2015, 58-69.

Karahan, Sami; Bozgeyik, Hayri; Saraç, Tahir; Ünal, Mücahit, *Kıymetli Evrak Hukuku* (1.baskı), Mimoza yayınları, Konya 2013.

Karakehya, Hakan, “Ceza Hukukunda Doğrudan Kast” *Selçuk Üniversitesi hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(1), 117-138, 2007.

Kaylan, Keskin, (Belgelerde Sahtecilik Suçları)*Türk Ceza Hukuku Reformu 2. Kitap*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2004.

Koca, Mahmut, “Fikri İçtima”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2(4), Ağustos 2007, 197-221.

Koca, Mahmut; Üzülmmez, İbrahim, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (11. Baskı), Seçkin yayınevi, Ankara 2018.

Koca, Mahmut; Üzülmmez, İbrahim, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (3.Baskı), Adalet yayınevi, Ankara 2016

Koca, Mahmut; Üzülmmez, İbrahim, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (5.Baskı), Adalet yayınevi, Ankara 2018.

- Malkoç, İsmail, *Sahtecilik ve Mala Karşı Suçlar*, Seçkin yayınevi, Ankara 1990.
- Meran, Necati, *Sahtecilik, Malvarlığı ve Bilişim Suçları*, Seçkin yayınları, Ankara 2008.
- Oğuzman, M. Kemal; Öz, Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt:1* (11. Bası), Vedat kitapçılık, İstanbul 2013.
- Önder, Ayhan, “*Ceza Hukuku Dersleri*”, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992.
- Özbek, Mustafa Serdar, *Noter Senetlerinde Sahtelik* (4.baskı), Yetkin yayınları, Ankara 2018.
- Özbek, Veli Özer; Kanbur, Mehmet Nihat; Doğan, Koray; Bacaksız, Pınar; Tepe, İlker, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (6.baskı), Seçkin yayınevi, Ankara Eylül 2015.
- Özbek, Veli Özer; Doğan, Koray; Bacaksız, Pınar; Tepe, İlker, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (13.baskı), Seçkin yayınevi, Ankara Eylül 2018.
- Özgenç, İzzet, *Suç örgütleri* (12.baskı), Seçkin yayınları, Ankara 2019.
- Özgenç, İzzet, “Failliğin Üçüncü Bir Görünüm Şekli Olarak Müşterek Faillik”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1-2), 1994, 159-190.
- Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (14. Bası), Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.
- Özgenç, İzzet, *Suçta İştirakin Hukuki Esası ve Faillik*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayınları, İstanbul 1996.
- Özgenç, İzzet; Şahin, Cumhur, *Uygulamalı Ceza Hukuku* (3.bası), Seçkin yayınları, Ankara 2001.
- Öztan, Bilge, *Miras Hukuku* (8. Baskı), Turhan kitabeyi, Ankara 2017.
- Öztürk, Bahri; Erdem, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (18.baskı), Seçkin yayınevi, Ankara Eylül 2018.
- Parlar, Ali; Hatipoğlu, Muzaffer, *Türk Ceza Kanunu Yorumu (Cilt:3)*, Seçkin yayınevi, Ankara 2008.
- Pulaşlı, Hasan, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları* (5.baskı), Adalet yayınevi, Ankara 2017.

- Savaşçı Temiz, Bilgehan, “İştirak Hükümleri Açısından Bağlılık Kuralı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 2016, 2487-2512.
- Selçuk, Sami, “Yönetim ve Ceza Hukuklarında Memur Kavramı”, *Yargıtay Dergisi*, 23(90), Ocak-Nisan 1997, 21-45.
- Selçuk, Sami, *Dolandırıcılık Cürmünün Kimi Suçlardan Ayrımı ve Çeklerle İlgili Suçlar*, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1986.
- Seven, Vural, “Kambiyo Senetlerinde (Police, Bono ve Çek) “Alonj””, *İzmir Barosu Dergisi*, 82(1), Ocak 2107, 55-77.
- Sırma, Özge, “Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, Nisan 2012, 4(29), 15-21.
- Soyaslan, Doğan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (8.baskı), Yetkin yayınları, Ankara 2010.
- Şan, Sedat, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Bilge yayınevi, Ankara 2015.
- Şan, Sedat, Resmi Belgede Sahtecilik, *Terazi Hukuk Dergisi*, 10(107), Temmuz 2015, 94-105.
- Şen, Ersan; Eryıldız, Hüsnü Sefa, *Suç Örgütü*, Seçkin yayınları, Ankara 2018.
- Şenol, Cem, “İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 5(10), Aralık 2007, 507-552.
- Şenol, Cem, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanuna Göre Suçun Maddi ve Nitelikli Unsurlarında Hata”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 13(38), Aralık 2018, 117-145.
- Taşdemir, Kubilay, *Belgede Sahtecilik Suçları*, Ertem Basım, Ankara 2013.
- Taneri, Gökhan, *Uygulamadan Örnek Hükümlerle Sahtecilik Suçları*, Savaş yayınevi, Ankara Ocak 2017.
- Tekin, Nurullah, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 5(19), Ekim 2014, 903-941.
- Tezcan, Durmuş; Erdem, Mustafa Ruhan; Önok, R. Murat, *Teorik ve Pratık Ceza Özel Hukuku* (16.baskı), Seçkin yayınları, Ankara 2018.
- Tongür, Ali Rıza, “Yargıtay Kararları Doğrultusunda İştirak Türü Olarak Dolalı Faillik ve Azmettirme”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 10(28), Ağustos 2015, 223-259.

- Topel Çiftçioğlu, Cengiz; Akdoğan, Erhan, “Türk Ceza Hukukunda Teşebbüs”, *Fasikül Dergisi*, Haziran 2015, 17-31.
- Toroslul, Nevzat, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Savaş yayınevi, Ankara 2018.
- Turabi, Selami, “Kusurluluk ve Kusurluluğu Etkileyen Haller”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2012, (101), 267-292.
- Turan, Metin, *Belge Ceza Hukuku*, Adalet yayınevi, Ankara 2018.
- Turanboy, Asuman, *Varakasız Kıymetli Evrak*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (T. İş Bankası A.Ş. Vakfı) yayınları, Ankara 1998.
- Turanlı, Hüsnü, “Türk Hukukunda Alonj”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 3(1), Ocak 2017, 119-128.
- Turhan, Çağda Nur, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2016 (tez.yok.gov.tr ET: 10.09.2018).
- Türkoğlu, Halide Gökçe, *Roma Ceza Hukuku* (2. Baskı), Seçkin yayınevi, Ankara Nisan 2017.
- Uğur, Hüsamettin, “Gerçek Bir Belgeyi Değiştirme ve Bozma Eylemlerinin TCK’nın 204/1 ve 205. Maddeleri Açısından Değerlendirilmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 8(86), 40-48.
- Uyar, İbrahim, Kambyo Senetlerinde Sahtekarlık Suçları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 1992 (<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/20125.pdf> ET:22.08.2019).
- Ülgen, Hüseyin; Helvacı, Mehmet; Kendigelen, Abuzer; Kaya, Arslan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, On iki levha yayınevi, İstanbul 2015.
- Ünver, Yener, TCK’daki Evrakta Sahtecilik Suçları, *Hukuk Köprüsü*, 4(4), 2013, 93-109.
- Üstüner, Ali, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Diyarbakır, 2013, (tez.yok.gov.tr ET: 10.09.2018).
- Yavuz, Hakan A., “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Basit Dolandırıcılık Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 1(1), Eylül 2018, 343-374.

Yenisey, Feridun; Plagemann Gottfried, *Alman Ceza Kanunu* (Genişletilmiş 2. Baskı), Beta yayınevi, İstanbul Mayıs 2015.

Yerdelen, Erdal, “Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 8(23) Aralık 2013, 71-91.

Yıldırım, Gökçe, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçunun Zincirleme Suç Olarak İşlenmesi”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(161-162), 99-136.

Yurtcan, Erdener, *Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara Mart 2018.

Yurtseven, Yılmaz, “Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Ta’zir Suç ve Cezaları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(3-4), 2001, 265-292.

Yüksektepe, Mert Asker, *Bölge Adliye Mahkemeleri Ceza Daireleri ve Yargıtay İlamları ile Belgede Sahtecilik Suçları*, Aristo yayınevi, İstanbul Ocak 2018.

İnternet Siteleri:

http: tez.yok.gov.tr

http: nek.istanbul.edu.tr

http: www.resmigazete.gov.tr

http: www.hukukturk.com

http: www.tdk.gov.tr

http: www.mevzuat.gov.tr

http: www.karararama.yargitay.gov.tr

http: www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes

<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc>

http: www.mevzuatdergisi.com

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Taha Yasin TURAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum / 1990
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İletişim	
E-Posta Adresi	yasinturan@atauni.edu.tr.
Tarih	20.08.2019